

แนวทางการอนุรักษ์พันธุ์เสือโคร่งในประเทศไทย
กรณีศึกษา เขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์ป่า
ทุ่งใหญ่นเรศวร

โดย

นางอารีรัตน์ เลาหพล
ประธานบริษัท เซอร์เกิล วัน จำกัด

นักศึกษาวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร
หลักสูตรการป้องกันราชอาณาจักร รุ่นที่ 60
ประจำปีการศึกษา พุทธศักราช 2560-2561

บทคัดย่อ

เรื่อง แนวทางการอนุรักษ์พันธุ์เสือโคร่งในประเทศไทย กรณีศึกษา เขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์ป่าทุ่งใหญ่นเรศวร

ลักษณะวิชา วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

ผู้วิจัย นางอารีรัตน์ เลาหพล หลักสูตร วปอ. รุ่นที่ 60

การวิจัยเรื่องการศึกษาแนวทางการอนุรักษ์พันธุ์เสือโคร่งในประเทศไทย กรณีศึกษา เขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์ป่าทุ่งใหญ่นเรศวร มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อศึกษาสถานการณ์และสภาพปัญหาการอนุรักษ์พันธุ์เสือโคร่ง 2. เพื่อศึกษากฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ ที่ใช้กำหนดเกี่ยวกับการอนุรักษ์พันธุ์เสือโคร่งที่มีอยู่ในปัจจุบันเหมาะสมหรือไม่ และ 3. เพื่อเสนอแนะหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการนำแนวทางที่เหมาะสมการกับการอนุรักษ์พันธุ์เสือโคร่งในประเทศไทย เครื่องมือที่ใช้คือ รวบรวมข้อมูลจากเอกสารวิชาการและบทความต่างๆ จากการศึกษา พบว่า

1. สถานการณ์และสภาพปัญหาการอนุรักษ์พันธุ์เสือโคร่ง สำหรับในในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าทุ่งใหญ่นเรศวรนั้น เสือโคร่งคาดว่าจะเหลืออยู่ประมาณ ประมาณ 100 ตัวจากจำนวนเสือโคร่งในประเทศไทยมีประมาณ 200-250 ตัว ซึ่งภายในปี 2565 ประเทศไทยจะต้องเพิ่มประชากรเสือโคร่งในป่าธรรมชาติให้ได้ 300-375 ตัว ตามคำมั่นสัญญาที่ให้ไว้ในการประชุมสุดยอดผู้นำว่าด้วยการอนุรักษ์เสือโคร่ง (Tiger Summit) ที่ประเทศรัสเซีย (Rostro-Garcia et al., 2016)

2. ด้านกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ ที่ใช้กำหนดเกี่ยวกับการอนุรักษ์พันธุ์เสือโคร่งที่มีอยู่ในปัจจุบันพบว่า มีปัญหาการไม่ได้กำหนดโทษทางอาญาไว้สำหรับการกระทำผิดกฎหมายในบางกรณี ปัญหาอัตราโทษที่กำหนดไว้ไม่เหมาะสม ปัญหาการไม่มีบทบัญญัติที่กำหนดหลักเกณฑ์เฉพาะในการชดใช้ค่าเสียหายให้แก่รัฐ ปัญหาการไม่มีบทบัญญัติที่ให้อำนาจอัยการในการเรียกค่าเสียหายในคดีอาญาได้โดยตรง ปัญหาการไม่มีบทบัญญัติที่ให้อำนาจพนักงานเจ้าหน้าที่ในการออกคำสั่งให้ผู้กระทำความผิดหรือถอนสิ่งปลูกสร้างหรือสิ่งหนึ่งสิ่งใดในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ปัญหาการขาดบทบัญญัติที่ส่งเสริมและสนับสนุนกระบวนการสร้างจิตสำนึกร่วมในชุมชนเพื่อให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการป้องกันดูแลรักษาชีวิตสัตว์ป่าและทรัพยากรธรรมชาติตามรัฐธรรมนูญ

3. ข้อเสนอแนะหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการนำแนวทางที่เหมาะสมการกับการอนุรักษ์พันธุ์เสือโคร่งในประเทศไทย

3.1 กระตุ้นให้รัฐบาลให้ความสนใจต่อการอนุรักษ์สัตว์ป่าให้มากกว่านี้ โดยการเพิ่มทั้งงบประมาณและนักวิชาการ ให้มากขึ้น ทั้งนี้เพื่อจะได้มีความสามารถในการป้องกันเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าที่มีอยู่แล้วให้ได้ผลดียิ่งขึ้น นอกจากนี้จะได้ดำเนินการเพื่อการประกาศเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเพิ่มมากขึ้นตามหลักวิชาการที่เหมาะสมต่อไป

3.2 กระตุ้นให้รัฐมีมาตรการควบคุมการทำลายแหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่าอย่างมีประสิทธิภาพ และมีบทลงโทษอย่างรุนแรงและจริงจัง

3.3 กระตุ้นให้รัฐทุ่มเทความสนใจไปในเรื่องการให้ความรู้แก่ประชาชน เพราะการอนุรักษ์สัตว์ป่าจะประสบผลสำเร็จไม่ได้ ถ้าประชาชนไม่เล็งเห็นซึ่งความสำคัญและไม่ร่วมมือด้วย เราจึงต้องช่วยกันเพื่อให้การอนุรักษ์และการจัดการสัตว์ป่าของบ้านเราดำเนินไปสู่เป้าหมาย และลูกหลานของเราจะได้มีสัตว์ป่าต่างๆ ไว้ดูเล่น โดยไม่สูญพันธุ์ไปจากเมืองไทย

Abstract

Title : Model of Preservation Tiger in Thailand for The Case Study of Thung Yai Naresuan Wildlife Sanctuary

Field : Science and Technology

Name : Mrs. Areerat Laohapol Course NDC Class 60

The objectives of researching, Model of Tiger Conservation in Thailand for The Case Study of Thung Yai Naresuan Wildlife Sanctuary are 1. For studying circumstance and problem of tiger conservation 2. For studying how to assign Law, Rule and Regulation for Tiger Conservation in current situation 3. For recommend the suitable of Tiger Conservation to related organizations. The methodology of collecting information from academic document and journal found:

1.Circumstance and problem of Tiger Conservation in Thung Yai Naresuan Wildlife Sanctuary, at the present time they found only 100 tigers out of 200-250 tigers. Therefore in year 2022 Thailand has to increase number of tiger to be 300-375 according to the commitment in meeting Tiger Submit in Russia (Rostro-Barcia et al., 2016)

2.The current law, rule and regulation for Tiger Conservation do not have penalty in certain cases as well as not effective way. For example, there is no Fine regulation for the government, prosecutor has no right to fine in criminal case, there is no regulation allowing authorities command offender to take off building or construction in area of Thung Yai Naresuan Wildlife Sanctuary. Furthermore, there is no program to support thinking process in community to preserve wildlife and resources according to Thailand Constitution.

3.Recommendation for related organizations to support Tiger Conservation in Thailand

3.1 Urge the government to care and pay intention more in preserving wildlife by increasing budget and number of specialists in order to have more capability to preserve and protect the area of Thung Yai Naresuan Wildlife Sanctuary. This will lead to possibility in increasing area of wildlife sanctuary as well.

3.2 Urge the government to issue effective law and regulation by not to destroy animal habitats as well as have a strong penalty for those who against the law.

3.3 Urge the government to educate villager and residents to become aware and understand how important of nature and wildlife. Once they become aware they will love and support their community by protecting, preserving tiger as well as nature and wildlife as long as possible in sustainable way. And this will lead to increase number of tiger and decrease opportunity of extinction from Thailand.

คำนำ

การศึกษาแนวทางการอนุรักษ์พันธุ์เสือโคร่งในประเทศไทย กรณีศึกษา เขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์ป่าทุ่งใหญ่นเรศวร เป็นส่วนหนึ่งของนักศึกษาวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร หลักสูตรการป้องกันราชอาณาจักร รุ่นที่ 60 ประจำปีการศึกษา พุทธศักราช 2560 – 2561 ซึ่งผู้ศึกษาได้สนใจศึกษากับกลุ่มบุคคลที่ทำงานในแวดวงอนุรักษ์สัตว์ป่าและสื่อมวลชนด้านสิ่งแวดล้อม เล็งเห็นด้วยความเป็นห่วงและได้หยิบ ยกขึ้นมาเพื่อเป็นหัวข้อหลักในการสืบเสาะ ค้นหาข้อมูลที่เน้นข้อมูลเชิงสถานการณ์และแนวโน้มในอนาคต มีการค้นหากระบวนการการคุกคาม และการค้าสัตว์ป่าว่าบุคคลใด หน่วยงานไหนเข้าไปเกี่ยวข้องมากน้อยเพียงใด และมีรูปแบบวิธีการดำเนินการอย่างไร ที่ขบวนการค้าสัตว์ป่าจะหลีกเลี่ยงการตรวจสอบของเจ้าหน้าที่ รวมทั้งกฎระเบียบ ข้อบังคับตามกฎหมายต่างๆ และการสร้างค่านิยมใหม่ๆ ให้กับประชาชนผู้บริโภค รวมไปถึงชนิดและจำนวนของสัตว์ป่า การได้มาและจุดจบของสัตว์ป่าในกระบวนการธุรกิจการค้า เป็นต้น เพื่อให้เป็นประเด็นนำร่องและเป็นข้อถกเถียงในการสืบเสาะค้นหารายละเอียดต่อไป

(นางอารีรัตน์ เลหาพล)

นักศึกษาวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร

หลักสูตร วปอ. รุ่นที่ 60

ผู้วิจัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	ก
Abstract	ค
คำนำ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญ	ช
สารบัญตาราง	ฅ
สารบัญแผนภาพ	ญ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	2
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	2
ขอบเขตของการวิจัย	2
วิธีดำเนินการวิจัย	2
ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย	3
คำจำกัดความ	3
บทที่ 2 การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	4
เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าทุ่งใหญ่นเรศวร	4
แนวคิด ทฤษฎีการอนุรักษ์เสือโคร่งในประเทศไทย	8
กฎหมาย ระเบียบข้อบังคับใช้กำหนดเกี่ยวกับการอนุรักษ์พันธุ์เสือโคร่ง	19
อนุสัญญาว่าด้วยการค้าระหว่างประเทศซึ่งชนิดสัตว์ป่าและพืชป่าที่	
ใกล้สูญพันธุ์	27
ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	31
สรุป	37

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 3	
วิกฤตสถานการณ์เชื้อโควิดในประเทศไทย	38
วิกฤตสถานการณ์เชื้อโควิดในประเทศไทย	38
สรุป	42
บทที่ 4	
การวิเคราะห์ข้อมูล	43
เพื่อศึกษาสถานการณ์และสภาพปัญหาการอนุรักษ์พันธุ์เชื้อโควิด	43
เพื่อศึกษากฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ ที่ใช้กำหนดเกี่ยวกับการอนุรักษ์	
พันธุ์เชื้อที่มีอยู่ในปัจจุบันเหมาะสมหรือไม่	44
เพื่อเสนอแนะหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการนำแนวทางที่เหมาะสม	
กับการอนุรักษ์พันธุ์เชื้อโควิดในประเทศไทย	48
บทที่ 5	
สรุปและข้อเสนอแนะ	50
สรุป	50
ข้อเสนอแนะ	56
บรรณานุกรม	57
ประวัติย่อผู้วิจัย	61

ณ

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
2-1	กฎหมาย ระเบียบข้อบังคับใช้กำหนดเกี่ยวกับการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์ป่า	19

ญ

สารบัญแผนภาพ

หน้า

แผนภาพที่

2-1 เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าทุ่งใหญ่นเรศวร

5

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันปัญหาการใช้ประโยชน์จากสัตว์ป่าในเชิงธุรกิจการค้ามีการขยายตัวมากยิ่งขึ้น ซึ่งส่งผลให้ กระทบต่อสัตว์ป่าและระบบนิเวศของสิ่งที่มีชีวิตทั้งพืชและสัตว์จำนวนมาก การคุกคาม สัตว์ป่าดังกล่าวได้พัฒนาในรูปแบบเป็นกระบวนการค้าสัตว์ป่า ซึ่งการค้าสัตว์ป่าดังกล่าวนี้มีทั้ง สัตว์ป่าที่มีชีวิตและซากสัตว์เพื่อใช้เป็นอาหาร เป็นสมุนไพร เป็นเครื่องประดับตามความเชื่อและ ค่านิยมและเลี้ยงไว้ดูเล่น โดยอ้างว่าเป็นการพักผ่อนหย่อนใจ หรือเสริมบารมี เป็นต้น และที่สำคัญ ยังพบอีกว่าสัตว์ป่าและระบบนิเวศของสัตว์ป่าในถิ่นกำเนิดดั้งเดิม เช่น ในพื้นที่ป่าอนุรักษ์ทั้ง อุทยานแห่งชาติและเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าและอื่นๆ ไม่ได้มีหลักประกันในเรื่องของความปลอดภัย จากการบุกรุกทำลายแต่อย่างใด ถึงแม้ว่าพื้นที่ป่าอนุรักษ์หลายแห่งจะได้รับการประกาศให้เป็น พื้นที่มรดกโลกทางธรรมชาติแล้วก็ตาม แต่ปัญหาการค้าสัตว์ป่ายังเป็นข่าวปรากฏอยู่เสมอ จึงเป็น ประเด็นที่น่าสนใจว่า ทำอย่างไรที่จะให้ปัญหาการค้าสัตว์ป่าและการคุกคามถิ่นที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่า ในพื้นที่ป่าอนุรักษ์หมดไปหรือมีหลักประกันที่มั่นคงมากกว่าที่เป็นอยู่ขณะนี้กล่าวโดยสรุปคือ ปัญหาการคุกคามสัตว์ป่าในปัจจุบันได้พัฒนาไปสู่ธุรกิจการค้าทุกรูปแบบ ไม่ว่าจะเป็นการค้าสัตว์ ป่าที่มีชีวิต การค้าสัตว์ป่าในกิจการสวนสัตว์ และการพยายามในการปรับแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้อง รวมไปถึงการคุ้มครองสัตว์ป่าในถิ่นกำเนิดเป็นประเด็นที่ผู้วิจัยในงานวิจัยนี้ซึ่งประกอบด้วย กลุ่ม บุคคลที่ทำงานในแวดวงอนุรักษ์สัตว์ป่าและสื่อมวลชนด้านสิ่งแวดล้อม เล็งเห็นด้วยความเป็นห่วง และได้หยิบ ยกขึ้นมาเพื่อเป็นหัวข้อหลักในการสืบเสาะ ค้นหาข้อมูลที่เน้นข้อมูลเชิงสถานการณ์ และแนวโน้มในอนาคต มีการค้นหากระบวนการการคุกคาม และการค้าสัตว์ป่าว่าบุคคลใด หน่วยงานไหนเข้าไปเกี่ยวข้องมากน้อยเพียงใด และมีรูปแบบวิธีการดำเนินการอย่างไร ที่ขบวนการค้า สัตว์ป่าจะหลีกเลี่ยงการตรวจสอบของเจ้าหน้าที่ รวมทั้งกฎระเบียบ ข้อบังคับตามกฎหมายต่างๆ และการสร้างค่านิยมใหม่ๆ ให้กับประชาชนผู้บริโภค รวมไปถึงชนิดและจำนวนของสัตว์ป่า การได้มาและจุดจบของสัตว์ป่าในกระบวนการธุรกิจการค้า เป็นต้น เพื่อให้เป็นประเด็นนำร่องและ เป็นข้อถกเถียงในการสืบเสาะค้นหารายละเอียดต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสถานการณ์และสภาพปัญหาการอนุรักษ์พันธุ์เสือโคร่ง
2. เพื่อศึกษากฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ ที่ใช้กำหนดเกี่ยวกับการอนุรักษ์พันธุ์เสือโคร่ง ที่มีอยู่ในปัจจุบันเหมาะสมหรือไม่
3. เพื่อเสนอแนะหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการนำแนวทางที่เหมาะสมการกับการอนุรักษ์พันธุ์เสือโคร่งในประเทศไทย

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยจะศึกษาเกี่ยวกับการศึกษาแนวทางการอนุรักษ์สัตว์ป่าคุ้มครองประเภทเสือโคร่ง โดยจะศึกษาเฉพาะเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์ป่าทุ่งใหญ่นเรศวร ซึ่งใช้ข้อมูลจากหน่วยงานราชการ และงานวิจัยอื่นๆ มาทำการวิเคราะห์ รวมทั้งกฎหมาย ระเบียบข้อบังคับที่เกี่ยวข้อง และรวมถึงนโยบายของรัฐบาลที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนี้

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีความมุ่งหมายที่จะให้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) ใช้วิธีการวิจัยเชิงเอกสาร (documentary research) โดยรวบรวมจากแหล่งต่างๆ ทั้งในหน่วยงานภาครัฐและเอกชน ผู้เชี่ยวชาญ นักวิชาการ เจ้าหน้าที่ ผู้เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์สัตว์ป่า รวมถึงข้อมูลทฤษฎี กฎหมาย หนังสือ ตำรา และเอกสารงานวิจัยที่มีการตีพิมพ์ และสื่ออินเทอร์เน็ต ทั้งในประเทศและต่างประเทศ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์ป่าชนิดเสือ นำมาศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูล

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. ทำให้ทราบถึงอุปสรรคและปัญหาในการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์ป่าคุ้มครองประเภทเสือโคร่ง
2. ทำให้ทราบถึงกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ ที่ใช้กำหนดเกี่ยวกับการอนุรักษ์พันธุ์เสือโคร่งที่เหมาะสมกับยุคปัจจุบันของการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์ป่าประเภทเสือโคร่ง
3. เสนอแนะแนวทางในการแก้ปัญหา รวมถึงกฎ ระเบียบ ต่างๆ ในการคุ้มครองสัตว์ป่าประเภทเสือโคร่ง ภายในประเทศไทย โดยนำมาปรับให้เข้ากับยุคสมัยใหม่

คำจำกัดความ

การอนุรักษ์	หมายถึง การรู้จักใช้ทรัพยากรอย่างชาญฉลาดให้เป็นประโยชน์ต่อมหาชนมากที่สุด และใช้ได้เป็นเวลายาวนานที่สุด ทั้งนี้ต้องให้สูญเสียทรัพยากรโดยเปล่าประโยชน์น้อยที่สุด และจะต้องกระจายการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรโดยทั่วถึงกันด้วย
พันธุ์เสือโคร่ง	เป็นสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมในวงศ์พิลิดีซึ่งเป็นวงศ์เดียวกับแมวโดยชนิดที่เรียกว่าเสือมักมีขนาดลำตัวค่อนข้างใหญ่กว่าและอาศัยอยู่ในป่า
เขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์ป่าทุ่งใหญ่นเรศวร	เป็นแหล่งมรดกโลกของประเทศไทยโดยการขึ้นทะเบียนของยูเนสโกร่วมกับเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้ง ภายใต้อำเภอเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าทุ่งใหญ่นเรศวร-ห้วยขาแข้ง เมื่อปี พ.ศ. 2534 กินพื้นที่ครอบคลุม 6 อำเภอ ของ 3 จังหวัด ได้แก่ อำเภอบ้านไร่ อำเภอลานสัก อำเภอห้วยคต จังหวัดอุทัยธานี อำเภอสังขละบุรี อำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี และอำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก มีพื้นที่ 2,279,500 ไร่ หรือ 3,647 ตารางกิโลเมตร

บทที่ 2

การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาในครั้งนี้ เป็นการศึกษา แนวทางการอนุรักษ์พันธุ์เสือโคร่งในประเทศไทย กรณีศึกษา เขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์ป่าทุ่งใหญ่นเรศวร ผู้ศึกษาจึงได้ศึกษาหลักการ แนวคิด เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยนำเสนอได้ตามลำดับ ดังต่อไปนี้

1. เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าทุ่งใหญ่นเรศวร
2. แนวคิด ทฤษฎีการอนุรักษ์เสือโคร่งในประเทศไทย
3. พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า
4. อนุสัญญาว่าด้วยการค้าระหว่างประเทศซึ่งชนิดสัตว์ป่าและพืชป่าที่ใกล้สูญพันธุ์
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าทุ่งใหญ่นเรศวร

เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าทุ่งใหญ่นเรศวร ตั้งอยู่ทางตอนล่างของเทือกเขาตะนาวศรี มีภูเขาน้อยใหญ่สลับซับซ้อนมากมาย และยังเป็นแหล่งต้นน้ำลำธารที่สำคัญของทั้งลำน้ำแควน้อย และลำน้ำแควใหญ่ ความสูงจากระดับน้ำทะเลเฉลี่ยอยู่ที่ประมาณ 800-1,811 เมตร มียอดเขาที่สูงที่สุดคือ เขาใหญ่ (1,811 เมตร) ดังแผนภาพที่ 2-1 ที่นี้เต็มไปด้วยพรรณไม้นานาชนิด และมีสัตว์ป่าอาศัยอยู่อย่างชุกชุม

แผนภาพที่ 2-1 เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าทุ่งใหญ่นเรศวร

ที่มา: thungyaiwest.com

เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าทุ่งใหญ่นเรศวร เมื่อรวมกับเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้ง จะมีเนื้อที่ทั้งหมดราว 2,279,500 ไร่ ครอบคลุมพื้นที่ใน 3 จังหวัดทางภาคตะวันตกของไทย ได้แก่ อำเภอบ้านไร่ อำเภอลานสัก อำเภอห้วยคต จังหวัดอุทัยธานี อำเภอสังขละบุรี อำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี และอำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก ถือได้ว่าเป็นผืนป่าที่ใหญ่ที่สุดของเมืองไทย และด้วยความยิ่งใหญ่ของที่นี่จึงได้แบ่งพื้นที่ออกเป็น 3 ส่วนหลัก ๆ คือ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าทุ่งใหญ่นเรศวร ด้านตะวันตก, เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าทุ่งใหญ่นเรศวร ด้านตะวันออก และเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้ง

ที่มาของชื่อ "ทุ่งใหญ่นเรศวร" มีการสันนิษฐานกันว่าบริเวณทุ่งหญ้ากว้างใหญ่ภายในผืนป่าแห่งนี้ ครั้งหนึ่งสมเด็จพระนเรศวรมหาราชเคยใช้เป็นฐานที่มั่นเพื่อเตรียมทำศึกกับพม่าในปี พ.ศ. 1590 และ พ.ศ. 1605 เมื่อมีมติให้ดำเนินการประกาศป่าทุ่งใหญ่เป็นเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า จึงได้ตั้งชื่อว่า เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าทุ่งใหญ่นเรศวร

เป็นที่ทราบกันดีว่าผืนป่าแห่งนี้มีความอุดมสมบูรณ์มาก มีสัตว์ป่าอาศัยอยู่หลากหลายสายพันธุ์และมีจำนวนไม่น้อยเลยทีเดียว ในอดีตที่ยังไม่ได้จัดตั้งทุ่งใหญ่นเรศวรให้เป็นเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ที่นี้จึงเป็นที่หมายปองของนักล่าสัตว์ทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ ในปี พ.ศ. 2508 นายประเสริฐ อยู่สำราญ (ป่าไม้เขตบ้านโป่ง) จึงได้มีหนังสือขอให้กรมป่าไม้ห้ามการล่าสัตว์ป่าในบริเวณทุ่งใหญ่ กองบำรุงซึ่งดูแลด้านการสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่าในขณะนั้นได้ลงพื้นที่สำรวจและมีความเห็นว่าที่นี้เหมาะสมที่จะจัดตั้งเป็นเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ในวันที่ 7 สิงหาคม พ.ศ. 2515 จึงมีหนังสือกรมป่าไม้ ขอความร่วมมือจังหวัดกาญจนบุรีและจังหวัดตาก ระงับการอนุญาตใด ๆ ที่กระทบกระเทือนต่อแผนการจัดตั้งเป็นเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ซึ่งก็ได้รับความร่วมมืออย่างดี ต่อมา มีมติให้จัดตั้งเป็นเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าทุ่งใหญ่นเรศวร ตามประกาศในราชกิจจานุเบกษาฉบับพิเศษ เล่ม 91 ตอนที่ 72 เมื่อวันที่ 24 เมษายน พ.ศ. 2517

ในช่วงระหว่างการรอคำนัดการจัดตั้งเป็นเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ได้มีเหตุการณ์สำคัญเกิดขึ้นภายในป่าทุ่งใหญ่ ช่วงเดือนเมษายน พ.ศ. 2516 มีกระแสข่าวว่ามีคนล่าสัตว์ป่ามาทำการล่าสัตว์ในป่าทุ่งใหญ่โดยไม่เกรงกลัวต่อเจ้าหน้าที่ ซึ่งบุคคลเหล่านั้นก็เป็นนักการเมือง นักธุรกิจ และบุคคลมีชื่อเสียงในประเทศไทย เกิดการประท้วงจากประชาชนและนิสิต นักศึกษา แต่ไม่มีหลักฐานในการเอาผิดได้

จนกระทั่งเมื่อ วันที่ 29 เมษายน 2516 มีเฮลิคอปเตอร์ของทางราชการลำหนึ่งเกิดอุบัติเหตุตกพังเสียหายที่อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม มีผู้เสียชีวิตและบาดเจ็บ สิ่งสำคัญที่สุดคือการพบซากสัตว์ป่าและอุปกรณ์ล่าสัตว์จำนวนมากปะปนอยู่กับซากของเฮลิคอปเตอร์ด้วย จึงสามารถโยงไปยังเหตุการณ์การล่าสัตว์ในป่าทุ่งใหญ่ของผู้มีอิทธิพลในเมืองไทยครั้งนั้น สื่อต่าง ๆ มีการเผยแพร่ข่าวใหญ่โต แต่รัฐบาลได้กดดันสื่อให้ยุติการทำข่าวใด ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการล่าสัตว์ในป่าทุ่งใหญ่ ซึ่งสร้างความไม่พอใจให้กับประชาชนและนิสิต นักศึกษา เรื่องราวเริ่มบานปลายเมื่อศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทย หรือ สนท. มีการจัดอภิปรายเกี่ยวกับเรื่องนี้ที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และยังมี การตีพิมพ์หนังสือ "บันทึกลับทุ่งใหญ่" "มหาวิทยาลัยที่ไม่มีคำตอบ" และอื่น ๆ ซึ่งเสียดสีรัฐบาลอย่างรุนแรงในกรณีทุ่งใหญ่

จากการเสียดสีของหนังสือดังกล่าว ทำให้นักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหงถูกไล่ออกสร้างความไม่พอใจให้กับประชาชนอย่างมาก จึงเกิดการชุมนุมใหญ่บนท้องถนน มีการปราศรัยอย่างรุนแรง ส่งผลให้นักศึกษาเสียชีวิตและบาดเจ็บจำนวนมาก กลายเป็นเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 ที่ประวัติศาสตร์ไทยไม่มีวันลืม

เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าทุ่งใหญ่นเรศวร-ห้วยขาแข้ง เป็นผืนป่าที่ยังคงอุดมสมบูรณ์มากที่สุดของไทย มีความหลากหลายของพันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์ ตลอดจนแมลงป่าอีกหลายชนิด เป็น

บ้านของสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมขนาดใหญ่ มีนกและสัตว์ท้องถิ่นอีกจำนวนมาก ผืนป่ามีทั้งทุ่งหญ้า ป่าเบญจพรรณ ป่าเต็งรัง ป่าดงดิบ และป่าดงดิบเขา

ในส่วนของสัตว์ป่าก็มีหลากหลายชนิดและสายพันธุ์ ไม่ว่าจะเป็นเลี้ยงผา, เนื้อทราย, กระซู่, แรด, สมเสร็จ, เก้งหม้อ, เสือลายเมฆ, เสือลายพาดกลอน, ลิงไอลีเยะ, เสือไฟ, เป็ดก่า, นกกาบบัว, เขี้ยวเพเรกริน, พญาแร้ง, นกกระทง, นกฮูก, ไก่ฟ้าหลังเทา, นกเงือกกรมช้าง-ปากเรียบ, นกหัวขวานใหญ่สีเทา เป็นต้น

ความอุดมสมบูรณ์ทั้งหมดนี้รัฐบาลไทยจึงได้เสนอให้ที่นี่เป็นแหล่งมรดกโลกทางธรรมชาติ และในวันที่ 9-13 ธันวาคม พ.ศ. 2534 ระหว่างการประชุมที่ประเทศตุนีเซีย ก็ได้มีมติให้เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าทุ่งใหญ่นเรศวร-ห้วยขาแข้ง เป็นแหล่งมรดกโลกทางธรรมชาติโดยองค์การยูเนสโก เพราะมีคุณสมบัติโดดเด่นตามเกณฑ์การพิจารณาถึง 3 ข้อ คือ

1. มีความดีเด่นในด้านวิวัฒนาการทางชีวภาพ-ชีวาลัยเป็นพิเศษของโลก เพราะประกอบด้วยระบบนิเวศวิทยาทั้ง 4 ภูมิภาค คือภูมิภาคซุนเดอิก (Sundaic) ภูมิภาคอินโด-เบอร์มิส (Indo-burmese) ภูมิภาคอินโด-ไชนีส (Indo-chinese) และภูมิภาคไซโน-หิมาลายัน (Sino-himalayan)

2. เป็นแหล่งธรรมชาติพิเศษที่เป็นต้นน้ำที่สำคัญหลายสายของไทย มีป่าไม้โบราณชนิดประกอบด้วยเทือกเขา เนินเขา ตลอดจนทุ่งหญ้า ลักษณะทั้งหมดจึงมีคุณค่าในด้านวิทยาศาสตร์ มีความงดงามทางธรรมชาติที่หายากที่สุดแห่งหนึ่งของโลก

3. เป็นแหล่งพันธุกรรมของพืชและสัตว์หลากหลายชนิด โดยมีสัตว์ป่าที่ใกล้จะสูญพันธุ์ถึง 28 ชนิด เป็นสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม 15 ชนิด นก 9 ชนิด และสัตว์เลื้อยคลานอีก 4 ชนิด

สัตว์ป่าที่โดดเด่นที่สุดในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าทุ่งใหญ่นเรศวร คือ “เสือดำ” ซึ่งเป็นพันธุ์สัตว์ป่าหายากและเสี่ยงต่อการสูญพันธุ์ หลงเหลืออยู่เพียงไม่กี่ตัวในไทย หรืออาจจะไม่มีอยู่แล้วก็ได้ อันที่จริงเสือดำเป็นเสือชนิดเดียวกับเสือดาว แต่มีความผิดปกติของเม็ดสีดำที่มีมากเกินไป (Melanism) จึงทำให้สีผิวเป็นสีดำทั้งตัว แต่ก็ไม่ได้ดำสนิท บางตัวก็ยังมีเห็นลายอยู่บ้างเวลาโดนแสงแดด มันจึงเป็นสัตว์ป่าที่หายากและควรค่าแก่การอนุรักษ์ เพราะนอกจากจะมีหลงเหลือไม่มากแล้ว เสือดำยังเป็นตัวชี้วัดความอุดมสมบูรณ์ของผืนป่าอีกด้วย

ถึงแม้ว่าสภาพทั่วไปภายในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าทุ่งใหญ่นเรศวรจะเป็นป่าและภูเขาทั้งหมด แต่ด้านในก็ยังมีหมู่บ้านของชาวกะเหรี่ยงอาศัยอยู่หลายหมู่บ้าน บางหมู่บ้านสามารถเข้าถึงได้ด้วยถนนคอนกรีตในปัจจุบัน แต่ก็ยังมีบางหมู่บ้านที่อยู่ในป่าลึก เข้าถึงได้ยาก อยู่กับป่ามาช้านาน พวกเขายังคงมีวิถีชีวิตแบบดั้งเดิม ใช้ชีวิตแบบเรียบง่าย และเรียนรู้ที่จะอยู่กับป่าอย่างยั่งยืน หมู่บ้าน

ที่อยู่ในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าทุ่งใหญ่นเรศวร อาทิ บ้านเกาะสะเต็ง, บ้านจะแก, บ้านทีไล่ป่า, บ้านกองม่องทะ, บ้านหินตั้ง, บ้านเลตองฤ, บ้านแม่จันทะ, บ้านยูไนท์ เป็นต้น (เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าทุ่งใหญ่นเรศวร, 2561)

แนวคิด ทฤษฎีการอนุรักษ์เสือโคร่งในประเทศไทย

1. ข้อมูลทั่วไปของเสือโคร่ง

เสือโคร่ง หรือเสือลายพาดกลอน เป็นสัตว์เลี้ยงลูกด้วยน้ำนม มีชื่อวิทยาศาสตร์ว่า *Panthera tigris* เป็น สัตว์ผู้ล่าที่มีขนาดใหญ่ที่สุดในกลุ่มสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมอันดับสัตว์กินเนื้อ (Order Carnivora) ตระกูลแมว (Family Felidae) เสือโคร่งมีโครโมโซมจำนวน 38 โครโมโซม ($2N = 38$) มีความยาวโดยเฉลี่ยวัดจากจมูกไปถึงโคนหางเท่ากับ 1.4–2.8 เมตร ส่วนหางยาว 60–95 เซนติเมตร น้ำหนักตัวประมาณ 180–300 กิโลกรัม (Lekagul and Mcneely, 1988) มีขนที่บริเวณลำตัวสีเทาแกมเหลือง หรือสีน้ำตาลแกมเหลือง หรือเหลืองอมส้ม มีแถบลายสีดำพาดขวางตลอดทั้งลำตัวที่ด้านหลังและข้างลำตัวเป็นจุดเด่น ซึ่งลายเส้นนี้เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว เสือโคร่งแต่ละตัวจะมีลายไม่เหมือนกัน เช่นเดียวกับลายนิ้วมือของมนุษย์ ส่วนท้อง คาง และหน้าอกมีสีขาว ส่วนหางมีแถบดำเป็นบั้ง ๆ หรือวงสีดำสลับน้ำตาล บริเวณหน้ามีลายดำบนพื้นน้ำตาล ตาสีเหลือง ขอบตาสีขาวเหนือขอบตาบริเวณหน้าผากสีขาวและมีแต้มสีดำ ปลายหางมีสีดำ หางของเสือโคร่งมีความยาวประมาณครึ่งหนึ่งของลำตัว ใช้สำหรับการทรงตัวโดยเฉพาะเวลากลับตัวกะทันหัน นอกจากนี้แล้วการขยับของหางเสือโคร่งยังสามารถใช้บ่งบอกถึงอารมณ์ ความรู้สึก หรือใช้ในการสื่อสารกับเสือโคร่งตัวอื่น ขนใต้คาง คอ และใต้ท้องเป็นสีขาว ขนเหนือบริเวณตาเป็นสีขาวหรือเป็นแถบหรือเส้นสีดำพาดขวางเช่นกัน หลังใบหูมีสีดำและมีจุดสีขาวนวลอยู่ตรงกลาง อายุโดยเฉลี่ยประมาณ 15–20 ปี (Nowell and Jackson, 1996) ดินหน้าของเสือโคร่งจะมีนิ้วอยู่ข้างละ 5 นิ้ว ส่วนตีนหลังมีข้างละ 4 นิ้ว กรงเล็บโค้ง เล็บสามารถหดเก็บไว้ในอุ้งเท้าได้ ทำให้สามารถเดินได้อย่างเงียบกริบ ดังนั้นรอยตีนของเสือโคร่งจึงไม่ปรากฏรอยเล็บ มีโครงสร้างร่างกายแข็งแรง มีกล้ามเนื้อเจริญดี มีขาและอุ้งเท้าขนาดใหญ่ ใบหูกลมสั้น หลังใบหูมีสีดำ ตรงกลางมีสีขาวรูปร่างกลม เวลาที่ขู่คำรามใบหูจะลูไปด้านหลัง ปลายจมูกเป็นหนังเกลี้ยง สีชมพูอ่อน ไม่มีขน หัวกลม เนื่องจากมีตาโตและห่าง ทำให้สามารถมองเห็นภาพต่าง ๆ ได้ดีและเป็นมุมกว้าง มีหนวดสีขาวค่อนข้างยาว บริเวณตั้งแต่ใบหูจนถึงคางมีขนยาวสีขาวมองคล้ายเครา ในเพศผู้ขนยาวนี้เจริญดีกว่าเพศเมีย

เสือโคร่งมีวิธีการสื่อสารผ่านทางสัญญาณ ซึ่งนอกจากการใช้เสียงร้องติดต่อสื่อสาร เช่นเดียวกับสัตว์ส่วนใหญ่แล้ว เสือโคร่งยังรู้จักทำเครื่องหมายสื่อสาร เพื่อบ่งบอกอาณาเขตได้ถึง 4 ลักษณะ ได้แก่ 1. การพ่นปัสสาวะตามต้นไม้หรือพุ่มไม้ 2. การถ่ายมูล 3. การครูดหรือตะกุกดิน และ 4. การเก็ลือกกลิ่นตามพื้น โดยบริเวณที่เสือโคร่งทำเครื่องหมายไว้มักจะอยู่ในจุดเด่น เพื่อแสดงให้เห็น เสือโคร่งตัวอื่นเห็นได้ง่าย ส่วนใหญ่มักพบตามเส้นทางด่านสัตว์ หรือใกล้ถนน จากพฤติกรรมที่ เสือโคร่งมักออกหากินในตอนกลางคืน ดังนั้นจึงเป็นการยากที่จะติดตามดูว่ามันล่าสัตว์ชนิดใด แต่เราสามารถรู้ได้จากการศึกษาชนิดของอาหารจากกองมูล (บริษัท ปตท. สำรวจและผลิตปิโตรเลียม จำกัด (มหาชน), ม.ป.ป.)

เสือโคร่งสายพันธุ์ย่อยแต่ละสายพันธุ์มีความแตกต่างกันในรายละเอียดเพียงเล็กน้อยที่เกี่ยวกับลักษณะภายนอกและความต้องการเชิงนิเวศวิทยา และครอบครองพื้นที่ในธรรมชาติที่แตกต่างกันไป เนื่องจากการกระจายพันธุ์ของเสือโคร่งเป็นไปอย่างกว้างขวาง ตั้งแต่ไซบีเรีย ทางตอนเหนือของทวีปเอเชีย ลงมาถึงตอนใต้สุดของอินเดีย และแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ทั้งหมด รวมทั้งหมู่เกาะบางแห่งด้วย ทำให้มีผลต่อลักษณะของเสือโคร่งในแต่ละท้องถิ่นและสภาพแวดล้อม ชนิดพันธุ์ย่อย (Subspecies) ของเสือโคร่งแต่เดิมแบ่งออกเป็น 8 ชนิดย่อย ต่อมาได้มีการศึกษาทางด้านพันธุกรรมโดย Luo et.al. (2004) พบความแตกต่างของสายพันธุ์เพิ่มขึ้น จึงสามารถแบ่งชนิดพันธุ์เสือโคร่งออกเป็นชนิดย่อยได้ 9 ชนิดย่อย ได้แก่

1. เสือโคร่งไซบีเรีย หรือเสือโคร่งอามูร์ (Siberian tiger or Amur tiger; *P. tigris altaica* Temminck) มีถิ่นกระจายอยู่ในไซบีเรีย รัสเซีย จีน และเกาหลีเหนือ เป็นเสือโคร่งที่มีขนาดใหญ่ที่สุดกว่าชนิดพันธุ์ย่อยอื่น ๆ มีขนยาวและหนา สีค่อนข้างซีดจางกว่าชนิดย่อยอื่น ในช่วงฤดูหนาวขนจะเปลี่ยนเป็นสีเหลือง ส่วนในฤดูร้อนจะมีขนสีแดงแซมอยู่ตามลำตัว ลำตัวบริเวณท้องและสีข้างลำตัวเป็นสีขาว หางยาวและใหญ่กว่าชนิดพันธุ์ย่อยอื่น

2. เสือโคร่งเบงกอล (Bengal tiger; *Panthera tigris tigris* Linnaeus) มีถิ่นกระจายอยู่ในแถบคาบสมุทรอินเดีย และเนปาล มีขนาดใหญ่รองลงมาจากเสือโคร่งไซบีเรีย ขนสั้น หางเรียวยาวเล็ก ปลายหางบริเวณลำตัวเป็นริ้วแคบ ๆ

3. เสือโคร่งจีนตอนใต้ (South China tiger; *P. tigris amoyensis* Hilzheimer) มีถิ่นกระจายอยู่ในจีนตอนกลาง และจีนตอนใต้ มีขนาดค่อนข้างเล็กกว่าสายพันธุ์ย่อยอื่น ขนค่อนข้างยาว มีสีเหลืองออกแดง ด้านท้องสีจาง ด้านหลังสีเข้มตลอดจนถึงปลายหาง

4. เสือโคร่งแคสเปียน (Caspian tiger; *P. tigris virgata* Illiger) มีถิ่นกระจายอยู่ในแถบเอเชียตะวันตก เอเชียกลาง และตุรกี

5. เสือโคร่งสุมาตรา (Sumatran tiger; *P. tigris sumatrae* Pocock) มีถิ่นกระจายอยู่ในเกาะสุมาตรา อินโดนีเซีย เป็นสายพันธุ์ที่มีขนาดเล็ก ลวดลายตามลำตัวเป็นริ้วสีดำค่อนข้างถี่ ลำตัวสีส้มเข้ม จัดว่าเป็นชนิดพันธุ์ย่อยที่สวยงามมากพันธุ์หนึ่ง มีขนเคราที่แก้มเจริญดี มองคล้ายขนแผงคอม้า หน้าผากสีเหลือง

6. เสือโคร่งบาหลิ (Bali tiger; *P. tigris balica* Schwarz) มีถิ่นกระจายอยู่ในเกาะบาหลิ อินโดนีเซีย มีขนาดเล็ก ลักษณะคล้ายเสือโคร่งเบงกอล แต่มีแถบลายแคบกว่า และมีสีน้ำตาลดำหรือสีดำคล้ำกว่า ในฤดูหนาวขนจะยาวและหนาмаก ขนที่ส่วนท้อง ต้นคอ และแก้มเจริญดี

7. เสือโคร่งชวา (Javan tiger; *P. tigris sondaica* Temminck) มีถิ่นกระจายอยู่ในเกาะชวา อินโดนีเซีย มีขนาดเล็ก ลักษณะคล้ายเสือโคร่งเบงกอล แต่แถบลายเป็นริ้วแคบกว่า

8. เสือโคร่งอินโดจีน (Indochinese tiger ; *P. tigris corbetti* Mazak) มีถิ่นกระจายอยู่ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และมณฑลยูนนาน ประเทศจีน มีขนาดปานกลาง สปีริเวณลำตัวเข้มกว่า มีลายพาดตามขวางเป็นริ้วสั้นและแคบเป็นจำนวนมาก และไม่ค่อยพบลายที่เป็นริ้วซ้อนเหมือนสายพันธุ์ย่อยอื่น ๆ

9. เสือโคร่งมลายูหรือเสือโคร่งมาเลเซีย (Indochinese tiger ; *P. tigris jacksoni*) มีถิ่นกระจายอยู่ในคาบสมุทรมลายู และตอนใต้สุดของประเทศไทย เป็นเสือโคร่งสายพันธุ์ใหม่ที่เพิ่งถูกอนุกรมวิธานแยกออกจากเสือโคร่งอินโดจีน (*P. t. corbetti*) เมื่อปี ค.ศ. 2004 เนื่องจากดีเอ็นเอที่ต่างกัน ชนิดพันธุ์ย่อยนี้มีขนาดเล็กกว่าเสือโคร่งอินโดจีนเล็กน้อย แต่โดยทั่วไปแล้วก็ใกล้เคียงกันมาก

เสือโคร่งจัดเป็นผู้ล่าสูงสุด (Top predators) ในห่วงโซ่อาหาร ถือเป็นสัตว์ป่าชนิดที่มีความสำคัญต่อระบบนิเวศ โดยสัตว์ที่เป็นเหยื่อจะต้องมีปริมาณมากเพียงพอให้สัตว์ผู้ล่าสามารถดำรงชีพต่อไปได้ สัตว์ป่าที่เป็นเหยื่อของเสือโคร่งส่วนใหญ่จะเป็นสัตว์กินพืชขนาดใหญ่ ได้แก่ กระทิง วัวแดง เก้ง กวางป่า และหมูป่า (อัจฉรา เพชรดี, 2543) เสือโคร่งจึงเป็นตัวชี้ถึงคุณภาพของพื้นที่ (Indicator species) รวมถึงความอุดมสมบูรณ์ของพื้นที่ที่มีประชากรของเหยื่อเพียงพอต่อการดำรงชีพของสัตว์ผู้ล่าในพื้นที่นั้น การหายไปจากพื้นที่ของสัตว์กลุ่มนี้ย่อมมีผลต่อห่วงโซ่อาหารของสิ่งมีชีวิตในระบบนิเวศ เป็นผลให้ระบบนิเวศขาดความสมดุล อันจะนำมาซึ่งสภาพแวดล้อมและสภาพอากาศที่ไม่สมดุล ส่งผลต่อความเป็นอยู่ของมนุษย์ตามมา (กลุ่มงานวิจัยสัตว์ป่า, 2553) นอกจากนี้เสือโคร่งยังมีความสำคัญต่อระบบนิเวศป่าไม้ เนื่องจากเสือโคร่งเป็นสัตว์ผู้ล่าที่มีขนาดใหญ่และกินเนื้อเป็นอาหาร ประกอบกับหน้าที่สำคัญของเสือโคร่งในระบบนิเวศป่าไม้อีกก็คือ การช่วยควบคุมประชากรของสัตว์กินพืชไม่ให้มีจำนวนมากเกินไป ซึ่งถ้าหากว่าในป่าธรรมชาติมีจำนวนของสัตว์กินพืชมากเกินไป จะส่งผลเสียต่อระบบนิเวศในป่าเพราะว่าสัตว์กินพืชเหล่านี้จะกินพืชที่เป็นอาหารจนหมดป่า และเมื่ออาหารในป่าหมดไปแล้ว สัตว์กินพืชก็จะไม่สามารถ

ดำรงชีวิตเพื่อสืบสายพันธุ์ต่อไปได้ ซึ่งก็เท่ากับว่าเสือโคร่งมีบทบาทสำคัญมากต่อความยั่งยืนของสิ่งมีชีวิตชนิดอื่น ๆ ในธรรมชาติด้วย ด้านความสำคัญต่อสัตว์ป่าชนิดอื่น ๆ คือ เสือโคร่งนอกจากที่มีบทบาทในการช่วยควบคุมจำนวนประชากรของสัตว์กินพืชในป่าธรรมชาติแล้ว ยังมีบทบาทที่สำคัญในการสร้างแหล่งอาหารให้แก่สัตว์ป่าชนิดอื่น ๆ ในระบบนิเวศ เพราะชิ้นส่วนเนื้อที่เหลือของซากสัตว์ป่าที่เสือโคร่งล่ามาเป็นอาหารนั้นจะตกเป็นอาหารของสัตว์อื่น เช่น แร้ง ส่วนเศษกระดูกจะกลายเป็นแหล่งอาหารที่สำคัญของสัตว์ต่าง ๆ เช่น เม่นใหญ่แผงคอสั้น และอื่น

ในอดีตเคยมีเสือโคร่งอยู่เป็นจำนวนมาก เนื่องจากยังมีป่าไม้และทุ่งหญ้าอุดมสมบูรณ์ อันเป็นแหล่งอาหารสำคัญของสัตว์ที่เป็นอาหารของเสือโคร่ง อาณาเขตของมันพบได้ไกลถึงชายฝั่งมหาสมุทรอาร์กติก ซึ่งแสดงถึงอาณาเขตที่กว้างขวางกว่าในปัจจุบันมาก ด้วยอุปนิสัยของเสือโคร่งที่เป็นสัตว์จี้อ่อน ชอบบออยู่กับน้ำและอาศัยอยู่ในป่าลึกที่เย็นชื้น ในเวลากลางวัน ก็อาจทำให้สันนิษฐานได้ว่าเสือโคร่งมีต้นกำเนิดมาจากแดนที่หนาวเย็น จากการศึกษาซากดึกดำบรรพ์โดย Hemmer (1987) สันนิษฐานว่าเสือโคร่งมีต้นกำเนิดจากเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และเริ่มกระจายพันธุ์ออกไปเป็นสองเส้นทางหลัก ๆ เมื่อราวสองล้านปีก่อน ทางตะวันตกเฉียงเหนือ เสือโคร่งค่อย ๆ ย้ายถิ่นไปตามลำน้ำและป่าไม้ลงมาทางเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ในทางใต้ และตะวันตกเฉียงใต้ เสือโคร่งแพร่พันธุ์ผ่านเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ บางส่วนไปหมู่เกาะอินโดนีเซีย และบางส่วนไปถึงอินเดีย แนวคิดนี้สอดคล้องกับแนวคิดที่ว่าเสือโคร่งพันธุ์จีนได้เป็นลูกหลานโดยตรงมาจากบรรพบุรุษเสือโคร่ง ซึ่งเคยอยู่ในพื้นที่เดียวกันมาก่อน เสือโคร่งพันธุ์จีนได้มีลักษณะของกะโหลกที่แตกต่างจากพันธุ์อื่นอย่างเด่นชัด เช่น กะโหลกที่สั้น และเบ้าตาที่ชิดกันและชี้ตรงไปข้างหน้ามากกว่าพันธุ์อื่น

ตั้งแต่ช่วงต้นทศวรรษ 1900 เป็นต้นมา สาเหตุจากการสูญเสียที่อยู่อาศัย การกระจายตัว และการล่าของมนุษย์ ทำให้ประชากรเสือโคร่งลดลง (Kitchener and Dugmore, 2000) ปัจจุบันเสือโคร่ง 3 ชนิดย่อยได้สูญพันธุ์จากธรรมชาติแล้ว ได้แก่ เสือโคร่งชวา เสือโคร่งบาหลี และเสือโคร่งสุมาตรา ส่วนเสือโคร่งที่เหลืออีกจำนวน 6 ชนิดพันธุ์ย่อย อยู่ในสถานะใกล้สูญพันธุ์

ในประเทศไทยได้เริ่มมีการศึกษาเพื่อประเมินประชากรเสือโคร่งกันอย่างจริงจังตั้งแต่ปี พ.ศ. 2522 โดยกรมป่าไม้ ผลการประเมินพบว่าประเทศไทยมีเสือโคร่งอยู่ในป่าธรรมชาติประมาณ 400 – 600 ตัว ต่อมาปี พ.ศ. 2529 ศูนย์ชีววิทยาเชิงอนุรักษ์ ภาควิชาชีววิทยา คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล ได้ศึกษาและทำการประเมินประชากรเสือโคร่งที่อาศัยอยู่ในธรรมชาติของพื้นที่อนุรักษ์ 24 แห่ง พบเสือโคร่งจำนวน 100 – 111 ตัว จากนั้นในปี พ.ศ. 2532 สมาคมอนุรักษ์สัตว์ป่า (Woldlife Conservation Society) ได้ประเมินประชากรเสือโคร่งที่อาศัยอยู่ในธรรมชาติของพื้นที่อนุรักษ์ 38 แห่ง พบเสือโคร่งจำนวน 250 ตัว และในปี พ.ศ. 2539 กรมป่าไม้ ร่วมกับมูลนิธิ

สืบมาคะเสถียร ธนาคารฮ่องกงและเซี่ยงไฮ้ และมหาวิทยาลัยมิชิแกนแห่งประเทศสหรัฐอเมริกา ได้ประเมินประชากรเสือโคร่งที่อาศัยอยู่ในธรรมชาติของพื้นที่อนุรักษ์ 47 แห่ง พบเสือโคร่งจำนวน 450 – 600 ตัว จนกระทั่งในปี พ.ศ. 2540 กลุ่มงานวิจัยสัตว์ป่า ได้ทำการสำรวจประชากรเสือโคร่งในธรรมชาติ พบว่ามีเสือโคร่งกระจายอยู่ทั่วภูมิภาคของประเทศไทย โดยพบในพื้นที่อุทยานแห่งชาติ 28 แห่ง และเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า 17 แห่ง รวมพื้นที่ประมาณ 40,197 ตารางกิโลเมตร ซึ่งประชากรส่วนใหญ่มีการกระจายอยู่ในกลุ่มป่าตะวันตก และพบกระจายอยู่ในพื้นที่อื่น ๆ ได้แก่ กลุ่มป่าดงพญาเย็น-เขาใหญ่ กลุ่มป่าภูเขียว-น้ำหนาว กลุ่มป่าแก่งกระจาน กลุ่มป่าคลองแสง-เขาสก และพบการกระจายบ้างเล็กน้อยในภาคใต้ ภาคตะวันออก และภาคเหนือ ได้แก่ ในอุทยานแห่งชาติบูโด-สุไหงปาดี อุทยานแห่งชาติเขาน้ำค้าง อุทยานแห่งชาติเขาลวง อุทยานแห่งชาติน้ำตกโยง อุทยานแห่งชาติศรีสัชนาลัย อุทยานแห่งชาติออบหลวง อุทยานแห่งชาติคอยสุเทพ-ปุย อุทยานแห่งชาติแม่ตะไคร้ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาสันามเพ็ริยว และเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าคอยเชียงดาว (กลุ่มงานวิจัยสัตว์ป่า, 2548) และในปี พ.ศ. 2544 พบเสือโคร่งในอุทยานแห่งชาติ 58 แห่ง และเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า 35 แห่ง เป็นพื้นที่ประมาณ 61,354 ตารางกิโลเมตร โดยกลุ่มประชากรเสือโคร่งยังคงพบมากที่กลุ่มป่าตะวันตก

ได้มีการศึกษาเสือโคร่งชนิดย่อยที่พบในประเทศไทย โดย ศักดิ์สิทธิ์ ลิ้มเจริญ (ม.ป.ป.) พบว่ามีจำนวน 2 ชนิดย่อย คือเสือโคร่งมลายู (*P. tigris jacksoni*) ซึ่งมีการกระจายตั้งแต่คอคอกระ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ลงไปจนถึงมาเลเซีย ส่วนอีกสายพันธุ์คือเสือโคร่งอินโดจีน (*P. tigris corbetti*) ที่มีการกระจายอยู่ตามภูมิภาคต่าง ๆ ของประเทศไทยยกเว้นภาคใต้ โดยประชากรกลุ่มใหญ่ที่สุดอาศัยอยู่ในพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้งจังหวัดอุทัยธานี มีสัตว์กบที่เป็นอาหารหลัก ได้แก่ วัวแดง กวางป่า หมูป่า และกระทิง โดยปกติแล้วเสือโคร่งจะไม่พยายามล่าเหยื่อที่มีขนาดใหญ่และแข็งแรงกว่า เช่น กระทิง หรือช้างป่า โดยไม่จำเป็น ทั้งนี้เนื่องจากเสี่ยงอันตรายและยากลำบากในการล่า เพราะอาจทำให้ตัวมันบาดเจ็บหรือตายได้ ยกเว้นกรณีที่อาหารขาดแคลน หรือว่าหิวจัด ในหนึ่งวันเสือโคร่งจะต้องการเนื้อสัตว์ประมาณ 7 – 9 กิโลกรัมสำหรับการดำรงชีวิต มีพฤติกรรมออกล่าเหยื่อหรือหาอาหารเฉพาะตอนที่หิวเท่านั้น โดยจะออกล่าเหยื่อในช่วงเช้ามืดหรือตอนพลบค่ำ

เสือโคร่งเป็นหนึ่งในสัตว์ใหญ่ที่เป็นตัวชี้วัดความอุดมสมบูรณ์ของระบบนิเวศ ถูกจัดว่าเป็นสัตว์ป่าชนิดพันธุ์หลักในป่าธรรมชาติ (Umbrella species of wildlife) ซึ่งมีพื้นที่ของอาณาเขตการครอบครองที่กว้างขวาง โดยเสือโคร่งตัวหนึ่งอาจมีพื้นที่ครอบครองมากถึง 100 ตารางกิโลเมตร ดังนั้นในอาณาเขตการครอบครองของเสือโคร่งหนึ่งตัวจึงครอบคลุมอาณาเขตการครอบครอง หรือพื้นที่หากินของสัตว์ป่าหลายชนิด เนื่องจากการปรากฏตัวของเสือโคร่งคือสิ่งที่

บ่งชี้ว่าป่าแห่งนั้นมีระบบนิเวศอุดมสมบูรณ์ ทั้งพืชพรรณและสัตว์กินพืชต่าง ๆ และหากระบบนิเวศเสื่อมดูลดลงไป ชนิดพันธุ์ที่จะสูญหายไปเป็นอันดับต้น ๆ ก็จะเป็นสัตว์กลุ่มผู้ล่า เช่น เสือโคร่ง ดังนั้นเสือโคร่งจึงมักถูกนิยมนำมาใช้เป็นสัญลักษณ์ของการอนุรักษ์ผืนป่า จากข้อมูลรายงานทางวิชาการ มีการประมาณการว่าประชากรเสือโคร่งในธรรมชาติมีอยู่เพียง 5,000 – 7,000 ตัว ซึ่งในจำนวนนี้มีเพียง 700 – 1,220 ตัวที่เป็นพันธุ์ย่อยอินโดจีน (*P. tigris corbetti*) ซึ่งเป็นสัตว์ประจำถิ่นของประเทศไทยและประเทศอื่น ๆ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ปัจจุบันในประเทศไทยมีเสือโคร่งเหลืออยู่เพียง 250 – 500 ตัว อย่างไรก็ตามจำนวนเสือโคร่งที่กล่าวถึงเป็นเพียงตัวเลขประมาณการโดยใช้วิธีการสำรวจ แต่ผู้เชี่ยวชาญด้านเสือโคร่งบางท่านคิดว่าเป็นตัวเลขที่สูงเกินจริง

ย้อนกลับไปเมื่อ 100 ปีที่แล้ว เสือโคร่งครอบครองพื้นที่ส่วนใหญ่ของเอเชียตะวันออกเฉียงและเอเชียกลาง ปัจจุบันถิ่นอาศัยธรรมชาติในพื้นที่นี้ได้ลดน้อยลงอย่างรวดเร็ว เสือโคร่งจึงหลงเหลืออยู่เพียงในกลุ่มประชากรเสือที่แยกกันอยู่อย่างโดดเดี่ยวจากอินเดียถึงเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และเกาะสุมาตรา กับจำนวนอีกเล็กน้อยในจีน และรัสเซีย ปัจจุบันสถานภาพทางประชากรของเสือโคร่งในโลกกำลังตกอยู่ในสถานะที่น่าเป็นห่วง การกระจายของเสือโคร่งลดลงเหลือเพียงร้อยละ 7 เท่านั้น เมื่อเทียบกับ 100 ปีที่แล้ว พื้นที่บริเวณเทือกเขาตะนาวศรี ซึ่งเป็นทิวเขาที่ทอดตัวตามแนวเหนือใต้กั้นระหว่างชายแดนประเทศไทยและพม่า ได้รับการจัดอันดับให้เป็นพื้นที่อาศัยที่สำคัญของเสือโคร่งที่คิด 1 ใน 4 ของโลก สำหรับในประเทศไทยกลุ่มป่าบริเวณนี้ ได้แก่ กลุ่มป่าตะวันตก และกลุ่มป่าแก่งกระจาน ซึ่งถือได้ว่าเป็นผืนป่าเชื่อมต่อที่ใหญ่เป็นอันดับต้น ๆ ของประเทศไทย และมีความสำคัญต่อการอนุรักษ์ประชากรเสือโคร่งทั้งในระดับภูมิภาคและระดับโลก (Dinerstein et al., 2006) โดยเฉพาะในผืนป่ามรดกโลกเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าทุ่งใหญ่-ห้วยขาแข้ง นับเป็นแหล่งที่มีประชากรเสือโคร่งอยู่หนาแน่นมากที่สุด ด้วยสภาพพื้นที่กว้างใหญ่ ชุกชุมด้วยสัตว์ที่เป็นอาหาร และได้รับการคุ้มครองอย่างดี ป่าทุ่งใหญ่-ห้วยขาแข้งจึงเป็นแหล่งอนุรักษ์เสือโคร่งที่สำคัญที่สุดของประเทศไทย เมื่อรวมผืนป่าตลอดแนวด้านตะวันตกของประเทศไทยเข้ากับป่าตามแนวชายแดนในประเทศพม่า จะทำให้พื้นที่นี้เป็นแหล่งอาศัยที่มีเสือโคร่งอยู่มากที่สุดเป็นอันดับสองของโลก รองจากประเทศอินเดีย (บริษัท ปตท. สำรวจและผลิตปิโตรเลียม จำกัด (มหาชน), ม.ป.ป.) ผืนป่าตะวันตกของประเทศไทยมีอาณาเขตโดยประมาณ 18,000 ตาราง กิโลเมตร ประกอบด้วยผืนป่าอนุรักษ์ที่เชื่อมต่อกัน 17 แห่ง ซึ่งเหมาะสมอย่างยิ่งสำหรับเป็นถิ่นอาศัยของเสือโคร่ง และด้วยความห่างไกลจากการรบกวนของมนุษย์ จึงมีความเป็นไปได้ว่าในท้ายที่สุดแล้ว ผืนป่าตะวันตกจะเป็นถิ่นอาศัยของประชากรเสือโคร่งที่มากที่สุดในโลก จากการประเมินในปัจจุบันผืนป่าตะวันตกมีประชากรเสือโคร่งซึ่งเป็นจำนวนที่คงที่และอยู่ในวัยเจริญพันธุ์จำนวนไม่เกิน 200 ตัว ทั้งนี้ตัวเลขดังกล่าวเป็นรายงานจากเพียงบางพื้นที่ที่มีศักยภาพในการสำรวจ

เท่านั้น การล่าเสือโคร่งซึ่งแต่เดิมเคยเคยเป็นปัจจัยคุกคามหลักของเสือโคร่งในพื้นที่ป่าตะวันออก ปัจจุบันกำลังอยู่ในความควบคุมที่เข้มข้นขึ้นทุกขณะ โดยสาเหตุที่ทำให้ประชากรเสือโคร่งลดลง ได้แก่ 1. การลดลงของพื้นที่ป่า 2. การล่าเสือโคร่ง และ 3. การล่าสัตว์ที่เป็นเหยื่อของเสือโคร่ง เนื่องจากความชุกชุมของเหยื่อมีความสัมพันธ์กับการอยู่รอดของเสือโคร่งอย่างมาก แม้เสือโคร่งที่กำลังเลี้ยงลูกมีความต้องการอาหารอาทิตย์ละประมาณ 80 กิโลกรัม จึงจะเพียงพอสำหรับเลี้ยงลูกให้อยู่รอดได้ หากสัตว์ที่เป็นเหยื่อไม่เพียงพอต่อความต้องการของเสือโคร่ง ย่อมส่งผลกระทบต่อการขยายพันธุ์และการเพิ่มประชากรอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เพราะนอกจากเสือโคร่งจะแข่งขันกันเองแล้ว ในการหาอาหารยังต้องแข่งขันกับสัตว์ผู้ล่าชนิดอื่น เช่น เสือดาว และหมาในอีกด้วย จากข้อมูลทางวิชาการ มีการประมาณการว่าประชากรเสือโคร่งในธรรมชาติมีอยู่เพียง 5,000 – 7,000 ตัว ซึ่งในจำนวนนี้มีเพียง 700 – 1,220 ตัว ที่เป็นพันธุ์ย่อยอินโดจีน (*P. tigris corbetti*) ซึ่งเป็นสัตว์ประจำถิ่นของประเทศไทยและประเทศอื่น ๆ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เสือโคร่งเป็นสัตว์ที่สามารถปรับตัวให้สามารถอาศัยได้ในหลายสภาพแวดล้อม ตั้งแต่บนเขาสูง ที่ราบต่ำ ทุ่งหญ้า ป่าละเมาะ ป่าดงดิบ ป่าผลัดใบ หรือป่าพรุ ปัจจัยที่สำคัญคือต้องมีแหล่งน้ำ ลิงปกคลุมหนาแน่นสำหรับหลบซ่อนและบังแดดในช่วงเวลากลางวัน และเหยื่อที่อุดมสมบูรณ์ เสือโคร่งมักซ่อนตัวนอนหลบแดดบริเวณที่มีดรกทึบในช่วงกลางวันที่อากาศร้อน และออกล่าเหยื่อในตอนกลางคืน เนื่องจากเป็นสัตว์ที่ไม่ชอบอากาศร้อน เสือโคร่งชอบลงแช่น้ำเพื่อระบายความร้อนครั้งละนาน ๆ และสามารถว่ายน้ำได้ดี ซึ่งแตกต่างจากสัตว์ผู้ล่าในตระกูลแมวชนิดอื่น ๆ ซึ่งมักไม่ชอบน้ำ (Lekagul and Mcneely, 1988) เสือโคร่งชอบใช้เล็บข่วนตามต้นไม้ให้เป็นรอยเพื่อประกาศอาณาเขต และเป็นการบริหารเล็บให้อยู่ในสภาพดีอยู่เสมอ การประกาศอาณาเขตของตัวเองอีกวิธีหนึ่งคือ การปล่อยปัสสาวะไว้ตามที่ต่าง ๆ เช่น พุ่มไม้ โคนไม้ หรือก้อนหิน นอกจากนี้กลิ่นของปัสสาวะยังสามารถระบุตัวเสือโคร่งได้ด้วย ด้านพฤติกรรมในธรรมชาติ เสือโคร่งมีรูปแบบทางสังคมไม่ซับซ้อนมาก แม่เสือและลูกเสือจะเป็นหน่วยพื้นฐานของระบบสังคมที่ครอบครองอาณาบริเวณนั้น ขณะที่เสือเพศผู้จะดำรงชีวิตอย่างโดดเดี่ยว และมีอาณาบริเวณที่ครอบคลุมพื้นที่หากินของตัวเมียหลายตัว โดยทั่วไปเสือโคร่งทั้งเพศผู้และเพศเมียจะหากินอยู่ในบริเวณของตัวเองที่เป็นเขตหวงห้ามเฉพาะ (Territories) โดยไม่ให้ทับซ้อนกับพื้นที่หากินของเสือตัวอื่น ๆ เพศเดียวกัน พื้นที่หากินของเสือโคร่งแต่ละตัวจะไม่แน่นอนขึ้นอยู่กับสัตว์ที่เป็นเหยื่อในพื้นที่ และปัจจัยอื่น ๆ เช่น เพศ สภาพภูมิประเทศ และความยากง่ายในการหาอาหาร เสือโคร่งมักอาศัยอยู่ตามโพรงไม้ ซอกหิน หรือภายในถ้ำ แต่จะไม่ค่อยอาศัยอยู่ในถ้ำใด ๆ เป็นระยะเวลานาน ๆ ยกเว้นในขณะที่มีลูกอ่อน โดยปกติแล้วจะไม่ชอบอยู่ใกล้มนุษย์และพยายามที่จะหลบหนี ชอบสันโดษ แต่จะมีการจับคู่อยู่ร่วมกันเฉพาะในฤดูผสมพันธุ์ เสือโคร่งผสมพันธุ์ได้ตลอดทั้งปี แต่ส่วนใหญ่จะเป็นช่วงฤดูหนาว ในราวปลายเดือนพฤศจิกายนจนถึงต้นเดือน

เมษายน ความสามารถในการที่จะขยายพันธุ์ของเสือโคร่งหรือเรียกว่า (Reproductive Capability) นั้น เสือโคร่งตัวเมียมีรอบไข่สุกในทุก ๆ 3 – 9 สัปดาห์ และความพร้อมที่จะผสมพันธุ์ 3 - 6 วัน ตั้งท้องนานประมาณ 93 – 111 วัน ลูกเสือโคร่งเมื่อแรกเกิดมีน้ำหนักประมาณ 760 - 1,600 กรัม ลืมตาได้เมื่อมีอายุ 6 – 14 วัน หย่านมเมื่ออายุได้ประมาณ 3 – 6 เดือน เมื่ออายุได้ 11 - 12 เดือน ก็พร้อมที่จะออกล่าเหยื่อพร้อมกับแม่ได้ แม่เสือจะปล่อยให้ลูกให้หากินด้วยตัวเองเมื่อลูกเสืออายุได้ 18 – 24 เดือน โดยระยะเวลาในการตั้งท้องของเสือโคร่งจะนานถึง 100 – 108 วัน เมื่อใกล้คลอด เสือโคร่งเพศผู้จะแยกออกจากเพศเมียท้องแก่ ออกลูกครั้งละ 2 – 4 ตัว แต่พบว่าอัตราการตายของลูกเสือโคร่งค่อนข้างสูง โดยในครอกหนึ่ง ๆ จะมีลูกเสือโคร่งรอดชีวิต 1 – 2 ตัวเท่านั้น ถ้ากรณีที่ลูกเกิดมาแล้วเสียชีวิต ระยะเวลาที่เสือโคร่งตัวเมียจะมีโอกาสมีลูกใหม่จะห่างกันประมาณ 7 - 8 เดือน และเสือโคร่งอย่างเข้าวัยพร้อมที่จะผสมพันธุ์ สำหรับเพศเมียเมื่อมีอายุ 3 ปีและเพศผู้เมื่ออายุ 4 ปี ช่วงระยะสามารถขยายพันธุ์ของเสือโคร่งเพศเมีย คือ 6 ปี และสำหรับเพศผู้ 3 ปี ความสามารถในการที่จะขยายพันธุ์สูงของเสือโคร่ง ดังนั้นเสือโคร่งจึงสามารถเพิ่มจำนวนประชากรคืนได้เร็วจากการสูญพันธุ์นั้น ถ้าหากพื้นที่ป่าซึ่งเป็นที่อยู่อาศัยของเสือโคร่งในธรรมชาติแห่งเหล่านั้นมีจำนวนประชากรสัตว์ป่าที่เป็นอาหารนั้นเพียงพอ

การศึกษาเกี่ยวกับเสือโคร่งในประเทศไทย เริ่มอย่างจริงจังทั้งงานวิจัยด้านนิเวศวิทยาของเสือโคร่งในพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้งเมื่อ พ.ศ. 2548 โดยมีนักวิจัยเสือโคร่งต่างชาติเป็นที่เล็งใจในช่วงแรก โดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อศึกษาถึงขนาดพื้นที่หากิน และปัจจัยแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับการดำรงชีวิตของเสือโคร่ง เพื่อจะได้นำไปใช้ในการวางแผนการอนุรักษ์เสือโคร่งของประเทศไทย จนถึงปัจจุบันได้มีการใส่ปลอกคอวิทยุให้กับเสือโคร่งในพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้งไปแล้วจำนวน 11 ตัว เป็นเพศผู้ 3 ตัว และเพศเมีย 8 ตัว ข้อมูลที่ได้จากการใส่ปลอกคอวิทยุแสดงให้เห็นว่าขนาดพื้นที่หากินของเสือโคร่งเพศผู้มีขนาดใหญ่กว่าเพศเมียมาก ส่วนขนาดพื้นที่หากินของเพศเมียก็มีความแตกต่างกันมากเช่นกัน ทั้งนี้อาจมีสาเหตุจากความหนาแน่นของประชากร สัตว์ที่เป็นเหยื่อของเสือโคร่งจึงได้มีการวางแผนเพื่อจะศึกษาหาความสัมพันธ์ระหว่างประชากรเหยื่อกับขนาดพื้นที่หากิน ของเสือโคร่งเพศเมียต่อไป (ศักดิ์สิทธิ์ ชิมเจริญ , ม.ป.ป.) โดยทั่วไปพื้นที่หากินของเสือโคร่งสายพันธุ์ย่อยเบงกอลและสายพันธุ์ย่อยอินโดจีนในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้จะครอบคลุมอาณาบริเวณประมาณ 20 - 30 ตารางกิโลเมตร สำหรับเสือเพศเมีย และประมาณ 60 – 100 ตารางกิโลเมตร สำหรับเสือเพศผู้ โดยปกติในแต่ละวันเสือเพศเมียจะเดินทางประมาณ 10 – 20 กิโลเมตร ส่วนเพศผู้อาจจะเดินทางได้ระยะทางที่ไกลกว่า (Care for the wild international, 2008)

การศึกษาความชุกชุมและประชากรของเสือโคร่งที่ผ่านมามีอยู่น้อยมาก มีการศึกษากระจายพันธุ์เสือโคร่งในภูมิภาคต่าง ๆ ในทวีปเอเชีย และจัดทำแผนที่การกระจายที่ถูกต้อง โดยมีการแก้ไขปรับปรุงอยู่ตลอดเวลา จึงได้จัดให้เสือโคร่งเป็นสัตว์ที่อยู่ในสถานภาพใกล้สูญพันธุ์ ส่วนการศึกษาเรื่องประชากรให้ได้ข้อมูลเป็นที่น่าเชื่อถือกลับเป็นเรื่องที่ยากลำบาก เนื่องจากเสือโคร่งเป็นสัตว์ที่พบเห็นตัวได้ยากเนื่องจากลวดลาย สีขนที่กลมกลืนกับธรรมชาติแต่สิ่งที่พบเห็นได้บ่อยครั้ง ก็รอยตีน ร่องรอย และการทำเครื่องหมายตามถนน ตามเส้นทางด่าน และบริเวณซากเหยื่อที่เสือฆ่า โดย Rabinowitz (1989) ได้ประเมินความหนาแน่นของเสือโคร่งของประเทศไทย โดยการวัดขนาดรอยตีน พบว่ามีความหนาแน่น 1 ตัว ต่อ 100 ตารางกิโลเมตร อย่างไรก็ตามผู้เชี่ยวชาญด้านเสือโคร่งหลายท่านได้ให้ความเห็นว่าการประเมินประชากรเสือโคร่งด้วยวิธีการวัดขนาด ลักษณะและนับรอยตีนเสือโคร่ง ข้อมูลที่ได้นั้นยังไม่น่าเชื่อถือ ต่อมามีการนำกล้องดักถ่ายภาพอัตโนมัติ มาช่วยในการประเมินประชากรเสือโคร่ง และสัตว์ผู้ล่า ในภูมิภาคอื่น ๆ อย่างแพร่หลาย โดยหลังจากที่มีการนำกล้องดักถ่ายภาพอัตโนมัติมาใช้ในการสำรวจและศึกษาสัตว์ป่า รวมถึงการประเมินประชากรเสือโคร่ง ซึ่งผลการศึกษาที่ได้เป็นที่น่าพอใจ ต่อมามีการนำกล้องดักถ่ายภาพอัตโนมัติ มาช่วยในการประเมินประชากรเสือโคร่ง และสัตว์ผู้ล่า ในภูมิภาคอื่น ๆ อย่างแพร่หลาย ส่วนในประเทศไทยได้มีการนำกล้องดักถ่ายภาพอัตโนมัติมาใช้ในการศึกษาเช่นกัน เช่น การศึกษาการใช้ประโยชน์พื้นที่และเหยื่อของเสือโคร่งในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าทุ่งใหญ่นเรศวรด้านตะวันออก (ปริชา พรหมมะกุล, 2546) ต่อมาการศึกษาประชากรด้วยวิธีการจับซ้ำ (Capture-Recapture method) เป็นวิธีที่นิยมใช้ในการศึกษาสัตว์ป่า ลวดลายที่ปรากฏบนลำตัวสัตว์ที่เป็นการทำเครื่องหมายโดยธรรมชาติ เปรียบได้กับการทำเครื่องหมายในการศึกษาแบบจับซ้ำ โดยทำเครื่องหมายกับสัตว์ที่จับได้และปล่อยสัตว์ที่ทำเครื่องหมายเพื่อจับซ้ำอีกครั้ง ซึ่งเป็นวิธีการที่นิยมใช้สำหรับประเมินประชากรสัตว์ที่อาศัยอยู่ในธรรมชาติและยากที่จะนับตัวโดยตรง โดยได้มีการทดลองใช้กล้องดักถ่ายภาพอัตโนมัติระบบอินฟราเรด ในช่วงเดือนกุมภาพันธ์ 2547 ถึงเดือนกุมภาพันธ์ 2548 ตลอดช่วงเวลา 13 เดือน สามารถถ่ายภาพเสือโคร่งได้จำนวน 17 ตัว โดยเป็นเสือเพศผู้ 5 ตัว เพศเมีย 9 ตัว ไม่สามารถระบุเพศ 1 ตัว และลูกเสืออีก 2 ตัว ดำเนินการประเมินประชากรโดยโปรแกรม CAPTURE จากการตรวจสอบพบว่าประชากรมีลักษณะปิดมีค่าเท่ากับ 0.65 และจากการประเมินเสือโคร่งมีประชากรจำนวนเท่ากับ 19 ตัว และมีค่าความแปรปรวนเท่ากับ 3.87 และความน่าจะเป็นในการถ่ายภาพเท่ากับ 0.42 โดยมีค่าความหนาแน่นเสือโคร่งเท่ากับ 3.98 ตัว ต่อ 100 ตารางกิโลเมตรอย่างไรก็ตามข้อมูลจากการตั้งกล้องดักถ่ายภาพเสือโคร่งในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้งและเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าทุ่งใหญ่นเรศวร ในปี 2550 – 2553 ได้ประเมินความหนาแน่นของเสือโคร่งที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้งไว้ประมาณ 2.4 ± 0.32 ตัว ต่อ 100

ตารางกิโลเมตร ที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าทุ่งใหญ่นเรศวรด้านตะวันตก ประมาณ 1.1 ± 0.35 ตัว ต่อ 100 ตารางกิโลเมตร และที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าทุ่งใหญ่นเรศวรด้านตะวันออก มีความหนาแน่นของเสือโคร่ง 0.68 ± 0.15 ตัว ต่อ 100 ตารางกิโลเมตร (สถานีวิจัยสัตว์ป่าเขานางรำ, 2553) นอกจากนี้ผลการตั้งกล้องดักถ่ายภาพเสือโคร่งในพื้นที่อุทยานแห่งชาติกุยบุรี ในปี 2547 – 2551 พบเสือโคร่งจำนวน 9 ตัว โดยเป็นเสือโคร่งตัวเต็มวัยจำนวน 7 ตัว และลูกเสือโคร่งจำนวน 2 ตัว (Steinmetz et al., 2004) และจากการตั้งกล้องดักถ่ายภาพที่อุทยานแห่งชาติทับลาน ในปี 2551 – 2553 พบว่าสามารถดักถ่ายภาพเสือโคร่งได้จำนวน 8 ตัว ส่วนในภาพรวมจำนวนเสือโคร่งทั้งประเทศ Smith et al. (1999) ได้ประเมินประชากรเสือโคร่งไว้ได้รวม 501 ตัว อย่างไรก็ตามไม่มีการพบเสือโคร่งแล้วในหลายพื้นที่ ได้แก่ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าแม่ต๋อน เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าคลองแสง เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าภูหลวง เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาสอยดาว เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยศาลา เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าลุ่มน้ำปาย และเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าภูเมี่ยง-ภูทอง ผลการศึกษาสถานภาพของเสือโคร่งและสัตว์ผู้ล่าขนาดใหญ่ชนิดอื่น ๆ ในอุทยานแห่งชาติกุยบุรี ระหว่างเดือนมกราคม 2549 ถึงเดือนธันวาคม 2550 ในธรรมชาติของสัตว์ป่า การล่าซึ่งกันและกัน หรือสัตว์ใหญ่ล่าสัตว์เล็กเป็นเรื่องธรรมชาติ แต่ไม่ได้เป็นสาเหตุให้เสือโคร่งลดจำนวนลง เพราะธรรมชาติสามารถที่จะปรับให้มีความสมดุล แต่สาเหตุหลักที่ทำให้เสือโคร่งลดจำนวนลงคือ การล่าของมนุษย์ในปัจจุบันมีการลักลอบล่าเสือโคร่งมากขึ้น เนื่องจากความเชื่อหรือค่านิยมของคนบางกลุ่ม เช่น ความเชื่อที่ว่าอวัยวะเพศและกระดูกของเสือโคร่งเป็นส่วนผสมของยาที่สามารถบำรุงร่างกาย ส่วนเนื้อเป็นยาชูกำลัง หรือแม้กระทั่งค่านิยมของกลุ่มนักนิยมสะสมเครื่องรางและของขลัง การสะสมซาก กะโหลกหนัง และเขี้ยวของเสือโคร่ง ความเชื่อต่าง ๆ เหล่านี้ส่งผลให้เกิดการลักลอบล่าเสือโคร่งอย่างต่อเนื่องในหลายพื้นที่ ซึ่งจะเห็นว่าการล่าเสือโคร่งในปัจจุบันจะเป็นไปเพื่อวัตถุประสงค์ในทางการค้า ไม่ว่าจะเป็นทั้งเสือโคร่งที่ยังมีชีวิต หรือซากชิ้นส่วนต่าง ๆ อันหมายถึงฐานะของผู้ที่ซื้อหรือผู้ครอบครอง ทำให้เสือโคร่งมีมูลค่าทางการค้าที่สูง เป็นที่ต้องการของตลาดการค้าสัตว์ป่าเป็นอย่างมาก ส่งผลให้มีการล่าเสือโคร่งในธรรมชาติเพิ่มขึ้น (วรศักดิ์ พ่วงเจริญ และ สวัสดิ์ วงศ์ธีระวัฒน์, 2547)

2. วันอนุรักษ์เสือโคร่งโลก

เสือโคร่งทั่วโลกเริ่มมีแนวโน้มของจำนวนที่ลดลงอย่างต่อเนื่อง มีสาเหตุจากการสูญเสียพื้นที่แหล่งอาศัย อาหารที่ลดน้อยลง หรือแม้กระทั่งการถูกล่า ด้วยเหตุนี้ ในปี 2553 จากการประชุมสุดยอดผู้นำด้านเสือโคร่ง ณ กรุงเซนตปีเตอร์สเบิร์ก ซึ่งประกอบ ประกอบด้วยประเทศที่

เป็นแหล่งอาศัยของเสือโคร่ง 13 ประเทศในทวีปเอเชีย ได้ร่วมกันลงนามในปฏิญญาเซนต์ปีเตอร์สเบิร์ก โดยมีเป้าหมายคืออนุรักษ์ฟื้นฟูประชากรเสือโคร่งที่อยู่ในขั้นวิกฤตเสี่ยงสูญพันธุ์

จากการประชุมและร่วมกันลงนามฯ ในครั้งนั้น ทำให้ในวันที่ 29 กรกฎาคมของทุกๆ ปี ถูกจัดให้เป็น “วันอนุรักษ์เสือโคร่งโลก” หรือ “วันอนุรักษ์เสือโลก” เพื่อเป็นการให้สังคมตระหนักถึงการอนุรักษ์เสือโคร่ง หุคด่า หุคด้า รวมถึงหุคด่าลายแหล่งที่อยู่อาศัยของเสือโคร่ง

จากข้อมูลเรื่องตัวเลขของเสือโคร่งในธรรมชาติทั่วโลก องค์การกองทุนสัตว์ป่าโลกสากล (WWF-World Wildlife Fund) ให้ข้อมูลว่า ในปัจจุบันคาดว่าทั่วโลกมีจำนวนเสือโคร่งไม่เกิน 4,000 ตัว ที่สามารถพบได้จาก 13 ประเทศในทวีปเอเชีย ประกอบไปด้วย บังกลาเทศ ภูฏาน กัมพูชา จีน อินเดีย อินโดนีเซีย(สุมาตรา) ลาว มาเลเซีย พม่า เนปาล รัสเซีย ไทยและเวียดนาม

ในประเทศไทยเสือโคร่ง พบว่ามีจำนวน 2 ชนิดย่อย คือเสือโคร่งมลายู (*P. tigris jacksoni*) ซึ่งมีการกระจายตั้งแต่คอคอดกระ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ลงไปจนถึงมาเลเซีย ส่วนอีกสายพันธุ์คือเสือโคร่งอินโดจีน (*P. tigris corbetti*) ที่มีการกระจายอยู่ตามภูมิภาคต่าง ๆ ของประเทศไทยยกเว้นภาคใต้ โดยประชากรกลุ่มใหญ่ที่สุดอาศัยอยู่ในพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้ง จังหวัดอุทัยธานี มีสัตว์ก๊ีบที่เป็นอาหารหลัก ได้แก่ วัวแดง กวางป่า หมูป่า และกระทิง แต่ละตัวมีอาณาเขตพื้นที่หากินที่ไม่ซ้อนทับกับตัวอื่น ดังนั้นแล้วผืนป่าที่เสือโคร่งจะสามารถอาศัยอยู่ได้ต้องมีอาณาบริเวณที่กว้างมาก ๆ เพื่อให้เสือแต่ละตัวอาศัยอยู่ และต้องมีปริมาณอาหารที่เหมาะสม ซึ่งเสือโคร่งก็เป็นหนึ่งในผู้บริโภคนับสูงสุดและควบคุมจำนวนสัตว์ก๊ีบ ทำให้เสือโคร่งสามารถใช้เป็นเครื่องมือในการชี้วัดสุขภาพกลุ่มป่าได้เช่นกัน

ประเทศไทยนั้น ได้เริ่มมีการศึกษาเพื่อประเมินประชากรเสือโคร่งกันอย่างจริงจังตั้งแต่ปี พ.ศ. 2522 โดยกรมป่าไม้ ผลการประเมินพบว่าประเทศไทยมีเสือโคร่งอยู่ในป่าธรรมชาติประมาณ 400 – 600 ตัว สำหรับในปัจจุบันคาดว่ามีเสือโคร่งอยู่ประมาณ 250 ตัวจากผืนป่าทั้งหมด และผืนป่าที่พบเสือโคร่งนั้นมีเพียงไม่กี่แห่ง ซึ่งประกอบไปด้วย กลุ่มป่าตะวันตก ที่ถือว่าเป็นพื้นที่ที่ดีสำหรับเสือโคร่งในประเทศไทยมาก เพราะด้วยขนาดที่ครอบคลุมอยู่ในพื้นที่ 6 จังหวัด มีขนาดพื้นที่ทั้งหมดประมาณ 12 ล้านไร่ หรือ 18,727 ตารางกิโลเมตร บวกกับผืนป่าตะวันตกมีความอุดมสมบูรณ์มาก มีความหลากหลายทางชีวภาพทั้งในระดับพันธุกรรม มีสัตว์หลากหลายชนิดที่มากพอจะเป็นอาหารให้แก่เสือโคร่ง และยังมีกลุ่มป่าดงพญาเย็นทางภาคตะวันออกเฉียง-ภาคอีสาน เป็นอีกที่หนึ่งที่ยังมีเสือโคร่งปรากฏอยู่ กลุ่มป่าอื่น ๆ ก็อาจจะมีเสือโคร่ง แต่น่าจะน้อย เช่น กลุ่มป่าแก่งกระจาน

กฎหมาย ระเบียบข้อบังคับใช้กำหนดเกี่ยวกับการอนุรักษ์พันธุ์เสือโคร่ง

ตารางที่ 2-1 กฎหมาย ระเบียบข้อบังคับใช้กำหนดเกี่ยวกับการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์ป่า

กฎหมาย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ	เนื้อหาสาระสำคัญของกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ	ส่วนราชการที่เป็นผู้ รักษาการตามกฎหมาย
1.พระราชบัญญัติอุทยาน แห่งชาติ พ.ศ. 2504 และที่ แก้ไขเพิ่มเติม	เพื่อคุ้มครองรักษาทรัพยากรธรรมชาติที่ มีอยู่ เช่น พันธุ์ไม้และของป่า สัตว์ป่า ตลอดจนทิวทัศน์ป่าและภูเขา ให้คงอยู่ ในสภาพธรรมชาติเดิมมิให้ถูกทำลาย หรือเปลี่ยนแปลงไปเพื่ออำนวย ประโยชน์ทั้งหลายทั้งทางตรงและ ทางอ้อมแก่รัฐและประชาชนสืบไป	รัฐมนตรีว่าการกระทรวง ทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อมเป็นผู้รักษาการ ตามพระราชบัญญัตินี้ โดย กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ ป่า และพันธุ์พืช มีอำนาจ หน้าที่ตามพระราชบัญญัติ นี้
2.พระราชบัญญัติสงวน และคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535	เพื่อสงวนและคุ้มครองพันธุ์สัตว์ป่า เปิด โอกาสให้มีการเพาะพันธุ์และ ค้าสัตว์ ป่าบางชนิดได้รวมทั้งจะต้องเร่งรัดการ ขยายพันธุ์สัตว์ป่าและ ให้การสงวน ตลอดจนความตกลงระหว่างประเทศใน การที่จะร่วมมือกันเพื่อสงวนและ คุ้มครองสัตว์ป่าของท้องถิ่นอันเป็น ทรัพยากรที่สำคัญ	รัฐมนตรีว่าการกระทรวง ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม เป็นผู้รักษาการ พระราชบัญญัตินี้ โดยกรม อุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช มีอำนาจ หน้าที่ตามพระราชบัญญัติ นี้
3.พระราชบัญญัติป่าไม้ พุทธศักราช 2484	เพื่อคุ้มครองและบำรุงรักษาป่าไม้อัน เป็นทรัพยากรธรรมชาติให้ได้ผลดียิ่งขึ้น	รัฐมนตรีว่าการกระทรวง ทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อมเป็นผู้รักษาการ ตามพระราชบัญญัตินี้ โดย กรมป่าไม้มีอำนาจหน้าที่ ตามพระราชบัญญัตินี้

ตารางที่ 2-1 กฎหมาย ระเบียบข้อบังคับใช้กำหนดเกี่ยวกับการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์ป่า (ต่อ)

<p>4. ระเบียบว่าด้วยการบริหารงบประมาณ พ.ศ. 2548</p>	<p>กำหนดวิธีการจัดสรรงบประมาณรายจ่ายตามพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปี หรือพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติมรวมถึงการโอนเปลี่ยนแปลงรายการงบประมาณรายจ่าย เพื่อให้ส่วนราชการและรัฐวิสาหกิจใช้จ่ายงบประมาณรายจ่ายได้อย่างรวดเร็วให้เกิดประโยชน์สูงสุดและคุ้มค่า</p>	<p>รัฐมนตรีว่าการกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นผู้รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้ โดยสำนักงบประมาณมีอำนาจตามพระราชบัญญัตินี้</p>
<p>5. ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ พ.ศ. 2535 และที่แก้ไขเพิ่มเติม</p>	<p>ดำเนินการจัดหาควบคุมและจำหน่ายพัสดุตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุซึ่งมาจากงบประมาณเงินกู้และ เงินช่วยเหลือ</p>	<p>นายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้</p>
<p>6.พระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. 2507 และที่แก้ไขเพิ่มเติม</p>	<p>เพื่อสงวนป่าไม้วัวเป็นเนื้อที่ประมาณร้อยละ 40 ของเนื้อที่ประเทศไทย เนื่องจากป่าไม้วัวที่สงวนคุ้มครองไว้แล้วและที่ยังมิได้สงวนคุ้มครองได้ถูกบุกรุกทำลายเป็นจำนวนมาก ซึ่งอาจเป็นต้นเหตุให้เกิดความแห้งแล้งพื้นดินพังทลาย ลำน้ำตื้นเขิน หรือเกิดอุทกภัยอันเป็นผลเสียหายแก่การเกษตรและเศรษฐกิจของประเทศอย่างร้ายแรงว่าด้วยการกำหนดอัตราค่าธรรมเนียมในการอนุญาตให้เอกชนเข้าทำประโยชน์ในป่าสงวนแห่งชาติด้านต่าง ๆ และส่งเสริมให้เอกชนมีการปลูกป่ามากขึ้น</p>	<p>รัฐมนตรีว่าการกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นผู้รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้ โดยกรมป่าไม้วัวมีอำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้</p>

ตารางที่ 2-1 กฎหมาย ระเบียบข้อบังคับใช้กำหนดเกี่ยวกับการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์ป่า (ต่อ)

7.พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2535	<ol style="list-style-type: none"> 1. เพื่อกำหนดประเภทและขนาดของโครงการที่ต้องการทำการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EIA) 2. กำหนดหลักเกณฑ์ระเบียบปฏิบัติ 3. คณะกรรมการผู้ชำนาญการพิจารณา EIA 4. นิติบุคคลผู้มีสิทธิทำ EIA 5. นำมาตรการ EIA เป็นเงื่อนไขการอนุญาต 	สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
8.พระราชบัญญัติเชื้อโซ่ยนต์ พ.ศ. 2545	เพื่อควบคุมการมีไว้ในครอบครอง และการนำเข้ามาในราชอาณาจักร ซึ่งจะเป็นการเพิ่มมาตรการในการป้องกันและปราบปรามการบุกรุกตัดไม้ทำลายป่า ตามนโยบายของรัฐบาล และในขณะเดียวกันไม่เป็นอุปสรรคต่อการประกอบอาชีพที่ต้องใช้เชื้อโซ่ยนต์โดยสุจริต	กรมป่าไม้
9. ประมวลกฎหมายอาญา	กฎหมายเกี่ยวกับการป่าไม้ เป็นกฎหมายที่มีโทษทางอาญา จึงต้องนำบทบัญญัติประมวลกฎหมายอาญาและประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาใช้	หน่วยงานสังกัดกระทรวงยุติธรรม และสำนักงานตำรวจแห่งชาติ
10. ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์	เมื่อเกิดความเสียหายกับนิติกรรมสัญญาต่าง ๆ จึงต้องมีการฟ้องร้องดำเนินคดีกับผู้ที่เกี่ยวข้องในการทำละเมิด	หน่วยงานสังกัดกระทรวงยุติธรรม และสำนักงานตำรวจแห่งชาติ
11. ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา	กฎหมายเกี่ยวกับการป่าไม้ ถือว่าเป็นกฎหมายอาญาชนิดหนึ่ง ฉะนั้นการดำเนินคดีจึงต้องดำเนินการตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา	หน่วยงานสังกัดกระทรวงยุติธรรม และสำนักงานตำรวจแห่งชาติ

ตารางที่ 2-1 กฎหมาย ระเบียบข้อบังคับใช้กำหนดเกี่ยวกับการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์ป่า (ต่อ)

12. ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง	การกระทำผิดตามกฎหมายเกี่ยวกับการป่าไม้ถือเป็นการกระทำละเมิด บางครั้งทำให้เกิดความเสียหายกับภาครัฐ จึงต้องมีการฟ้องร้องเรียกค่าเสียหาย จากผู้กระทำผิดฉะนั้นการดำเนินคดีจึงต้องดำเนินการตามประมวลผลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง	หน่วยงานสังกัดกระทรวงยุติธรรม และสำนักงานตำรวจแห่งชาติ
13. พระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544	เพื่อรับรองสถานะทางกฎหมายของข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ที่ใช้ในการทำธุรกรรมหรือสัญญา ให้มีผลเช่นเดียวกับการทำสัญญาตามหลักเกณฑ์ที่กฎหมายปัจจุบัน(ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์) กำหนดไว้ กล่าวคือ ถ้ามีการทำสัญญาตามหลักเกณฑ์ที่กฎหมายปัจจุบัน (ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์) กำหนดไว้ กล่าวคือ ถ้ามีการทำสัญญาระหว่างบุคคลที่ใช้ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์หรือลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ตามความหมายของกฎหมายแล้ว ถือว่าการทำสัญญานั้นได้ทำตามหลักเกณฑ์ข้างต้นของกฎหมายแพ่งและพาณิชย์แล้ว เป็นผลทำให้สัญญานั้นมีผลสมบูรณ์หรือใช้บังคับได้ตามกฎหมาย ทั้งนี้ เป็นไปตามเงื่อนไขที่กฎหมายธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์กำหนด	กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ICT)

ตารางที่ 2-1 กฎหมาย ระเบียบข้อบังคับใช้กำหนดเกี่ยวกับการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์ป่า (ต่อ)

<p>14. พระราชกฤษฎีกา กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการในการทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ภาครัฐ พ.ศ. 2549</p>	<p>เพื่อต้องการให้การทำธุรกรรมอิเล็กทรอนิกส์ภาครัฐมีผลทางกฎหมาย เพื่อพัฒนาการทำธุรกรรมทางออนไลน์ของภาครัฐให้อยู่ภายใต้มาตรฐานหรือทิศทางเดียวกันโดยมีการจัดทำ</p> <ul style="list-style-type: none"> - แนวนโยบาย/แนวทางปฏิบัติในการรักษาความมั่นคงปลอดภัยสารสนเทศ - แนวนโยบาย/แนวทางปฏิบัติในการคุ้มครองของข้อมูลส่วนบุคคล 	<p>กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ICT)</p>
<p>18. พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของทางราชการ พ.ศ. 2540</p>	<p>เพื่อให้ประชาชนมีโอกาสได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการดำเนินการต่าง ๆ ของรัฐที่จำเป็น เพื่อที่ประชาชนจะสามารถแสดงความคิดเห็นและใช้สิทธิทางการเมืองโดยถูกต้องกับความเป็นจริง กำหนดให้ประชาชนมีสิทธิได้รับข้อมูลข่าวสารของทางราชการ โดยมีข้อยกเว้นอันไม่ต้องเปิดเผยที่แจ้งชัด และจำกัดเฉพาะข้อมูลข่าวสารที่หากเปิดเผยแล้วจะเกิดความเสียหายต่อประเทศชาติหรือต่อประโยชน์ที่สำคัญของเอกชน</p>	<p>สำนักนายกรัฐมนตรี</p>
<p>19พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542</p>	<p>เพื่อให้การพิจารณาพิพากษาคดีที่มีข้อพิพาททางกฎหมายปกครองระหว่างเอกชนกับหน่วยงานของรัฐ หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือระหว่างหน่วยงานของรัฐ หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐด้วยกัน เกี่ยวกับการกระทำหรือการละเว้นการกระทำที่หน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐต้องรับผิดชอบในการปฏิบัติ</p>	

ตารางที่ 2-1 กฎหมาย ระเบียบข้อบังคับใช้กำหนดเกี่ยวกับการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์ป่า (ต่อ)

	หน้าที่ตามกฎหมายซึ่งตามอำนาจหน้าที่ของศาลปกครองเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการออกกฎหรือคำสั่งทางปกครอง อันเป็นเรื่องของกฎหมายมหาชน	
20. อนุสัญญาว่าด้วยการค้าระหว่างประเทศซึ่งชนิดสัตว์ป่าและพืชป่าที่ใกล้สูญพันธุ์	อนุสัญญา CITES กระทำขึ้น ณ กรุงวอชิงตัน เมื่อวันที่ 3 มีนาคม ปี 1973 (3 มีนาคม 2516) เพื่อใช้บังคับให้ประเทศภาคีต้องปฏิบัติตามมาตรการการค้า ซึ่งมีการนำเข้า ส่งออก ส่งกลับออกไป และการนำเข้าจากทะเลซึ่งชนิดพันธุ์สัตว์ป่าและพืชป่า ห้ามการค้าชนิดพันธุ์ที่เป็นการ ฝ่าฝืนอนุสัญญา	กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช (เฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้อง)
21. อนุสัญญาว่าด้วยการคุ้มครองมรดกโลกทางวัฒนธรรมและทางธรรมชาติ (convention concerning the Protection of the World Cultural and Natural Heritage: The World Heritage Convention)	เพื่อการส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศในการคุ้มครองและอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมและทางธรรมชาติ ให้ดำรงคุณค่าความโดดเด่นเป็นมรดกของมวลมนุษยชาติทั้งในปัจจุบันและอนาคตต่อไป สำหรับแหล่งมรดกโลกของประเทศไทยที่ได้รับการประกาศเป็นแหล่งมรดกโลก มีจำนวน 5 แห่ง ประกอบด้วย แหล่งมรดกทางวัฒนธรรม 3 แห่ง คือ อุทยานประวัติศาสตร์ สุโขทัย + ศรีสัชนาลัย อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา และ โบราณคดีบ้านเชียง แหล่งมรดกทางธรรมชาติ 2 แห่ง คือ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าทุ่งใหญ่นเรศวร – ห้วยขาแข้ง และพื้นที่กลุ่มป่าดงพญาเย็น-เขาใหญ่	กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช (เฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้อง)

ตารางที่ 2-1 กฎหมาย ระเบียบข้อบังคับใช้กำหนดเกี่ยวกับการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์ป่า (ต่อ)

<p>22. อนุสัญญาว่าด้วยพื้นที่ชุ่มน้ำ หรืออนุสัญญาแรมซาร์ (Convention on Wetlands or The Ramsar Convention)</p>	<p>เพื่ออนุรักษ์และยับยั้งการสูญหายของพื้นที่ชุ่มน้ำในโลก ซึ่งต้องมีการจัดการเพื่อใช้ประโยชน์อย่างชาญฉลาด</p> <p>หลักการของอนุสัญญา คือ การดำเนินงานระดับชาติและความร่วมมือระหว่างประเทศในการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์พื้นที่ชุ่มน้ำและทรัพยากรในพื้นที่ชุ่มน้ำอย่างยั่งยืน โดยเฉพาะพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระหว่างประเทศ และพื้นที่ชุ่มน้ำที่หลายประเทศเป็นเจ้าของและใช้ประโยชน์ร่วมกัน</p> <p>ป้องกันและยับยั้งการสูญเสียพื้นที่ชุ่มน้ำของโลก โดยส่งเสริมสนับสนุนให้มีการอนุรักษ์ควบคู่กับการใช้ประโยชน์พื้นที่ชุ่มน้ำอย่างชาญฉลาด</p>	<p>กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช(เฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้อง)</p>
<p>23. อนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ (Convention on Biological Diversity: CBD)</p>	<p>เป็นความตกลงด้านสิ่งแวดล้อมระหว่างประเทศที่มีเจตนารมณ์ให้รัฐบาลทุกประเทศเคร่งครัดต่อการรักษาวินัยสิ่งแวดล้อม หมายถึง มีความต้องการอย่างมากที่จะพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ แต่ก็ต้องไม่ละเลยการอนุรักษ์ธรรมชาติด้วย มีวัตถุประสงค์ ดังนี้</p> <p>เพื่อการอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพ</p> <p>เพื่อใช้ประโยชน์องค์ความหลากหลายทางชีวภาพอย่างยั่งยืน</p> <p>เพื่อแบ่งปันผลประโยชน์จากการใช้ทรัพยากรพันธุกรรมอย่างเท่าเทียมและยุติธรรม</p>	<p>กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช(เฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้อง)</p>

ตารางที่ 2-1 กฎหมาย ระเบียบข้อบังคับใช้กำหนดเกี่ยวกับการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์ป่า (ต่อ)

<p>24. อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (United Nations Framework Convention on Climate Change : UNFCCC)</p>	<p>เพื่อรักษาระดับความเข้มข้นของปริมาณก๊าซเรือนกระจกในชั้นบรรยากาศให้อยู่ในระดับที่ปลอดภัย เพื่อให้ธรรมชาติสามารถปรับตัวได้ และเพื่อเป็นการประกันว่าจะไม่มีผลกระทบต่อความมั่นคงทางอาหารและการพัฒนาเศรษฐกิจที่ยั่งยืน</p>	<p>กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช(เฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้อง)</p>
<p>25. อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการแปรสภาพเป็นทะเลทราย (United Nations Convention to Combat Desertification : UNCCD)</p>	<p>เพื่อต่อต้านการแปรสภาพเป็นทะเลทรายและการแก้ไขผลกระทบของความแห้งแล้ง และ/หรือ การแปรสภาพเป็นทะเลทรายอย่างรุนแรง โดยเฉพาะในทวีปแอฟริกา ด้วยการปฏิบัติการที่มีประสิทธิภาพในทุกๆ ระดับที่สนับสนุนโดยความร่วมมือระหว่างประเทศ ทั้งในลักษณะของการประสานงานและการให้ความร่วมมือภายใต้กรอบของแนวทางการบูรณาการที่สอดคล้องกับแผนปฏิบัติการ 21 (Agend 21)</p>	<p>กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช(เฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้อง)</p>

ที่มา:กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช, 2557

อนุสัญญาว่าด้วยการค้าระหว่างประเทศซึ่งชนิดสัตว์ป่าและพืชป่าที่ใกล้สูญพันธุ์

ไซเตส (CITES) เป็นชื่อย่อของอนุสัญญาว่าด้วยการค้าระหว่างประเทศซึ่งชนิดสัตว์ป่าและพืชป่าที่ใกล้สูญพันธุ์ (The Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora) หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า อนุสัญญาวอชิงตัน (Washington Convention) ประเทศไทยเป็นสมาชิกลำดับที่ 80 โดยลงนามรับรองอนุสัญญาในปี 2518 และให้สัตยาบันในวันที่ 21 มกราคม 2526

คณะกรรมการ CITES ประจำประเทศไทย สังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เนื่องจากกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้มีคำสั่งเลขที่ 339/2535 ลงวันที่ 12 มิถุนายน 2535 แต่งตั้งคณะกรรมการ CITES ประจำประเทศไทยขึ้น โดยมีหน้าที่ดำเนินการในกิจกรรมต่างๆ และให้คำปรึกษาแก่รัฐมนตรีในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับอนุสัญญา CITES ในประเทศไทย

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้จัดแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบเกี่ยวกับงานของ CITES ในประเทศไทยมอบหมายให้ส่วนราชการที่มีหน้าที่โดยตรง ในการดูแลชนิดพันธุ์ที่ CITES ควบคุม คือ

สัตว์ป่า พืชป่า ของป่าอยู่ในความรับผิดชอบของกรมป่าไม้

พืช อยู่ในความรับผิดชอบของกรมวิชาการเกษตร

สัตว์น้ำ อยู่ในความรับผิดชอบของกรมประมง

มีวัตถุประสงค์ในการอนุรักษ์ซึ่งทรัพยากรที่มีชีวิตในโลก ให้เป็นประโยชน์ของมนุษยชาติต่อไปในอนาคต อนุสัญญาฉบับนี้เริ่มมาจากความคิดที่จะควบคุมการค้าสัตว์ป่าระหว่างประเทศ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2503 เนื่องจากมีการล่าและค้าขายสัตว์ป่าอย่างมากมาย การขาดการควบคุมอย่างเป็นระบบ เช่น ช้างแอฟริกัน แรด และสัตว์อีกหลายชนิดที่ยังไม่เป็นที่รู้จัก ซึ่งอาจสูญพันธุ์ไปจากโลก เพราะความสนุกสนานจากการล่าและผลประโยชน์มหาศาลจากการค้ามีการพิจารณาในเรื่องนี้ในการประชุมสหพันธ์ระหว่างประเทศเพื่อการอนุรักษ์ธรรมชาติและทรัพยากรธรรมชาติ (International Union for Conservation of Nature and Natural Resources (IUCN) เป็นองค์กรหนึ่งในองค์การสหประชาชาติ และได้มีการประชุมอย่างจริงจังขึ้นที่กรุงสต็อกโฮล์ม ประเทศสวีเดน ในปี พ.ศ. 2515 หลังจากนั้นอีก 1 ปี คือในปี พ.ศ. 2516 ได้มีการประชุมที่กรุงวอชิงตัน ดี.ซี. โดยมีประเทศต่างๆ เข้าร่วมประชุม 88 ประเทศ และมี 21 ประเทศ ได้ลงนามในอนุสัญญาฉบับนี้ทันที จากนั้น ในวันที่ 1 กรกฎาคม พ.ศ. 2518 องค์กร UNEP (United Nation Environment Programme)

ได้จัดตั้งเลขาธิการ CITES ขึ้น โดยให้อยู่ภายใต้การทำงานของ IUCN จนกระทั่งในปี พ.ศ. 2527 จำนวนสมาชิกเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ จึงได้มีการตั้งสำนักงานเลขาธิการ CITES ถาวรขึ้น ณ กรุงโลซานด์ ประเทศสวิสเซอร์แลนด์ปัจจุบันมีประเทศภาคีทั้งสิ้น 166 ประเทศ (พ.ศ. 2547) บริหารงานโดยองค์กร UNEP และได้รับทุนสนับสนุนจากประเทศภาคีโดยในระหว่างปี พ.ศ. 2546- 2548 ประเทศไทยต้องจ่ายเงินอุดหนุนปีละ 13,780 US.Dollar

โครงสร้างของไซเตส (CITES Constructure) ประกอบด้วย

1. สำนักเลขาธิการ (Secretariat)

มีหน้าที่ประสานงานกับคณะกรรมการของประเทศภาคีในการกำหนด นโยบายของไซเตส โดยจัดให้มีการประชุมของประเทศภาคีทุกๆ 2 ปี หรือจัดประชุมเมื่อประเทศภาคีร้องขอ สรรหางบประมาณมาสนับสนุนองค์กร และเผยแพร่ข่าวสารต่างๆ มีเจ้าหน้าที่ทำงานประมาณ 20 คน

2. คณะกรรมการประจำ (Standing Committee)

มีหน้าที่เสนอแนะนโยบายให้คณะเลขาธิการ ประสาน งานและแนะนำ กรรมการในเรื่องต่าง และจัดทำ ร่างข้อสรุปของที่ประชุม จำนวน 17 ท่าน ประกอบด้วย

2.1 ผู้แทนจากภูมิภาคหลัก 6 ภูมิภาค (Six Major Geographic Regions) ได้แก่ แอฟริกา ยุโรป เอเชีย อเมริกาเหนือ อเมริกากลางและใต้ และ oceania

2.2 รัฐบาลของประเทศที่ให้การสนับสนุน ได้แก่ สวิสเซอร์แลนด์ (The Depository Government)

2.3 ตัวแทนของประเทศเจ้าภาพในการประชุมครั้งปัจจุบัน และครั้งต่อไป

3. คณะกรรมการด้านสัตว์ (Animal Committee)

มีหน้าที่ในการประสานงานในการควบคุมการค้าสัตว์ป่า ที่มีผลกระทบต่อการค้า รงพันธุ์ พิจารณาทบทวนชนิดสัตว์ของแต่ละบัญชี และช่วยจัดทำ ร่างข้อสรุปมติของที่ ประชุม ประกอบด้วยผู้แทนจากภูมิภาคหลัก 6 ภูมิภาค

4. คณะกรรมการด้านพืช (Plants Committee)

มีหน้าที่เช่นเดียวกับคณะกรรมการด้าน สัตว์แต่รับผิดชอบ เฉพาะด้าน พืช ประกอบด้วยผู้แทนจากภูมิภาคหลัก 6 ภูมิภาค เช่นกัน

5. คณะกรรมการจัดทำ คู่มือการจำแนกตัวอย่างพันธุ์ (Identification Manual Committee)

มีหน้าที่ประสานงานและจัดทำ คู่มือทางวิชาการและปฏิบัติการในการจำแนกตัวอย่างพันธุ์ ประกอบด้วยกรรมการจากการ อาสาสมัคร

6. คณะกรรมการให้ชื่อวิทยาศาสตร์ (Nomenclature Committee)

มีหน้าที่พิจารณาทบทวนชื่อวิทยาศาสตร์ ของชนิดสัตว์และพืชในแต่ละบัญชีเลขหมาย ประกอบด้วยคณะกรรมการจากการอาสาสมัคร

มาตรการที่ประเทศภาคีต้องปฏิบัติ

1. ต้องกำหนดมาตรการที่ต้องใช้บังคับตามข้อกำหนดของอนุสัญญาฯ และห้ามทำการค้าตัวอย่างพันธุ์สัตว์ และพืชที่เป็นการละเมิดอนุสัญญาฯ รวมทั้งการกำหนดโทษสำหรับผู้ฝ่าฝืน โดยสมาชิกต้องมีมาตรการในการบังคับ ใช้อุสัญญาฯ (CITES) มิให้มีการค้าสัตว์ป่า พืชป่าที่ผิดระเบียบอนุสัญญาฯ ต้องมีมาตรการลงโทษผู้ค้า ริมของกลาง และส่งของกลางกลับแหล่งกำเนิด กรณีทราบแหล่งกำเนิด

2. ต้องตั้งด่านตรวจสัตว์ป่า พืชป่าระหว่างประเทศให้เร็วที่สุด เพื่อควบคุมและตรวจสอบการค้าสัตว์ป่า พืชป่ากำหนดให้มีด่านสำหรับนำออก และต้องระมัดระวังการขนถ่ายตัวอย่างพันธุ์เพื่อให้เกิดความอยู่รอดมากที่สุด

3. ต้องจัดทำ รายงานเสนอต่อสำนักเลขาธิการไซเตส ได้แก่

3.1 รายงานประจำปี เกี่ยวกับข้อมูลนำเข้า-ส่งออก และนำ ส่งต่อไปซึ่งชนิดพืช และสัตว์ตาม อนุสัญญาฯ

3.2 รายงานประจำปี 2 ปี เกี่ยวกับระเบียบข้อบังคับ และมาตรการที่ปฏิบัติตามอนุสัญญาฯ เพื่อเสนอในการประชุม กรรมาธิการทุกๆ 2 ปี (Conference of the Party) (กลุ่มงานประสานงานและเสริมสร้างความร่วมมือระหว่างประเทศ,

4. ต้องกำหนดให้มีคณะทำงาน 2 คณะ ได้แก่

4.1 คณะทำงานฝ่ายปฏิบัติการ (Management Authority) เป็นผู้รับผิดชอบปฏิบัติงานและติดต่อ ประสานงานกับสำนักเลขาธิการไซเตส เพื่อพิจารณาข้อกำหนดแบ่งเจ้าหน้าที่ด้านพืชและสัตว์ มีอำนาจใน การออกใบอนุญาตไซเตส จัดทำรายงานตามอนุสัญญาฯ จัดทำและเผยแพร่ข่าวสาร ประสานงานและจัด ฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ เจ้าหน้าที่ศุลกากรและเจ้าหน้าที่ตำรวจ

4.2 คณะทำงานฝ่ายวิชาการ (Scientific Authority) เป็นผู้รับผิดชอบให้ข้อมูลที่ปรึกษาด้านวิชา การด้านพืชและสัตว์แก่คณะทำงานฝ่ายปฏิบัติการ

5. มีสิทธิเสนอข้อเสนอเพื่อเปลี่ยนแปลงเลื่อนอันดับชนิดสัตว์และพืชในบัญชีหมายเลข 1, 2 และ 3 ต่อ สำนักเลขาธิการไซเตส และจะมีการพิจารณาลงมติอนุมติในการประชุมที่จะจัดขึ้นทุก 2 ปี (Conference of the Party)

โครงสร้างของ CITES ในประเทศไทย

ประเทศไทยมีพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่าฉบับแรก เมื่อ พ.ศ.2503 ซึ่งเน้นการสงวนคุ้มครองสัตว์ป่าชนิดพันธุ์ที่มีอยู่ในประเทศไทยเป็นหลัก มิได้ครอบคลุมไปถึงสัตว์ป่าที่มีถิ่นกำเนิดอยู่ในต่างประเทศซึ่งถูกนำเข้ามาในประเทศไทยเพื่อการค้าสัตว์ สวนสัตว์หรือเพาะพันธุ์ทำให้ประเทศไทย ถูกพิจารณาลงโทษจากกลุ่มประเทศภาคีสัญญา CITES ด้วยการห้ามทำการค้าสัตว์ป่าและผลิตภัณฑ์กับประเทศไทย(Trade ban) ตั้งแต่เดือนเมษายน พ.ศ.2534 เป็นต้นมา

ต่อมาในเดือนกุมภาพันธ์พ.ศ.2535 ประเทศไทยได้ตราพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ.2535 ขึ้น ซึ่งมีบทบัญญัติเกี่ยวกับการนำเข้าส่งออกและนำผ่านซึ่งชนิดพันธุ์สัตว์ป่าที่ CITES ควบคุมและกรมป่าไม้ไม่ได้ชี้แจง ทำความเข้าใจกับสำนักเลขาธิการ CITES ถึงความพยายามและความตั้งใจจริงของประเทศไทยในการถือปฏิบัติตามอนุสัญญา CITES

นับแต่นั้นต่อไป เป็นผลให้สำนักเลขาธิการ CITES ประกาศยกเลิก Trade ban ต่อประเทศไทย ตั้งแต่เดือนเมษายน พ.ศ.2535 เป็นต้นมา ซึ่งผลเสียหายที่เกิดจาก Trade ban ในครั้งนั้น ประมาณว่า เป็นวงเงินสูงถึงหลายพันล้านบาท

สำหรับพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ.2535 มาตรา 23 หมวด 4 กล่าวถึงการนำเข้า ส่งออก นำผ่านซึ่งชนิดพันธุ์สัตว์ป่าที่ CITES ต้องได้รับอนุญาตจากอธิบดีการจัดตั้งด่านตรวจสัตว์ป่าซึ่งในหลักการจะหมายถึงด่านตรวจสัตว์ป่าระหว่างประเทศนั่นเอง

สำหรับชนิดพันธุ์ของสัตว์ป่าและพืชป่าที่ CITES ควบคุม จะระบุไว้ในบัญชีหมายเลข 1,2,3 (Appendix) ของอนุสัญญาฯ โดยได้กำหนดหลักการไว้ว่า

ชนิดพันธุ์ในบัญชีหมายเลข 1 เป็นชนิดพันธุ์ของสัตว์ป่าและพืชป่าที่ ห้ามค้าโดยเด็ดขาด เนื่องจากใกล้จะสูญพันธุ์ยกเว้นเพื่อการศึกษา วิจัยและเพาะพันธุ์แต่ทั้งนี้ทั้งนั้นจะต้องได้รับความยินยอมจากประเทศที่จะนำเข้าเสียก่อน ประเทศส่งออกจึงจะออกใบอนุญาตส่งออกให้ได้โดยจะต้องคำนึงถึงความอยู่รอดของชนิดพันธุ์นั้น ๆ ด้วย ตัวอย่างชนิดพันธุ์ในบัญชี 1 เช่น ช้างเอเชีย เสือโคร่ง ลิงอุรังอุตัง จระเข้ น้ำจืด จระเข้ น้ำเค็ม เต่ามะเฟือง ปลาช่อนไทย เป็นต้น

ชนิดพันธุ์ในบัญชีหมายเลข 2 เป็นชนิดพันธุ์ของสัตว์ป่าและพืชป่าที่ยังไม่ใกล้สูญพันธุ์ สามารถค้าได้แต่ต้องมีการควบคุมเพื่อป้องกันไม่ให้มีการใช้ประโยชน์ที่มากเกินไปจนส่งผลกระทบต่อที่อยู่รอดของชนิดพันธุ์ ทั้งนี้ ชนิดพันธุ์ในบัญชี 2 ยังครอบคลุมถึงชนิดพันธุ์ที่มีความคล้ายคลึงกัน (look-alike) ด้วย โดยประเทศส่งออกจะต้องออกใบอนุญาตส่งออกเพื่อรับรองว่าการ

ส่งออกแต่ละครั้ง จะไม่กระทบต่อการดำรงอยู่ของชนิดพันธุ์นั้นๆ ในธรรมชาติ ตัวอย่างชนิดพันธุ์ในบัญชี 2 เช่น ลิ่น อีเห็นลายพาด นกขุนทอง เต่านา งูเหลือม เป็นต้น

ชนิดพันธุ์ในบัญชีหมายเลข 3 เป็นชนิดพันธุ์ของสัตว์ป่าและพืชป่าที่ได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายของภาคีใดภาคีหนึ่งอยู่แล้ว และต้องการขอความร่วมมือจากภาคีอื่นๆ ช่วยควบคุมการค้าด้วย ตัวอย่างชนิดพันธุ์ในบัญชี 3 เช่น ควายป่า (เนปาล) นกกระทาดงปักข์ใต้ (มาเลเซีย) เต่าอัลลิเกเตอร์ (สหรัฐอเมริกา) หอยเป่าฮือแอฟริกาใต้ (แอฟริกาใต้) เป็นต้น

ดังนั้น เพื่อประโยชน์ในการควบคุมตรวจสอบการนำเข้าหรือส่งออกสัตว์ป่า ซากของสัตว์ป่า และผลิตภัณฑ์ที่ทำจากซากของสัตว์ป่า ให้เหมาะสมและสอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน จึงได้มีการกำหนดชนิดสัตว์ป่าและซากของสัตว์ป่าที่ต้องได้รับอนุญาต ใบอนุญาต หรือใบรับรองก่อนการนำเข้าหรือส่งออก ตาม ประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เรื่อง กำหนดชนิดสัตว์ป่าและซากของสัตว์ป่าที่ห้ามนำเข้าหรือส่งออก ฉบับลงวันที่ 27 มิถุนายน พ.ศ. 2556 ซึ่งจะมีการปรับปรุงบัญชีภายหลังการประชุมภาคีอนุสัญญาไซเตส (Conference of Parties: CoP) ในแต่ละครั้ง (เกี่ยวกับไซเตส, 2015)

ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

มูลนิธิสืบ นาคะเสถียร (2018) ศึกษาโครงการวิจัยเสือโคร่งเดินหน้าศึกษาระบบนิเวศวิทยาเสือ พบว่า เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าทุ่งใหญ่นเรศวรด้านตะวันออก เป็นผืนป่าที่ตั้งอยู่ใจกลางกลุ่มป่าตะวันตก (Western Forest Complex) เป็นพื้นที่ที่มีลักษณะทางภูมิศาสตร์ที่พิเศษและเหมาะสม ทำให้มีทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์และระบบนิเวศที่หลากหลาย เหมาะแก่การเจริญเติบโตของพรรณพืชและสัตว์ป่าในปริมาณที่มากกว่าพื้นที่ป่าอื่นๆ ของประเทศ อย่างไรก็ตาม แม้มีสัตว์ป่าที่หลากหลาย แต่ข้อมูลงานวิจัยเสือโคร่งในผืนป่าแห่งนี้มีอยู่น้อยมาก จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องศึกษาวิจัยเพื่อนำไปสู่การวางแผนการบริหารจัดการเพื่ออนุรักษ์สายพันธุ์สัตว์ชนิดนี้เอาไว้ โครงการวิจัยเสือโคร่งทุ่งใหญ่นเรศวรด้านตะวันออก มีระยะเวลาดำเนินการ 1 พฤศจิกายน 2558 – 1 พฤศจิกายน 2560 นับเป็นระยะเวลา 2 ปี โครงการนี้สร้างกระบวนการ 5 กิจกรรม ทำงานเพื่อเก็บเป็นข้อมูลพื้นฐานในการจัดการพื้นที่และสัตว์ป่าต่อไป ประกอบไปด้วย

1. การติดตั้งกล้องดักถ่ายภาพ เพื่อเห็นข้อมูลยืนยันการดำรงอยู่ของเสือและตรวจสอบลายเสือที่เปรียบเสมือนดีเอ็นเอ

2. การจับเสือโคร่งเพศเมียและลูกเพื่อติดปลอกคอวิทยุ เพื่อศึกษานิเวศวิทยาของเสือโคร่ง ขั้นตอนนี้ในขั้นที่จับเสือได้แล้ว จะมีการตรวจสอบเก็บข้อมูลนิเวศวิทยาเบื้องต้น อาทิ ชั่งน้ำหนักตัว เพศ และถ่ายรูปเพื่อเก็บลายเสือเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ตรวจสอบแหล่งที่มาต่อไป

3. การสำรวจวิจัยประชากรเหยื่อของเสือโคร่ง เน้นอนว่าเสืออยู่ไม่ได้ถ้าไม่มีเหยื่อ หากเสือมีจำนวนมากก็สามารถชู้วัดปริมาณเหยื่อได้

4. การจัดอบรมการลาดตระเวนเชิงคุณภาพ เพื่อดูแลรักษาและปกป้องเสือ ปกป้องทรัพยากรทั้งหมด

5. ประชาสัมพันธ์ความสำคัญของเสือโคร่งในระบบนิเวศยังหมู่บ้านในพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าทุ่งใหญ่นเรศวรตะวันออก เพื่อสร้างจิตสำนึกและความตระหนักร่วมกันในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หากภาครัฐอนุรักษ์อย่างเดียวไม่สามารถประสบความสำเร็จได้ ต้องอาศัยความเข้าใจของประชาชนในพื้นที่

จากการดำเนินงานวิจัยที่ผ่านมา นักวิจัยโครงการสามารถจับเสือโคร่งได้จำนวน 4 ตัว ได้ตัวแรกวันที่ 22 กุมภาพันธ์ 2559 และแล้วเสร็จตัวสุดท้ายในวันที่ 30 เมษายน 2559 แบ่งเป็น เพศผู้ 1 ตัว และเพศเมีย 3 ตัว ได้แก่ ขาวจี่, ตะวัน, จันทรเทียร และวิรัช ซึ่งมีทั้งเสือเจ้าถิ่นและต่างถิ่น มีอายุตั้งแต่ประมาณ 3 ปีขึ้นไป อยู่ในวัยที่สมบูรณ์ ตัวผู้มีน้ำหนักถึง 160 กิโลกรัม และเจ้าหน้าที่ได้ทำการติดปลอกคอวิทยุเสือโคร่งทั้ง 4 ตัวนี้ เพื่อติดตามศึกษาระบบนิเวศวิทยาของเสือเป็นที่เรียบร้อยแล้ว

กระบวนการเหล่านี้เองนำไปสู่การเก็บรวบรวมข้อมูลที่แท้จริงและเป็นปัจจุบัน ส่งผลไปถึงการวางแผนจัดการบริหารที่ถูกต้องและเหมาะสมสำหรับการสร้างแนวทางการอนุรักษ์ประชากรเสือโคร่งให้คงอยู่ต่อไปในระบบนิเวศแห่งนี้ สมมุติว่าหากข้อมูลผิดพลาดหรือไม่มีข้อมูลพื้นฐานที่ชัดเจน มันส่งผลกระทบต่อจัดการที่ไม่ถูกต้อง และการตัดสินใจที่ผิดพลาด ซึ่งอาจเป็นจุดเริ่มต้นของความล้มเหลวได้ เมื่อแนวทางอันดีประสบผลสำเร็จ จำนวนประชากรเสือเหล่านั้นจะสามารถเพิ่มได้นั่นเองและสิ่งที่ยากไม่ได้ นั่นคือการเตรียมมาตรการรับมือเมื่อประสบผลสำเร็จในการเพิ่มจำนวนประชากรเสือโคร่งต่อไป ต้องมีปริมาณเหยื่อเพียงพอ ป่าไม้ตามธรรมชาติต้องสมบูรณ์เป็นผืนใหญ่มากขึ้น อาชญากรรมการค้าสัตว์ป่าลดจำนวนลงหรือประชากรต้องฉายแสงขานุภาพให้อาชญากรรมนี้สาบสูญสิ้นไป เพราะไม่ใช่เพื่อป่าไม้ ไม่ใช่เพียงเพื่อสัตว์ป่าเท่านั้น แต่เพื่อระบบนิเวศที่มนุษย์จำเป็นต้องพึ่งพาอาศัยทราบจนสิ้นลมหายใจนั่นเอง

สมโภชน์ ดวงจันทราศิริ, มยุรี อำพลจันทร์,เกริกพล วงษ์ชู, วิทยา เทือกเถาว์ และศักดิ์สิทธิ์ ชิมเจริญ (2557) ศึกษาการติดตามประชากรเสือโคร่งระยะยาวในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้ง พบว่าการติดตามประชากรเสือโคร่งในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้งมี

วัตถุประสงค์เพื่อประเมินความหนาแน่นของประชากรเสือโคร่งและเพื่อทราบถึงแนวโน้มของประชากรเสือโคร่งในระยะยาวโดยใช้ระบบการสำรวจและสุ่มตัวอย่างการถ่ายภาพจากกล้องดักถ่ายภาพอัตโนมัติซึ่งอยู่ภายใต้แนวคิดการประเมินประชากรสัตว์ป่าด้วยวิธีการจับทำเครื่องหมายและจับซ้ำ (Capture-Recapture) จากการสำรวจพื้นที่และสุ่มตัวอย่างด้วยการติดตั้งกล้องดักถ่ายภาพในช่วงหน้าแล้ง ตั้งแต่ปีพ.ศ. 2549 ถึง 2556 ซึ่งในแต่ละปีจำนวนจุดตั้งกล้องโดยเฉลี่ย 180 จุด โดยใช้เวลาในการสำรวจเฉลี่ย 146 วัน ซึ่งเมื่อกำหนดวันทำงานของกล้องรวมโดยเฉลี่ยในแต่ละปีเท่ากับ 3,022 วัน ในระยะเวลา 8 ปี สามารถถ่ายภาพเสือโคร่งรวมเป็นจำนวนตัวสะสม 101 ตัว โดยในแต่ละปีสามารถถ่ายภาพเสือโคร่งโตเต็มวัยได้แตกต่างกันตั้งแต่ 26-37 ตัว เมื่อทำการวิเคราะห์ข้อมูลจากประวัติการถ่ายภาพของเสือโคร่งในแต่ละปีด้วยโปรแกรม CAPTURE พบว่า ประชากรเสือโคร่งที่ได้จากการประเมิน มีความผันแปรอยู่ระหว่าง 32-46 ตัว โดยที่ความหนาแน่นของเสือโคร่งมีความผันแปรอยู่ในช่วง 1.7-3.2 ตัว ต่อ 100 ตร.กม. จึงสามารถประเมินจำนวนประชากรเสือโคร่งในแต่ละปีอยู่ในช่วง 46-71 ตัว การเปลี่ยนแปลงประชากรเสือโคร่งในแต่ละปีไม่แตกต่างกันมากนัก และมีแนวโน้มประชากรเพิ่มขึ้นเมื่อเปรียบเทียบกับผลการศึกษาในปี 2550 และ ปี 2556 ซึ่งอาจเป็นไปได้ว่าการปฏิบัติงานลาดตระเวนเชิงคุณภาพอย่างเข้มแข็งและต่อเนื่อง เป็นกิจกรรมสำคัญที่ช่วยในการรักษาและฟื้นฟูประชากรของเสือโคร่งในพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้งไว้ได้

โรเบิร์ต สไตน์เมตซ์ (2557) การฟื้นฟูเสือโคร่งยากกว่าที่คิด:บทเรียนจากอุทยานแห่งชาติกุยบุรี ซึ่งพบว่า การฟื้นฟูประชากรเสือโคร่งในกรงเลี้ยงเป็นไปได้ง่ายกว่าหากเปรียบเทียบกับการฟื้นฟูประชากรเสือโคร่งในธรรมชาติ เนื่องจากสัตว์ที่เป็นเหยื่อถูกล่าและมีจำนวนลดลงอย่างต่อเนื่อง วิธีการฟื้นฟูเสือโคร่งที่สำคัญประกอบไปด้วยการลดการล่าสัตว์ป่าและการฟื้นฟูประชากรของสัตว์ที่เป็นเหยื่อ ซึ่งขั้นตอนเหล่านี้มีความจำเป็นอย่างเร่งด่วนเนื่องจากเสือโคร่งเป็นสัตว์ป่าที่มีอายุขัยสั้น (12-15 ปี) และประชากรของสัตว์ที่เป็นเหยื่อควรจะต้องมีเพียงพอในการกระตุ้นเพื่อให้เสือโคร่งสามารถขยายพันธุ์ได้เร็วกว่าการตายของเสือโคร่งตามธรรมชาติ โครงการฟื้นฟูประชากรเสือโคร่งและเหยื่อในอุทยานแห่งชาติกุยบุรี โดยความร่วมมือระหว่างกรมอุทยานแห่งชาติสัตว์ป่าและพันธุ์พืช และ WWF-ประเทศไทย ได้ดำเนินการระหว่างปี พ.ศ. 2549-2556 ผลจากการตรวจสอบสถานภาพของเสือโคร่งและสัตว์ที่เป็นเหยื่อโดยใช้วิธีการครอบครองพื้นที่และกล้องดักถ่ายภาพอัตโนมัติ พบว่าเสือโคร่งมีจำนวนเพียง 3 ตัว ครอบครองพื้นที่แค่ 46 เฮกตาร์เซ็นต์ของพื้นที่อุทยานฯ ในขณะที่สัตว์ที่เป็นเหยื่อของเสือโคร่งพบได้ยาก (ครอบครองพื้นที่ 34 เฮกตาร์เซ็นต์) และการกระจายของเสือโคร่งมีความเข้มข้นในบริเวณที่มีสัตว์ที่เป็นเหยื่อชุกชุม แผนการจัดการอย่างเร่งด่วนจึงได้ดำเนินขึ้น อันประกอบไปด้วยการลาดตระเวนและการต่อต้านการล่าสัตว์ การ

กำหนดพื้นที่ฟื้นฟูประชากรสัตว์ที่เป็นเหยื่อ การปรับปรุงพื้นที่ที่เป็นแหล่งอาศัยของสัตว์ป่าและการติดตามประชากรสัตว์ป่า รวมถึงการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์และการให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ ซึ่งในปี พ.ศ.2554 พบว่าปัญหาการล่าสัตว์ลดลงถึง 76 เปอร์เซ็นต์ (ข้อมูลจากการลาดตระเวน) และประชากรของสัตว์ที่เป็นเหยื่อหลัก 3 ชนิด ได้แก่ เก้ง หมูป่า กระตัง ได้เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทั้งความชุกชุมและการครอบครองพื้นที่ทั่วทั้งอุทยานฯ ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าการลดลงของการล่าสัตว์ป่าและการฟื้นฟูประชากรของสัตว์ที่เป็นเหยื่อได้ประสบความสำเร็จในระดับหนึ่ง แต่อย่างไรก็ตามการฟื้นฟูประชากรเสือโคร่งก็ยังไม่เป็นไปตามเป้าหมาย เนื่องจากหลักฐานการขยายพันธุ์ของเสือโคร่งพบเพียงครั้งเดียวในปี พ.ศ. 2549 และประชากรเสือโคร่งได้ลดลงจาก 3 ตัวในปี พ.ศ.2549 เหลือเพียง 1 ตัวในปีพ.ศ.2555 นอกจากนี้ ผลการศึกษาจากการวิเคราะห์ข้อมูลยังพบว่าอาหารของเสือโคร่งเป็นลิงเสนถึง 30 เปอร์เซ็นต์ ซึ่งให้เห็นว่าอุทยานแห่งชาติกุยบุรีมีปริมาณสัตว์กีบซึ่งถือเป็นอาหารหลักของเสือโคร่งค่อนข้างน้อย ดังนั้น การฟื้นฟูประชากรเสือโคร่งในอุทยานแห่งชาติกุยบุรีจึงไม่สามารถประสบผลสำเร็จได้ เนื่องจาก 1)ถึงแม้ว่าประชากรของสัตว์ที่เป็นเหยื่อมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นแต่ความหนาแน่นยังอยู่ในระดับต่ำ (น้อยกว่า 2 ตัวต่อตารางกิโลเมตร) ซึ่งไม่เพียงพอสำหรับการสืบต่อพันธุ์ของเสือโคร่ง 2)จำนวนเสือโคร่งในพื้นที่น้อยมาก และไม่พบเสือโคร่งเพศผู้ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2550) 3)อุทยานแห่งชาติกุยบุรีประกอบไปด้วยพื้นที่ที่เป็นป่าดิบแล้งซึ่งมีศักยภาพในการรองรับประชากรสัตว์กีบที่เป็นเหยื่อของเสือโคร่งค่อนข้างต่ำ จึงอาจกล่าวได้ว่าการฟื้นฟูประชากรเสือโคร่งเป็นงานที่มีความยากยิ่ง ซึ่งอาจจะทำสำเร็จได้บางส่วนแต่ก็ยังไม่สามารถบรรลุเป้าหมายสูงสุดได้ด้วยสถานการณ์ที่ไม่สามารถควบคุมได้หลายประการ

โรเบิร์ต สไตน์เม็ตซ์, นเรศม์ เสือทุเรียน, วัลลภ ชูติพงศ์, บุญลือ พูลนิล และคณะสำรวจเสือโคร่งอุทยานแห่งชาติกุยบุรี (2551) โดยได้ติดตั้งกล้องดักถ่ายทั้งหมด 25 จุด ที่บริเวณตอนกลางและตอนใต้ของอุทยานแห่งชาติกุยบุรีซึ่งมีจำนวนคั่นที่กล้องทำงานทั้งหมด 1,055 คั่น ได้ภาพสัตว์ป่าทั้งสิ้น 349 ภาพ สามารถจำแนกชนิดของสัตว์ที่ได้จากกล้องดักถ่ายได้เป็น สัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม 22 ชนิด นก 3 ชนิด และภาพสัตว์ที่ระบุชนิดไม่ได้อีก 1 ภาพ ในเดือนกรกฎาคม 2550 คณะสำรวจพบรอยเท้าของเสือโคร่งแม่-ลูกในพื้นที่ป่ายาง จึงได้ทำการติดตั้งกล้องถ่ายภาพอัตโนมัติเพิ่มเติมในบริเวณดังกล่าว ครอบคลุมพื้นที่ประมาณ 2 ตารางกิโลเมตร เป็นเวลา 2 สัปดาห์ ดังนั้นจำนวนคั่นของกล้องดักถ่ายสำหรับเสือโคร่งโดยเฉพาะเท่ากับ 1,069 คั่น สำหรับพื้นที่ทางตอนเหนือของอุทยานฯ ไม่ได้สำรวจด้วยกล้องดักถ่ายภาพเนื่องจากพบร่องรอยของเสือโคร่งเพียงครั้งเดียว การศึกษาพบว่าเสือโคร่งมีการกระจายอย่างกว้างขวางภายในพื้นที่อุทยานแห่งชาติกุยบุรี แต่มีความชุกชุมค่อนข้างต่ำ การกระจายของเสือโคร่งมีความสัมพันธ์กับความชุกชุมและความหลากหลายของสัตว์ที่เป็นเหยื่อ เสือโคร่งมีสัดส่วนการครอบครองพื้นที่ร้อยละ 48 ในพื้นที่

ตอนกลางและตอนใต้ของอุทยานแห่งชาติกุยบุรี ซึ่งพื้นที่ดังกล่าวมีความชุกชุมและความหลากหลายของสัตว์ที่เป็นเหยื่อสูงที่สุด ในขณะที่พื้นที่ทางตอนเหนือพบสัดส่วนการ ครอบครองพื้นที่ของเสือโคร่งมีเพียงร้อยละ 14 เท่านั้นซึ่งเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับความชุกชุมของเหยื่อที่มีค่อนข้างต่ำ และมีหลักฐานว่าเสือโคร่งมีการขยายพันธุ์ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติกุยบุรี โดยพบรอยเท้าของเสือโคร่งเพศเมียพร้อมกับรอยเท้าของลูกอีก 2 ตัวในพื้นที่ตอนกลางของอุทยานแห่งชาติกุยบุรี ในช่วงเดือนกรกฎาคม 2550 ต่อมากล้องดักถ่ายภาพอัตโนมัติได้ถ่ายภาพของเสือโคร่ง 3 ตัว ที่ประกอบไปด้วยแม่และลูกอีก 2 ตัว (อายุประมาณ 5 – 6 เดือน) โดยก่อนหน้านี้ในเดือนมีนาคม 2549 เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติกุยบุรีได้เคยถ่ายภาพของเสือโคร่ง 2 ตัว (เพศผู้และเพศเมีย) ที่อาศัยอยู่ด้วยกันได้ โดยบังเอิญ ดังนั้นจึงสันนิษฐานว่าน่าจะมีเสือโคร่งอย่างน้อย 6 – 7 ตัว อาศัยอยู่ในพื้นที่ตอนกลางและตอนใต้ของอุทยานแห่งชาติกุยบุรี จากภาพถ่ายของเสือโคร่งตัวเต็มวัยจำนวน 2 ตัว คาดว่าเสือโคร่งในอุทยานแห่งชาติกุยบุรีจะมีความหนาแน่นประมาณ 0.7 - 1.5 ตัว ต่อ 100 ตารางกิโลเมตร ในพื้นที่ที่มีการสำรวจด้วยกล้องดักถ่ายภาพ (ไม่ได้ภาพถ่ายซ้ำ ดังนั้นความหนาแน่นดังกล่าวจึงเป็นความหนาแน่นอย่างต่ำที่สุด) และได้รายงานว่าการประชากรของเสือโคร่งที่ใหญ่ที่สุด (และมีหลักฐานแสดงว่ามีการขยายพันธุ์) อยู่ในพื้นที่ป่าตะวันตกของประเทศไทย ที่ผืนป่าแก่งกระจาน (ซึ่งได้รวมอุทยานแห่งชาติกุยบุรีเข้าไว้ด้วย) ได้รับการสันนิษฐานว่ามีประชากรเสือโคร่งมากที่สุดเป็นอันดับสองรองจากป่าตะวันตก (Smith et al., 1999) ทั้งนี้ประชากรเสือโคร่งในอุทยานแห่งชาติกุยบุรีมีค่อนข้างน้อย เนื่องมาจากการลดลงของประชากรของสัตว์ที่เป็นเหยื่อ และการสูญเสียพื้นที่ป่าผสมผลัดใบในอดีต ซึ่งปัจจุบันเหลือแต่ป่าดิบที่ขึ้นอยู่ตามภูเขาสูงชันเป็นส่วนใหญ่ ที่มีศักยภาพในการรองรับประชากรของสัตว์กินพืชต่ำเมื่อเปรียบเทียบกับป่าผสมผลัดใบ ปัญหาหลักของเสือโคร่งในอุทยานแห่งชาติกุยบุรี คือการที่สัตว์กินพืชที่เป็นเหยื่อมีความชุกชุมต่ำ ไม่เพียงพอต่อความต้องการของเสือโคร่ง ถึงแม้จะไม่ได้มีการล่าเสือโคร่งโดยตรง ประชากรเสือโคร่งอาจลดลงไปเอง เพื่อให้ประชากรเสือโคร่งมีความมั่นคงมากขึ้น จึงจำเป็นต้องฟื้นฟูประชากรของสัตว์กินพืชก่อน และอุทยานแห่งชาติกุยบุรีมีศักยภาพเพียงพอที่จะฟื้นฟูประชากรของสัตว์ที่เป็นเหยื่อได้ นอกจากนี้อุทยานแห่งชาติกุยบุรีมีอาณาเขตติดต่อกับผืนป่าตามแนวชายแดนของประเทศพม่า ดังนั้นจึงคาดว่าเสือโคร่งมีการใช้พื้นที่เชื่อมต่อกัน จากบริเวณที่พบร่องรอยและภาพถ่ายที่ได้อยู่ทางตอนกลางของอุทยานแห่งชาติกุยบุรี ซึ่งห่างจากชายแดนประเทศพม่าประมาณ 4 กิโลเมตร นอกจากนี้กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช พร้อมทีมนักวิจัยใช้กล้องดักถ่ายภาพสัตว์ป่าในพื้นที่มรดกโลกกลุ่มป่าดงพญาเย็น-เขาใหญ่ จำนวน 158 ตัว ดักถ่ายภาพสัตว์ป่าในจุดที่เป็นถิ่นอาศัยและแหล่งอาหาร พบว่าในช่วงเดือนมิถุนายน 2559 ถึงเดือนกุมภาพันธ์ 2560 พบเสือโคร่ง 18 ตัว โดยเป็นเสือโคร่งเพศผู้ 5 ตัว เพศเมีย 7 ตัว และลูกเสือโคร่ง 6 ตัว จากผลการสำรวจครั้งนี้บ่งชี้ให้เห็นว่าระบบ

นิเวศในพื้นที่มรดกโลกดังกล่าวยังมีความอุดมสมบูรณ์ ทำให้เสือโคร่งสามารถดำรงชีวิตและขยายพันธุ์ตามธรรมชาติได้

กลุ่มงานวิจัยสัตว์ป่า (2553) ศึกษาสถานภาพและความหลากหลายชนิดของเสือโคร่งในพื้นที่ป่าอนุรักษ์ในประเทศไทย พบการกระจายของเสือโคร่งในพื้นที่กลุ่มป่าอนุรักษ์ 10 กลุ่มป่าครอบคลุมพื้นที่ป่าอนุรักษ์ 25 แห่ง กลุ่มป่าอนุรักษ์ที่มีความสำคัญในการอนุรักษ์เสือโคร่ง ได้แก่ กลุ่มป่าตะวันตก กลุ่มป่าฮาลา-บาลา กลุ่มป่าแก่งกระจาน และกลุ่มป่าดงพญาเย็น-เขาใหญ โดยพบว่ากลุ่มป่าตะวันตกเป็นพื้นที่ที่พบความชุกชุมสูงที่สุด ซึ่งมีพื้นที่ป่าอนุรักษ์ที่สำคัญ คือ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าทุ่งใหญ่นเรศวร และเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้ง ปัจจัยแวดล้อมที่มีความสำคัญต่อการเลือกใช้พื้นที่ของเสือโคร่ง ได้แก่ ประเภทป่า ระดับความสูง และความลาดชันต่ำ และเป็นพื้นที่ที่ไม่มีการรบกวนจากกิจกรรมมนุษย์ โดยพบว่าเสือโคร่งมีค่าความถี่ในการพบสูงในป่าเบญจพรรณ ซึ่งน่าจะเป็นผลมาจากสภาพป่าที่ค่อนข้างโล่ง มีไม้พื้นล่างหรือหญ้าขึ้นหนาแน่น เป็นแหล่งอาศัยที่เหยื่อชอบเข้ามากินอาหาร และสภาพป่าที่พบว่ามีค่าความถี่ของการพบเสือโคร่งรองลงมาคือ ป่าดิบแล้ง ปัจจัยด้านระดับความสูง ผลการศึกษาพบว่าระดับความสูงที่พบร่องรอยของเสือโคร่งมีตั้งแต่ 0 – 1,700 เมตรจากระดับน้ำทะเล แต่ค่าความถี่ที่พบร่องรอยของเสือโคร่งจะพบสูงที่สุดที่ระดับความสูง 200 – 1,100 เมตรจากระดับน้ำทะเล ด้านปัจจัยระดับความชันของพื้นที่พบว่าจะพบร่องรอยของเสือโคร่งตั้งแต่ 0 – 45 องศา โดยมีความถี่ที่ระดับความชัน 0 – 25 องศามากที่สุด ผลการศึกษานี้จะเห็นว่าเสือโคร่งกระจายอยู่ทั่วทุกภูมิภาคของประเทศไทย มีถิ่นที่อยู่อาศัยที่หลากหลาย ในเกือบทุกสภาพภูมิประเทศในหลายสังคมพืช โดยปัจจัยสำคัญในการเลือกใช้ประโยชน์ในพื้นที่ โดยทั่วไปมักมีความสัมพันธ์กับแหล่งอาหารและแหล่งน้ำเป็นหลัก อย่างไรก็ตามเสือโคร่งซึ่งเป็นผู้ล่าขนาดใหญ่จำเป็นต้องใช้พื้นที่กว้างขวางมากเพื่อตอบสนองต่อพฤติกรรมรวมถึงเพื่อการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การหลบซ่อนตัว การครอบครองพื้นที่ในลักษณะของอาณาเขตเฉพาะตัว และการหาอาหาร ดังนั้นปัจจัยสำคัญทั้งทางด้านกายภาพ (ลักษณะภูมิประเทศ) และด้านชีวภาพ (ประเภทป่า) จึงมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับนิเวศวิทยาและพฤติกรรมของเสือโคร่งแต่ละตัว ในแต่ละเขตการกระจาย สอดคล้องกับสภาพแหล่งที่อยู่ ความอุดมสมบูรณ์ของเหยื่อ แหล่งน้ำ และพืช

สถานีวิจัยสัตว์ป่าเขานางรำ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้ง ร่วมกับสมาคมอนุรักษ์สัตว์ป่า (WCS) ประเทศไทย และเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าทุ่งใหญ่นเรศวร ด้านตะวันตก และด้านตะวันออก และงบประมาณสนับสนุนจากกรมสัตว์ป่า ประเทศสหรัฐอเมริกา (2552) การศึกษาตรวจวัดประชากรเหยื่อของเสือโคร่ง พบว่า เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้ง เริ่มสร้างเส้นสำรวจเหยื่อของเสือโคร่งตั้งแต่ปี 2549 และสำรวจเหยื่อของเสือโคร่งต่อเนื่องเป็นเวลา 3 ปี คือ ตั้งแต่ปี

2549 ถึง 2551 โดยมีการสร้างเส้นสำรวจเพิ่มขึ้นทุกปี รวมเป็นจำนวนเส้นสำรวจทั้งหมด 46 เส้น เมื่อนำมาวิเคราะห์หาความหนาแน่นของประชากรสัตว์ป่าที่เป็นเหยื่อของเสือโคร่งในภาพรวม จำนวน 5 ชนิด พบว่า ปี 2549 มีความหนาแน่นประมาณ 6 ตัวต่อตารางกิโลเมตร ปี 2550 มีความหนาแน่นประมาณ 7 ตัวต่อตารางกิโลเมตร และปี 2551 มีความหนาแน่นประมาณ 6 ตัวต่อตารางกิโลเมตร

เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าทุ่งใหญ่นเรศวร ด้านตะวันออก เริ่มสร้างเส้นสำรวจเหยื่อของเสือโคร่งตั้งแต่ปี 2550 และสำรวจเหยื่อของเสือโคร่งเป็นเวลา 1 ปี คือปี 2550 จำนวนเส้นสำรวจทั้งหมด 19 เส้น เมื่อนำมาวิเคราะห์หาความหนาแน่นของประชากรสัตว์ป่าที่เป็นเหยื่อของเสือโคร่งในภาพรวม 4 ชนิด พบว่า มีความหนาแน่น 8 ตัวต่อตารางกิโลเมตร

เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าทุ่งใหญ่นเรศวร ด้านตะวันตก เริ่มสร้างเส้นสำรวจเหยื่อของเสือโคร่งตั้งแต่ปี 2552 และสำรวจเหยื่อของเสือโคร่งเป็นเวลา 1 ปี คือปี 2552 จำนวนเส้นสำรวจทั้งหมด 16 เส้น เมื่อนำมาวิเคราะห์หาความหนาแน่นของประชากรสัตว์ป่าที่เป็นเหยื่อของเสือโคร่งในภาพรวม 4 ชนิด พบว่า มีความหนาแน่น 12 ตัวต่อตารางกิโลเมตร

สรุปผลการดำเนินงานการสำรวจประชากรเหยื่อของเสือโคร่ง พบว่า ประสบผลสำเร็จเป็นอย่างดี โดยมีความหนาแน่นของประชากรเหยื่อของเสือโคร่งที่เพียงพอต่อการดำรงชีวิตของเสือโคร่ง โดยเฉพาะในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าทุ่งใหญ่นเรศวร ทั้งสองด้าน มีความหนาแน่นค่อนข้างมากเนื่องจากสภาพภูมิประเทศที่เป็นทุ่งหญ้าฝืนกว้างใหญ่เหมาะแก่การอยู่อาศัยของสัตว์กีบเหล่านี้ และจากการมีการป้องกันการล่าสัตว์ป่า ด้วยระบบงานลาดตระเวนเชิงคุณภาพที่มีการทำงานอย่างเป็นระบบและดูแลพื้นที่อย่างทั่วถึงทำให้สัตว์ป่ายังคงอยู่อาศัยและเพิ่มประชากรต่อไปได้ในอนาคต

สรุป

กระแสการอนุรักษ์เสือของประเทศไทยในปัจจุบันนับว่าอยู่ในเกณฑ์ที่รุนแรงมาก ซึ่งหากจะพิจารณาแต่เพียงผิวเผินก็น่าจะเป็นสิ่งที่ดี แต่โดยข้อเท็จจริงแล้วถ้าพิจารณาลงไป ในรายละเอียด กระแสอนุรักษ์ดังกล่าว กลับเป็นความน่าสะพรึงกลัวต่อการที่จะต้องสูญเสียสายพันธุ์เสือเหล่านั้นอย่างถาวรตลอดไป ทั้งนี้เพราะกระแสอนุรักษ์ดังกล่าวเป็นกระแสอนุรักษ์ที่ลอยตัวอยู่เหนือปัญหาข้อเท็จจริง เนื่องจากโดยส่วนใหญ่จะเป็นเพียงการกระตุ้นความรู้สึกของปวงชนในสังคมให้รักและหวงแหนในทรัพยากรธรรมชาติสัตว์ป่าเท่านั้น โดยไม่ได้ให้ความสนใจลึกลงไป ถึงต้นเหตุที่แท้จริงของปัญหา ดังนั้นผู้มีส่วนเกี่ยวข้องจำเป็นต้องมีการวางแผนจัดการบริหารที่ ถูกต้องและเหมาะสมสำหรับการสร้างแนวทางการอนุรักษ์ประชากรเสือให้คงอยู่ต่อไป

บทที่ 3

วิกฤตสถานการณ์เสือโคร่งในประเทศไทย

การวิจัยเรื่องการศึกษา แนวทางการอนุรักษ์พันธุ์เสือโคร่งในประเทศไทย กรณีศึกษา เขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์ป่าทุ่งใหญ่นเรศวร มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อศึกษาสถานการณ์และสภาพปัญหา การอนุรักษ์พันธุ์เสือโคร่ง 2. เพื่อศึกษากฎหมาย ระเบียบข้อบังคับใช้กำหนดเกี่ยวกับการอนุรักษ์พันธุ์เสือโคร่งที่มีอยู่ในปัจจุบันว่าเหมาะสมหรือไม่ 3. เพื่อเสนอแนะหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการนำแนวทางที่เหมาะสมกับการอนุรักษ์พันธุ์เสือโคร่งในประเทศไทย เพื่อนำมาพัฒนาเปลี่ยนแปลงให้เกิดประสิทธิภาพได้ต่อไป โดยขอเสนอสถานการณ์ปัจจุบันเสือโคร่งดังนี้

วิกฤตสถานการณ์เสือโคร่งในประเทศไทย

เรามีคำกล่าวที่ว่า “ผืนป่าที่มีเสือโคร่งนั้น ถือเป็นป่าที่มีความอุดมสมบูรณ์” จากบทความสาส์นสืบ เรื่องสุขภาพป่า อธิบายถึงคำกล่าวนี้ไว้ว่า เพราะเสือโคร่งแต่ละตัวมีอาณาเขตพื้นที่หากินที่ไม่ซ้อนทับกับตัวอื่น ดังนั้นแล้วผืนป่าที่เสือโคร่งจะสามารถอาศัยอยู่ได้ต้องมีอาณาบริเวณที่กว้างมาก ๆ เพื่อให้เสือแต่ละตัวอาศัยอยู่ และต้องมีปริมาณอาหารที่เหมาะสม เช่น จำนวนสัตว์ก๊ิบที่เพียงพอ และสัตว์ก๊ิบยังมีบทบาทที่ถ่ายทอดพลังงานและควบคุมสายใยอาหารให้แก่ป่า ซึ่งเสือโคร่งก็เป็นหนึ่งในผู้บริโภคนับสูงสุดและควบคุมจำนวนสัตว์ก๊ิบ ทำให้เสือโคร่งสามารถใช้เป็นเครื่องมือในการชี้วัดสุขภาพกลุ่มป่าได้

แต่จากสถานการณ์ของเสือโคร่งในหลายๆ ปีที่ผ่านมา บอกได้เลยว่าเข้าขั้นวิกฤตเป็นอย่างมาก เสือโคร่งกลายเป็นสัตว์ที่เสี่ยงต่อการสูญพันธุ์ในหลายๆ ประเทศ ในประเทศไทยเอง เสือโคร่งมีสถานะเป็นสัตว์ป่าคุ้มครอง และถูกจัดให้เป็นสัตว์ที่มีสถานะใกล้สูญพันธุ์โดย IUCN Red List of Threatened Species ที่ถูกคุกคามจากการล่าและการสูญเสียที่อยู่อาศัย

ปัจจุบันประเทศไทยเรามีเสือโคร่งที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ป่าราว 250 ตัว จากผืนป่าที่มีอยู่ทั้งหมดของประเทศไทย

ดร.ศักดิ์สิทธิ์ ชิมเจริญ หัวหน้ากลุ่มงานวิจัยสัตว์ป่า สำนักอนุรักษ์สัตว์ป่า ได้ให้เหตุผลการลดลงของจำนวนประชากรเสือโคร่งว่า “ปัจจัยที่ทำให้จำนวนเสือโคร่งในอดีตมีจำนวนลดลงอย่างรวดเร็ว ก็คือการสูญเสียพื้นที่ป่าหรือพื้นที่มีขนาดเล็ก นี่คือนิวเคลียสหลักในอดีตที่ทำให้

จำนวนเสือโคร่งลดลง แต่ในปัจจุบัน มันมีปัญหาหลักอยู่ 3 ปัจจัยที่ทำให้จำนวนเสือโคร่งลดลง ก็คือ การล่า จำนวนของเหยื่อลดน้อยลง และพื้นที่ป่าถูกทำลาย แต่จากปัจจัยทั้ง 3 ที่ยังคงเป็นปัญหาหนักที่สุดคือการสูญเสียพื้นที่ป่า แต่ถึงอย่างนั้นปัญหามันก็มาพร้อมๆ กันทั้งหมด”

แต่เมื่อปี 2553 หลังจากที่ประเทศไทยเข้าร่วมการประชุมสุดยอดผู้นำด้านเสือโคร่ง ณ กรุงเซนต์ปีเตอร์สเบิร์ก พร้อมกันทั้ง 13 ประเทศที่ได้เข้าร่วมในครั้งนั้น ประเทศไทยได้ให้คำมั่นสัญญาไว้ในการประชุมสุดยอดผู้นำว่าด้วยการอนุรักษ์เสือโคร่ง ที่ต้องการเพิ่มประชากรเสือโคร่งร้อยละ 50 ภายในปี พ.ศ. 2565 จึงทำให้เกิดโครงการ “โครงการฟื้นฟูประชากรเสือโคร่ง” ในอุทยานแห่งชาติแม่วงก์และอุทยานแห่งชาติคลองลาน เพื่ออนุรักษ์และฟื้นฟูประชากรเสือโคร่ง ภายใต้ข้อมูลทางวิชาการที่ถูกต้อง ร่วมกับการใช้มาตรการป้องกันการทำผิดอย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดจนการส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของชุมชน

จากการทำงานของนักวิชาการ หน่วยงานจากหลากหลายฝ่ายที่พยายามทำงานร่วมกัน ในการติดตาม ศึกษา และเฝ้าระวังเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เป็นภัยต่อเสือโคร่ง ตลอดระยะเวลาหลายปี ในที่สุดจำนวนเสือโคร่งในประเทศไทยก็มีอัตราเพิ่มขึ้นจากเดิมกว่าสองเท่า และประเทศไทยก็ได้กลายเป็น 1 ความหวังจากทั่วโลกของการอนุรักษ์เสือโคร่งสายพันธุ์อิน โดจิน ประชากรเสือโคร่งกลุ่มใหญ่ที่สุดในประเทศไทย อาศัยอยู่ในผืนป่าตะวันตก ที่ครอบคลุมพื้นที่ 18,727 ตารางกิโลเมตร ประกอบด้วยพื้นที่อนุรักษ์ 17 แห่ง ซึ่งแบ่งเป็นพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า 6 แห่ง คือ ห้วยใหญ่ นเรศวรตะวันตกและตะวันออก ที่มีจำนวนเสือโคร่งประมาณ 120 ตัว โดยเสือโคร่งที่แก่ที่สุดมีอายุขัยถึง 15 ปี มีชื่อว่า “บุปผา”

ซึ่งชิ้นงานที่สำคัญที่ทำให้เราสามารถปกป้อง ฟื้นฟูและอนุรักษ์เสือโคร่งได้ในทุกวันนี้ก็คืองานวิจัย ดร.ศกดิ์สิทธิ์ ชุ่มเจริญ ได้อธิบายเหตุผลของการที่ต้องทำการศึกษาวิจัยไว้ บทความ เรื่องเสือโคร่งในประเทศไทย กับงานวิจัยเพื่อรักษาเผ่าพันธุ์ ว่า “เพราะในอดีตไม่มีองค์ความรู้เรื่องเสือโคร่ง มีเพียงข้อมูลที่เป็นคำบอกเล่าปากต่อปาก สามารถอ้างอิงได้บ้าง ไม่ได้บ้าง แต่ทั้งหมด ไม่สามารถอ้างอิงข้อมูลตามหลักวิทยาศาสตร์ได้เลย จึงต้องทำงานวิจัย ซึ่งงานวิจัยน่าจะช่วยให้เกิดการจัดการอย่างจริงจังได้สำเร็จ” ดังนั้นการที่เรามีกงานวิจัย ก็เพื่อที่จะได้ทราบถึงจำนวนของเสือโคร่ง ทราบถึงตำแหน่งที่อยู่อาศัย ซึ่งข้อมูลเหล่านี้จะทำให้เราสามารถเสริมประสิทธิภาพการลาดตระเวนด้วยระบบลาดตระเวนเชิงคุณภาพ สร้างจิตสำนึกและเครือข่ายการอนุรักษ์เสือโคร่ง และสัตว์ป่าได้ (รัฐจัก เสือโคร่ง และงานอนุรักษ์ในประเทศไทย, 26 กรกฎาคม 2518)

ปัจจุบันในประเทศไทยมีเสือโคร่งเหลืออยู่เพียง 250 – 500 ตัวเท่านั้น ปัจจุบันเสือโคร่งเป็นสัตว์ที่อยู่ในภาวะ “ใกล้สูญพันธุ์” หรือ “เสี่ยงต่อการสูญพันธุ์สูง” ตามบัญชีรายชื่อของสมาพันธ์เพื่อการอนุรักษ์แห่งโลก หรือ World Conservation Union (IUCN) (Care for the wild

international, 2008) จากสภาพของเสือโคร่งบางสายพันธุ์ได้มีการสูญพันธุ์ไป และสายพันธุ์ที่ยังอยู่ก็มีแนวโน้มว่าจะมีการลดจำนวนลงอย่างต่อเนื่องจึงทำให้หลาย ๆ ประเทศมีความวิตกกังวลว่าในอนาคตจำนวนประชากรของเสือโคร่งอาจสูญพันธุ์ ซึ่งสาเหตุหลักอาจจะมาจากการลักลอบค้าสัตว์ป่าเป็นธุรกิจในตลาดมืด เนื่องจากว่าเสือโคร่งมีมูลค่าสูง ดังนั้นหลายประเทศจึงร่วมมือกันลงนามในอนุสัญญา CITES เนื่องจากอนุสัญญาดังกล่าวนี้กำหนดถึงการค้าระหว่างประเทศ ซึ่งชนิดพันธุ์สัตว์ป่าและพันธุ์พืชที่ใกล้จะสูญพันธุ์ (The Convention on International Trade in Endangered Species of wild fauna and Flora – CITES) โดยอนุสัญญานี้ถือกำเนิดขึ้นในเดือนกรกฎาคมปี พ.ศ. 2518 ในการประชุมนานาชาติที่กรุงวอชิงตัน ดี.ซี. มีจุดมุ่งหมายเพื่อไม่ให้มีการค้าขายสัตว์ป่าและพันธุ์พืชที่ใกล้จะสูญพันธุ์อย่างเสรี ห้ามไม่ให้มีการค้าสัตว์ที่มีชีวิต ชิ้นส่วน หรือผลิตภัณฑ์สัตว์ที่ใกล้สูญพันธุ์ (Endangered species) (นัฐกานต์ สุตนนท์และคณะ, 2560) และเป็นสัตว์ในพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535 และจัดเป็นสัตว์ป่าคุ้มครองตามกฎหมายฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2537) มีสถานภาพเป็นสัตว์ที่ใกล้สูญพันธุ์ ซึ่งภายใต้พระราชบัญญัตินี้ดังกล่าว นอกจากจะมีการห้ามค้าสัตว์ป่าโดยทั่วไป ยังมีมาตรการห้ามการครอบครองหรือเพาะพันธุ์เสือโคร่ง โดยไม่ได้รับอนุญาตจากหน่วยงานราชการที่มีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรงอีกด้วย ซึ่งพระราชบัญญัติระบุว่า การเพาะพันธุ์ การครอบครอง และการค้าสัตว์ป่า โดยไม่ได้รับการจดทะเบียนดังกล่าวจะถูกจำคุกไม่เกิน 3 ปี หรือปรับไม่เกินสามหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ด้านการส่งออกและนำเข้าเสือโคร่งในประเทศไทยมีมานานมาก เริ่มตั้งแต่รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว มีหลักฐานการจับเสือโคร่งจากจังหวัดจันทบุรีเพื่อส่งไปขายยังต่างประเทศ และในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว มีรายงานการนำเข้าเสือโคร่งจากประเทศอินเดียเข้ามาใช้สำหรับการถ่ายทำภาพยนตร์ จากนั้นระหว่างปี พ.ศ. 2510 – 2523 ประเทศไทยได้ส่งออกเสือโคร่งออกนอกประเทศจำนวน 16 ตัว อย่างไรก็ตามตั้งแต่ปี พ.ศ. 2545 กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืชไม่พบการนำเข้า หรือส่งออกซากเสือโคร่ง หรือผลิตภัณฑ์จากเสือโคร่ง

สรุป

วิกฤตสถานการณ์เสือโคร่งในประเทศไทย มีความจำเป็นที่จะต้องได้รับการแก้ปัญหา ซึ่งบทที่ 4 จะได้ดำเนินการวิเคราะห์ เพื่อหาแนวทางแก้ไขปัญหาคือ

บทที่ 4

การวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาในครั้งนี้ เป็นการศึกษาแนวทางการอนุรักษ์พันธุ์เสือโคร่งในประเทศไทย กรณีศึกษา เขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์ป่าทุ่งใหญ่นเรศวร มีผลการวิเคราะห์ข้อมูลนำเสนอตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ในการวิเคราะห์ข้อมูลครั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับดังนี้

เพื่อศึกษาสถานการณ์และสภาพปัญหาการอนุรักษ์พันธุ์เสือโคร่ง

สถานการณ์เสือโคร่ง สำหรับในในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าทุ่งใหญ่นเรศวรเอง เสือโคร่งที่อาศัยอยู่เป็นสายพันธุ์อินโดจีนทั้งหมด โดยคาดว่าปัจจุบันประเทศไทยเรามีเสือโคร่งที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ป่าราว 250 ตัว จากผืนป่าที่มีอยู่ทั้งหมดของประเทศไทย ด้วยสถานการณ์เสือโคร่งที่ลดลงเรื่อย ๆ ทำให้มีการกำหนดให้วันที่ 29 กรกฎาคมของทุกปีเป็น "วันอนุรักษ์เสือโคร่งสากล" (International Tiger Day) หรือ "วันอนุรักษ์เสือโลก" (Global Tiger Day) เพื่อร่วมกันอนุรักษ์และเพิ่มจำนวนเสือควบคู่ไปกับการป้องกันและปราบปรามการค้าเสือโคร่งที่เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้จำนวนเสือโคร่งลดลง (มูลนิธิสืบนาคะเสถียร, 2018)

ปัจจุบันเสือโคร่งในประเทศไทยกำลังเผชิญกับภัยคุกคามเช่นเดียวกับเสือโคร่งในประเทศอื่นๆ สาเหตุมาจากการลดลงของพื้นที่ป่าซึ่งเป็นแหล่งที่อยู่อาศัย การถูกล่าและจำนวนเหยื่อของเสือโคร่ง ที่ลดลงจากการถูกลักลอบล่าเช่นกัน ดังนั้นภารกิจการเพิ่มประชากรเสือโคร่งจึงมีความสำคัญ เพราะการอนุรักษ์เสือโคร่ง ไม่ใช่แค่เรื่องสัตว์ป่า แต่เกี่ยวพันกับระบบนิเวศ แหล่งน้ำ และป่าไม้ทั้งการอนุรักษ์เสือโคร่งแห่งชาติ (Tiger Action Plan) ที่ประเทศไทยให้คำมั่นสัญญาไว้ในการประชุมสุดยอดผู้นำว่าด้วยการอนุรักษ์เสือโคร่ง (Tiger Summit) ที่ประเทศรัสเซีย ซึ่งในที่ประชุม เห็นพ้องต้องกันที่จะเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานเพื่อหยุดยั้งการลดลงของจำนวนเสือโคร่ง พร้อมกับการฟื้นฟูประชากรและแหล่งอาศัยของเสือโคร่ง จึงร่วมกันให้สัตยาบันว่าภายในปี 2565 จะเพิ่มประชากรเสือโคร่งให้เป็นสองเท่าจากเดิมที่แต่ละประเทศมีอยู่ โดยจากการสำรวจและติดตาม พบว่า ในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าทุ่งใหญ่นเรศวรนั้น เสือโคร่งคาดว่าจะเหลืออยู่ประมาณ 100 ตัวจากจำนวนเสือโคร่งในประเทศไทยมีประมาณ 200-250 ตัว นั่นคือประเทศไทย

จะต้องเพิ่มประชากรเสือโคร่งในป่าธรรมชาติให้ได้ 300-375 ตัว ภายในปี 2565 (Rostro-Garcia et al., 2016)

เพื่อศึกษากฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ ที่ใช้กำหนดเกี่ยวกับการอนุรักษ์พันธุ์เสือ ที่มีอยู่ในปัจจุบันเหมาะสมหรือไม่

1. ประเภทของสัตว์ป่า สำหรับการป้องกันมิให้สัตว์ป่าที่มีคุณค่าและจำนวนน้อยต้องสูญพันธุ์ไป รัฐบาลจึงได้ออกพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2503 ขึ้น โดยพระราชบัญญัตินี้ได้มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2504 เป็นต้นมา และได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมโดยประกาศของคณะปฏิวัติฉบับที่ 228 (พ.ศ. 2515) อีกครั้งหนึ่ง เพื่อให้รัดกุมและทันสมัยยิ่งขึ้น ได้แบ่งสัตว์ป่าออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือ สัตว์ป่าสงวนและสัตว์ป่าคุ้มครอง

1.1 สัตว์ป่าสงวน หมายถึง สัตว์ป่าที่หายากและกำลังจะสูญพันธุ์ ตามบัญชีท้ายพระราชบัญญัติมีอยู่ 9 ชนิด ได้แก่ แรด กระซู่ กูบรีหรือโคไพร ควายป่า ละองหรือละมั่ง สมันหรือเนื้อสมันทรายหรือเนื้อทราย หรือตามะแน เลียงผาหรือเขื่องหรือโครำ และกวางผา ในจำนวนสัตว์ป่าทั้ง 9 ชนิดนี้ เนื้อสมันเป็นสัตว์ป่าสงวนที่สูญพันธุ์ไปจากโลกแล้วและสัตว์ป่าสงวนเหล่านี้ห้ามล่าโดยเด็ดขาด ยกเว้นการล่าเพื่อการศึกษาหรือวิจัยทางวิชาการหรือเพื่อกิจกรรมการสวนสัตว์สาธารณะ โดยต้องได้รับหนังสืออนุญาตจากอธิบดีกรมป่าไม้เป็นกรณีพิเศษเท่านั้น

1.2 สัตว์ป่าคุ้มครอง แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

1.2.1 สัตว์ป่าคุ้มครองประเภทที่ 1 หมายถึงสัตว์ป่าซึ่งตามปกติคนไม่ใช่เนื้อเป็นอาหาร หรือล่าเพื่อเป็นการกีฬา หรือสัตว์ป่าทำลายศัตรูหรือขจัดสิ่ง ปลูกุล หรือสัตว์ป่าที่ควรสงวนไว้ระดับความงามตามธรรมชาติ หรือสงวนไว้มิให้ลดจำนวนลงตามระบุในกฎกระทรวง ปัจจุบันได้ประกาศไว้เป็น 225 ชนิด เป็นสัตว์ป่าเลี้ยงลูกด้วยนม 40 ชนิด นก 149 ชนิด สัตว์เลื้อยคลาน 29 ชนิด และสัตว์ครึ่งบกครึ่งน้ำ 7 ชนิด เช่น ลิงค่าง ชะนี เม่น นกกินแมลงชนิดต่าง ๆ ไก่ฟ้า นกยูง เขี้ยว สัตว์ครึ่งบกครึ่งน้ำ และสัตว์เลื้อยคลานบางชนิด เป็นต้น

1.2.2 สัตว์ป่าคุ้มครองประเภทที่ 2 หมายถึง สัตว์ป่าที่ตามปกติคนใช้เนื้อเป็นอาหารหรือล่าเพื่อการกีฬาตามระบุในกฎกระทรวง ปัจจุบันได้ประกาศไว้เป็นจำนวน 45 ชนิด เป็นสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม 12 ชนิด นก 22 ชนิด สัตว์เลื้อยคลาน 10 ชนิด สัตว์ครึ่งบกครึ่งน้ำ 1 ชนิด เช่น เก้ง กวาง กระตัง วัวแดง เสือ หมี นกอีโง้ง นกอีลุ้ม งูสิง งูเหลือม งูหลาม กบทูต เป็นต้น

การล่าสัตว์ป่าคุ้มครองจะกระทำได้เมื่อได้รับอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่
และล่าได้เฉพาะสัตว์ป่าที่ได้รับอนุญาตเท่านั้น

2. พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองป่า พ.ศ.2535

สรุปย่อสาระสำคัญของ พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองป่า พ.ศ.2535 คำจำกัดความ และการกระทำที่เป็นข้อห้ามต่างๆ ตามกฎหมาย

สัตว์ป่า หมายความว่า สัตว์ทุกชนิด ไม่ว่าสัตว์บก สัตว์น้ำ สัตว์ปีก แมลง หรือแมง ซึ่งโดยสภาพธรรมชาติย่อมเกิดและดำรงชีวิตอยู่ในป่าหรือน้ำ และให้หมายความรวมถึงไข่ของสัตว์ป่าเหล่านั้นด้วย แต่ไม่หมายความรวมถึงสัตว์พาหนะที่ได้จดทะเบียนทำตัวรูปพรรณ ตามกฎหมายว่าด้วยสัตว์พาหนะ และสัตว์พาหนะที่ได้มาจากการสืบพันธุ์ของสัตว์พาหนะดังกล่าว

สัตว์ป่าสงวน หมายถึง สัตว์ป่าที่หายากตามบัญชีท้ายพระราชบัญญัตินี้ คือ นกเจ้าฟ้าหญิงสิรินธร , แรด , กระซู่, กูปรีหรือโคไพร , ควายป่า , ละองหรือละมั่ง , สมันหรือเนื้อสมัน , เสียงผาหรือเขื่องหรือกูราหรือโคร้า , กวางผา , นกแต้วแร้วท้องดำ , นกกระเรียน , แมวลายหินอ่อน , สมเสร็จ , เก้งหม้อ , พะยูงหรือหมู่น้ำ และสัตว์ที่จะกำหนดเพิ่ม

สัตว์ป่าคุ้มครอง หมายถึง สัตว์ป่าที่กฎกระทรวงกำหนดให้เป็นสัตว์ป่าคุ้มครอง เช่น ช้างป่า , ชะนี , ไก่ฟ้า , นกขุนทอง , เสือดาว , เสือโคร่ง , หมิคำ ฯลฯ สัตว์ป่าใดจะเป็นสัตว์ป่าคุ้มครองต้องดูตามบัญชีสัตว์ป่าคุ้มครองในกฎกระทรวง

ล่า หมายความว่า เก็บ ดัก จับ ยิง ฆ่า หรือทำอันตรายแก่สัตว์ป่าที่เจ้าของและอยู่อย่าง เป็นอิสระ รวมถึงการล่าไล่ การต้อน การเรียก หรือการล่อเพื่อการกระทำดังกล่าวด้วย

ซากของสัตว์ป่า หมายความว่า ร่างกายหรือส่วนของร่างของสัตว์ป่าที่ตายแล้ว หรือเนื้อของสัตว์ป่า ไม่ว่าจะได้ปิ้งย่าง ร่ม ตากแห้ง หมัก หรือทำเพื่อไม่ให้เน่าเปื่อย ไม่ว่าจะชำแหละ แยกออก หรืออยู่ในร่างของสัตว์นั้น และรวมถึง เขา หนัง กระดูก ฟัน งา ขน ขนอย เกสัด เล็บ กระดอง เปลือก หรือส่วนต่างๆ ที่แยกออกจากร่างของสัตว์ป่าไม่ว่าจะยังมีชีวิตอยู่หรือตายแล้ว

เพาะพันธุ์ หมายความว่า ขยายพันธุ์สัตว์ป่าที่นำมาเลี้ยงไว้ด้วยการขยายพันธุ์สัตว์ป่า และรวมถึงขยายพันธุ์สัตว์ป่าด้วยวิธีผสมเทียม หรือย้ายฝากตัวอ่อนด้วย

ค้า หมายความว่า ซื้อ ขาย แลกเปลี่ยน จำหน่าย จ่าย แจก หรือโอนกรรมสิทธิ์ เพื่อประโยชน์ทางการค้า รวมถึง มีหรือแสดงไว้เพื่อขายด้วย

การล่าสัตว์ป่า ห้ามมิให้ผู้ใดล่าหรือพยายามล่าสัตว์ป่าสงวนหรือ สัตว์ป่าคุ้มครอง เว้นแต่เป็นการกระทำโดยทางราชการเพื่อประโยชน์ในการสำรวจ การศึกษาและการวิจัยทางวิชาการ การคุ้มครองสัตว์ป่า การเพาะพันธุ์ ซึ่งต้องได้รับอนุญาตเป็นหนังสือจากอธิบดีกรมป่าไม้

ผู้ใดล่าสัตว์ป่าโดยฝ่าฝืนต่อกฎหมายนี้ด้วยความจำเป็น ผู้นั้นไม่ต้องรับโทษ ถ้าเป็นการทำเพื่อ ให้ตนเองและผู้อื่นพ้นจากอันตราย หรือเพื่อเป็นการรักษาทรัพย์สินของตนหรือผู้อื่น โดยการล่านั้นได้กระทำพอสมควรแก่เหตุ และกรณีเป็นสัตว์ป่าสงวนหรือสัตว์ป่าคุ้มครอง ต้องมิได้

นำสัตว์ป่าหรือซากสัตว์เคลื่อนที่ และได้แจ้งเหตุ ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ทราบทันที ให้สัตว์ป่าหรือซากของสัตว์ป่าที่ถูกล่าตามวรรคหนึ่งตกเป็นของแผ่นดิน

การเพาะพันธุ์สัตว์ป่า ห้ามมิให้ผู้ใดเพาะพันธุ์สัตว์ป่าสงวนและสัตว์ป่าคุ้มครอง ยกเว้น เป็นการเพาะพันธุ์สัตว์ป่าคุ้มครองบางชนิดที่ได้รับใบอนุญาตให้เพาะพันธุ์จากอธิบดี หรือเป็นการเพาะพันธุ์สัตว์ป่าสงวน หรือสัตว์ป่าคุ้มครองของผู้ได้รับใบอนุญาตในกิจการสวนสัตว์ สาธารณะ ซึ่งได้รับอนุญาตจากอธิบดีให้เพาะพันธุ์สัตว์ป่าสงวนหรือสัตว์ป่าคุ้มครองที่อยู่ในการครอบครอง

การครอบครองสัตว์ป่า หรือซากของสัตว์ป่า ห้ามมิให้ผู้ใดครอบครองสัตว์ป่าสงวน สัตว์ป่าคุ้มครอง ซากสัตว์ป่าสงวน หรือซากสัตว์ป่าคุ้มครอง เว้นแต่จะเป็นสัตว์ป่าคุ้มครองชนิดที่กำหนดให้เพาะพันธุ์ได้ตามกฎหมาย ที่ได้มาจากการเพาะพันธุ์หรือซากของสัตว์ป่าดังกล่าว และต้องได้รับอนุญาตจากอธิบดี

แต่ทั้งนี้ไม่รวมถึง การครอบครองสัตว์ป่าคุ้มครองของผู้ได้รับใบอนุญาตเพาะพันธุ์ หรือได้มาจากการเพาะพันธุ์ หรือซากของสัตว์ป่าดังกล่าว หรือการครอบครองสัตว์ป่าสงวน สัตว์ป่าคุ้มครองหรือซากของสัตว์ป่าดังกล่าว ของผู้รับใบอนุญาตให้จัดตั้งและดำเนินกิจการสวนสัตว์ สาธารณะ

การค้าสัตว์หรือซากของสัตว์ป่า และผลิตภัณฑ์ที่ทำจากซากของสัตว์ป่าห้ามมิให้ผู้ใดค้าสัตว์ป่าสงวน สัตว์ป่าคุ้มครอง ซากของสัตว์ป่าสงวน ซากของสัตว์ป่าคุ้มครอง หรือผลิตภัณฑ์ที่ทำจากซากของสัตว์ป่าดังกล่าว ยกเว้นเป็นการค้าสัตว์ป่าคุ้มครองชนิดที่ได้มาจากการเพาะพันธุ์ซากของสัตว์ป่าที่ได้มาจากการเพาะพันธุ์ และได้รับอนุญาตจากอธิบดี

3. บทกำหนดโทษตามลักษณะของความผิด

3.1. โทษจำคุกไม่เกินสี่ปี หรือปรับไม่เกินสี่หมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ สำหรับความผิดดังต่อไปนี้

3.1.1 ล่า หรือพยายามล่าสัตว์ป่าสงวนหรือสัตว์ป่าคุ้มครอง โดยที่ไม่เป็นข้อยกเว้น

3.1.2 มีสัตว์ป่าสงวน สัตว์ป่าคุ้มครอง ซากของสัตว์ป่าสงวน หรือสัตว์ป่าคุ้มครองไว้ในครอบครอง ยกเว้น เป็นสัตว์ป่าชนิดที่ได้รับอนุญาตให้เพาะพันธุ์ได้ตามกฎหมาย

3.1.3 ค้าสัตว์ป่าสงวน สัตว์ป่าคุ้มครอง ซากของสัตว์ป่าสงวน หรือสัตว์ป่าคุ้มครอง หรือผลิตภัณฑ์ที่ทำจากซากของสัตว์ป่าดังกล่าว ยกเว้น เป็นสัตว์ป่าชนิดที่ได้รับอนุญาตให้เพาะพันธุ์ได้ตามกฎหมายนำเข้าหรือส่งออกสัตว์ป่า หรือซากของสัตว์ป่า หรือนำผ่านสัตว์ป่าสงวน สัตว์ป่าคุ้มครอง หรือซากของสัตว์ป่าดังกล่าว โดยไม่ได้รับอนุญาตจากอธิบดี

3.2. โทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินสามหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ สำหรับความผิดดังต่อไปนี้

3.2.1 เพาะพันธุ์สัตว์ป่าสงวนหรือสัตว์ป่าคุ้มครองโดยไม่ได้รับอนุญาต

3.2.2 นำเข้าหรือส่งออกสัตว์ป่าสงวน สัตว์ป่าคุ้มครอง หรือซากของสัตว์ป่าดังกล่าว โดยมีโชครณิการนำเข้าหรือส่งออกสัตว์ป่าคุ้มครองที่ได้มาจากการเพาะพันธุ์ และได้รับอนุญาตจากอธิบดี

3.2.3 จัดตั้งและดำเนินกิจการสวนสัตว์สาธารณะ โดยไม่ได้รับใบอนุญาตจากอธิบดี

3.3 โทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท สำหรับความผิดดังต่อไปนี้ มีไว้ในครอบครอง สัตว์ป่าคุ้มครองที่ได้มาจากการเพาะพันธุ์ หรือซากของสัตว์ป่าที่ได้มาจากการเพาะพันธุ์ โดยไม่ได้รับอนุญาต

3.4. โทษจำคุกไม่เกินสองปี หรือปรับไม่เกินสองหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ สำหรับความผิดดังต่อไปนี้ ทำการค้าสัตว์ป่าคุ้มครองที่ได้มาจากการเพาะพันธุ์ ซากของสัตว์ป่าที่ได้มาจากการเพาะพันธุ์ หรือผลิตภัณฑ์ที่ทำจากซากสัตว์ดังกล่าว โดยมีได้รับอนุญาต

3.5. โทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ สำหรับความผิดดังต่อไปนี้

3.5.1 เก็บ ทำอันตราย มีรังของสัตว์ป่าสงวนหรือสัตว์ป่าคุ้มครองไว้ในครอบครอง

3.5.2 ยิงสัตว์นอกเวลาอาทิตย์ตกและพระอาทิตย์ขึ้น

3.5.3 ล่าสัตว์ป่าสงวนหรือสัตว์ป่าคุ้มครองหรือสัตว์ป่าอื่นๆ หรือเก็บหรือทำอันตรายแก่รังของสัตว์ป่า ในบริเวณวัดหรือในบริเวณสถานที่ประกอบพิธีกรรมทางศาสนา

3.6. โทษปรับไม่เกินห้าพันบาท สำหรับความผิดดังต่อไปนี้ นำสัตว์ป่าคุ้มครองหรือซากของสัตว์ป่าคุ้มครองเคลื่อนที่เพื่อการค้า โดยไม่ได้รับใบอนุญาตจากอธิบดี นำสัตว์ป่าสงวน สัตว์ป่าคุ้มครอง หรือซากสัตว์ป่าดังกล่าวเคลื่อนที่ผ่านด่านตรวจสัตว์ป่า โดยไม่แจ้งหรือแสดงใบอนุญาตต่อเจ้าหน้าที่ประจำด่านตรวจสัตว์ป่า

3.7. โทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินห้าหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ สำหรับความผิดดังต่อไปนี้ ล่าสัตว์ป่าใดๆ เก็บหรือทำอันตรายแก่รังของสัตว์ป่า ในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า

3.8. โทษจำคุกไม่เกินเจ็ดปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ สำหรับความผิดดังต่อไปนี้

3.8.1 ยึดถือ ครอบครองที่ดิน ปลูกสร้างสิ่งใด แผ้วถาง ทำลายต้นไม้ พรรณพืช ฯลฯ ในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า

3.8.2 ล่าสัตว์ เก็บรัง ยึดถือครอบครองที่ดิน ทำลายต้นไม้ พันธุ์พืช ฯลฯ ในเขต กำหนดห้ามล่าสัตว์ป่า

3.9. โทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ สำหรับความผิดดังต่อไปนี้ "ช่วยซ่อนเร้น ช่วยจำหน่าย ช่วยพาเอาไปเสีย ซื้อ รับจํานำ หรือรับสัตว์ ป่าหรือซากของสัตว์ป่าที่ได้มาจากการกระทำความผิดตามกฎหมายนี้"

3.10. กรณีนิติบุคคลเป็นผู้กระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ กรรมการผู้จัดการ หรือผู้แทนนิติบุคคลนั้นต้องรับโทษตามความผิดนั้นๆ ด้วย เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าการกระทำนั้นตน มิได้มีส่วนรู้เห็นหรือยินยอมด้วย (กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช, 2557)

4. อนุสัญญาว่าด้วยการค้าระหว่างประเทศซึ่งชนิดสัตว์ป่าและพืชป่าที่ใกล้สูญพันธุ์ : ไชเตส (CITES) เป็นอนุสัญญาว่าด้วยการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์ป่าและพืชที่ใกล้จะสูญพันธุ์หรือ ถูกคุกคาม ทำให้ปริมาณร่อยหรอจนอาจเป็นเหตุให้สูญพันธุ์ วิธีการอนุรักษ์กระทำโดยการสร้าง เครื่องข่ายทั่วโลกในการควบคุมการค้าระหว่างประเทศ (International Trade) ทั้งสัตว์ป่า พืชป่า และ ผลิตภัณฑ์ อนุสัญญาไชเตสไม่ควบคุมการค้าภายในประเทศสำหรับชนิดพันธุ์ท้องถิ่น (Native Species)

จากการศึกษาในข้อกฎหมายไทยกับอนุสัญญา CITES ซึ่งเป็นกฎหมายระหว่าง ประเทศที่เกี่ยวข้องโดยตรงในการควบคุมการค้าสัตว์ป่าระหว่างประเทศ พบว่าเสือโคร่งเป็นชนิด พันธุ์สัตว์ป่าในบัญชีแนบท้ายหมายเลข 1 แห่งอนุสัญญา CITES โดยอยู่ภายใต้ระเบียบการที่ เข้มงวด ในการควบคุมและการออกใบอนุญาตต่าง ๆ ซึ่งในส่วนของกฎหมายว่าด้วยสัตว์น้ำ และ สัตว์ป่าของไทย ควรนำเอาหลักการที่ระบุไว้ในอนุสัญญา CITES มาเป็นแนวทางในการออก กฎหมาย เพื่อให้สอดคล้องกัน เนื่องจากประเทศไทยได้เข้าเป็นสมาชิกภาคีแห่งอนุสัญญาดังกล่าวนี้ แล้ว (กองคุ้มครองพันธุ์สัตว์ป่าและพืชป่าตามอนุสัญญา, 2015)

เพื่อเสนอแนะหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการนำแนวทางที่เหมาะสมกับการ อนุรักษ์พันธุ์เสือโคร่งในประเทศไทย

ปัญหาการอนุรักษ์พันธุ์เสือโคร่งในประเทศไทย จากการทบทวนวรรณกรรม พบว่า ปัญหาการอนุรักษ์พันธุ์เสือโคร่งในประเทศไทยไม่อาจประสบผลสำเร็จได้ อาจจะมาจาก

1. ปัญหาทางด้านขาดนักวิชาการและงบประมาณ เป็นเรื่องที่ยอมรับกันอย่างกว้างขวาง แล้วว่างประมาณและนักวิชาการเป็นปัจจัยสำคัญในการดำเนินการด้านอนุรักษ์และการจัดการ แต่งบประมาณทางด้านการอนุรักษ์พันธุ์เสือมีน้อยมาก จึงเป็นการยากที่จะดำเนินการต่าง ๆ ให้ได้ผล นอกจากจะมีการเพิ่มงบประมาณและนักวิชาการสาขานี้ให้เพียงพอ
2. ปัญหาขัดแย้งกับหน่วยงานอื่นๆ ที่ใช้ทรัพยากรร่วมกันทำให้การปฏิบัติในการสงวนและคุ้มครองพันธุ์เสือดำเนินไปไม่ได้
3. ทักษะที่แตกต่างกันของบุคคลนอกวงการ บางครั้งทัศนคติต่อเสือของกลุ่มบุคคลที่แตกต่างกันทำให้เกิดความสับสนในการวางมาตรการอนุรักษ์และการอนุรักษ์พันธุ์เสือโคร่ง
4. สาเหตุการลดลงของพื้นที่ป่าซึ่งเป็นแหล่งที่อยู่อาศัย การถูกล่าและจำนวนเหยื่อของเสือโคร่ง ที่ลดลงจากการถูกลักลอบล่า ก็เป็นสาเหตุที่ทำให้เสือโคร่งลดจำนวนลงอย่างรวดเร็วเช่นกัน
5. กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืชต้องพยายามหามาตรการสำหรับป้องกันการลักลอบล่าและพยายามรักษาชีวิตของเสือโคร่งสายพันธุ์อินโดจีนที่อาศัยอยู่ในธรรมชาติเอาไว้ให้ได้มากที่สุด
6. กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืชควรทำการรณรงค์ในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อให้ประชาชนทั่วไปได้เปลี่ยนทัศนคติที่ไม่ดีเกี่ยวกับเสือโคร่ง โดยเฉพาะกลุ่มชาวไทยเชื้อสายจีนที่ยังคงบริโภคกระดูกและอวัยวะส่วนต่าง ๆ ของเสือโคร่งอย่างต่อเนื่องซึ่งส่งผลกระทบต่อโดยตรงต่อการลดจำนวนลงของประชากรเสือโคร่งในธรรมชาติ
7. รัฐบาลไทยควรกำหนดนโยบายที่จะส่งผลให้เกิดการอนุรักษ์พื้นที่ป่าอันเป็นถิ่นที่อยู่อาศัยของเสือโคร่งในประเทศไทยอย่างจริงจัง โดยควรจัดการทำพื้นที่กันชน หรือ BUFFER ZONE ล้อมรอบพื้นที่ป่าอนุรักษ์ที่มีความสำคัญต่อการอนุรักษ์ประชากรเสือโคร่งในประเทศไทย

บทที่ 5

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องการศึกษาแนวทางการอนุรักษ์พันธุ์เสือโคร่งในประเทศไทย กรณีศึกษา เขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์ป่าทุ่งใหญ่นเรศวร มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อศึกษาสถานการณ์และสภาพปัญหา การอนุรักษ์พันธุ์เสือโคร่ง 2. เพื่อศึกษากฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ ที่ใช้กำหนดเกี่ยวกับการอนุรักษ์พันธุ์เสือโคร่งที่มีอยู่ในปัจจุบันเหมาะสมหรือไม่ และ 3. เพื่อเสนอแนะหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการ นำแนวทางที่เหมาะสมการกับการอนุรักษ์พันธุ์เสือโคร่งในประเทศไทย

สรุป

1. เพื่อศึกษาสถานการณ์และสภาพปัญหาการอนุรักษ์พันธุ์เสือโคร่ง

สำหรับในในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าทุ่งใหญ่นเรศวร นั้น เสือโคร่งคาดว่าจะเหลืออยู่ ประมาณ ประมาณ 100 ตัวจากจำนวนเสือโคร่งในประเทศไทยมีประมาณ 200-250 ตัว ซึ่งภายในปี 2565 ประเทศไทยจะต้องเพิ่มประชากรเสือโคร่งในป่าธรรมชาติให้ได้ 300-375 ตัว ตามคำมั่นสัญญา ที่ให้ไว้ในการประชุมสุดยอดผู้นำว่าด้วยการอนุรักษ์เสือโคร่ง (Tiger Summit) ที่ประเทศรัสเซีย (Rostro-Garcia et al., 2016)

2. เพื่อศึกษากฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ ที่ใช้กำหนดเกี่ยวกับการอนุรักษ์พันธุ์เสือโคร่งที่มีอยู่ในปัจจุบันเหมาะสมหรือไม่

ตามที่ปรากฏเป็นข่าวตามสื่อมวลชนกรณีที่มีนักธุรกิจรายใหญ่เข้าไปในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าทุ่งใหญ่นเรศวรตะวันตกโดยไม่ได้รับอนุญาต โดยเจ้าหน้าที่ได้แจ้งความดำเนินคดีในหลายข้อหา ซึ่งส่วนใหญ่เป็นการแจ้งข้อหาในการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535 นั้น มีนักวิชาการให้ความเห็นและข้อสังเกตทางวิชาการ ในเรื่องปัญหาการบังคับใช้พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535 ไว้ดังนี้

2.1 ปัญหาการไม่ได้กำหนดโทษทางอาญาไว้สำหรับการกระทำผิดกฎหมายในบางกรณี เช่น

ตามมาตรา 37 วรรคหนึ่ง กำหนดห้ามบุคคลที่ไม่ได้เป็นพนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งต้องเข้าไปปฏิบัติการตามหน้าที่ เข้าไปในเขตรักษาพันธุ์ป่าโดยไม่ได้รับอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่ แต่ไม่ได้มีการกำหนดโทษไว้สำหรับผู้ฝ่าฝืนเข้าไปในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าโดยไม่ได้รับอนุญาต

ตามมาตรา 37 วรรคสอง กำหนดให้ผู้ได้รับอนุญาตให้เข้าไปในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง ซึ่งในกรณีที่ผู้ได้รับอนุญาตให้เข้าไปในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าฝ่าฝืน เช่น นำเครื่องมือล่าสัตว์ป่าหรือจับสัตว์ป่าเข้าไป ให้หัวหน้าเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่ามีอำนาจเพียงสั่งให้บุคคลนั้นออกไปจากเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเท่านั้น แต่ไม่ได้มีการกำหนดโทษทางอาญาสำหรับผู้ฝ่าฝืนเงื่อนไขที่กฎหมายได้กำหนดไว้แต่อย่างใด

2.2 ปัญหาอัตราโทษที่กำหนดไว้ไม่เหมาะสม

ถึงแม้พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535 ได้มีการแก้ไขมาแล้วทั้งสิ้น 2 ครั้ง ตามพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2546 และพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2557 เช่น การแก้ไขหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการนำเข้า ส่งออก หรือนำผ่าน ซึ่งสัตว์ป่าสงวน สัตว์ป่าคุ้มครอง ซากของสัตว์ป่าสงวนและซากของสัตว์ป่าคุ้มครอง ให้ครอบคลุมถึงผลิตภัณฑ์ที่ทำจากซากของสัตว์ป่าสงวนและซากของสัตว์ป่าคุ้มครองด้วย เพื่อให้สอดคล้องกับอนุสัญญาว่าด้วยการค้าระหว่างประเทศซึ่งชนิดของสัตว์ป่าและพืชป่าที่ใกล้สูญพันธุ์ (Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora (CITES)) แต่ก็ไม่เคยมีการแก้ไขเรื่องอัตราโทษในพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่าเลย ทำให้อัตราโทษที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535 ยังคงเป็นอัตราโทษเดิมมาโดยตลอดตั้งแต่เมื่อพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่าเริ่มต้นใช้บังคับในวันที่ 29 กุมภาพันธ์ 2535 ซึ่งทำให้อัตราโทษจำคุกและโทษปรับที่กำหนดไว้ ไม่เหมาะสมในบางฐานความผิด

เมื่อได้พิจารณาถึงการบุกรุกทำอันตรายชีวิตสัตว์ป่าที่รุนแรงและมีมากขึ้นในปัจจุบัน โดยการกระทำความผิดฐานล่าสัตว์ป่าในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าโดยไม่ได้รับอนุญาตตามมาตรา 36 มีโทษจำคุกไม่เกิน 5 ปี โทษปรับไม่เกิน 5 หมื่นบาทตามมาตรา 53

ความผิดฐานล่าสัตว์ป่าสงวนหรือสัตว์ป่าคุ้มครองตามมาตรา 16 มีโทษจำคุกไม่เกิน 4 ปี โทษปรับไม่เกิน 4 หมื่นบาท ความผิดฐานครอบครองสัตว์ป่าสงวน สัตว์ป่าคุ้มครอง ซากของสัตว์ป่าสงวน และซากของสัตว์ป่าคุ้มครองโดยไม่ได้รับอนุญาตตามมาตรา 19 มีโทษจำคุกไม่เกิน 4 ปี โทษปรับไม่เกิน 4 หมื่นบาท ความผิดฐานค้าสัตว์ป่าสงวน สัตว์ป่าคุ้มครอง ซากของสัตว์

ป่าสงวน ซากของสัตว์ป่าคุ้มครอง หรือผลิตภัณฑ์ที่ทำจากซากของสัตว์ป่าดังกล่าว โดยไม่ได้รับอนุญาตตามมาตรา 20 มีโทษจำคุกไม่เกิน 4 ปี โทษปรับไม่เกิน 4 หมื่นบาท ตามมาตรา 47 เป็นต้น

โดยอัตราโทษจำคุกและโทษปรับสูงสุดที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535 คือโทษจำคุกไม่เกิน 7 ปี และโทษปรับไม่เกิน 1 แสนบาทตามมาตรา 54 วรรคหนึ่ง เช่น การกระทำความผิดฐานยึดถือ ครอบครอง ที่ดิน หรือสิ่งปลูกสร้าง หรือก่อสร้างสิ่งหนึ่งสิ่งใด หรือตัด โคน แผลวถาง เผา หรือทำลายต้นไม้ ขุดดิน หรือเลี้ยงสัตว์ หรือปล่อยสัตว์ ในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าตามมาตรา 38 วรรคหนึ่ง ซึ่งจะเห็นว่าการกระทำความผิดฐานล่าสัตว์ป่าสงวนและสัตว์ป่าคุ้มครองมีอัตราโทษที่ต่ำกว่าการกระทำความผิดฐานขุดดิน เลี้ยงสัตว์ ปล่อยสัตว์ ในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ทั้งที่เป็นการกระทำความผิดที่ก่อให้เกิดอันตรายแก่ชีวิตสัตว์ป่าอย่างชัดเจน โดยตรงและทันทีทันใด นอกเหนือจากความเสียหายที่จะส่งผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติอื่น ๆ และระบบนิเวศวิทยาที่จะเกิดขึ้นตามมาในภายหลัง

อีกทั้งเมื่อพิจารณาเปรียบเทียบกับกฎหมายที่มีเจตนารมณ์ในการคุ้มครองทรัพยากรธรรมชาติเช่นเดียวกัน เช่น พระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. 2507 แล้วพระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติได้มีการแก้ไขอัตราโทษให้สูงขึ้นทั้งโทษจำคุกและโทษปรับในหลายฐานความผิด โดยมีการแก้ไขครั้งล่าสุดเมื่อปี พ.ศ. 2559 ตามพระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2559 โดยกำหนดโทษจำคุกไว้สูงสุดถึง 20 ปี และโทษปรับไว้สูงสุดถึง 2 ล้านบาทสำหรับการกระทำความผิดฐานยึดถือครอบครองทำประโยชน์หรืออยู่อาศัยในที่ดิน ก่อสร้าง แผลวถาง เผาป่า ทำไม้ เก็บหาของป่า ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ ตามมาตรา 14 ที่ก่อให้เกิดความเสียหายที่รุนแรงตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 31 วรรคสอง

สำหรับในส่วนของโทษปรับนั้นพระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติฉบับที่แก้ไขล่าสุด ได้กำหนดเกณฑ์อัตราโทษปรับให้สูงขึ้นโดยใช้สัดส่วนโทษจำคุกหนึ่งปีต่อโทษปรับสองหมื่นบาท และประมวลกฎหมายอาญาก็ได้แก้ไขอัตราโทษปรับสำหรับความผิดทั่วไปในภาค 2 ให้สูงขึ้นเมื่อเดือนมีนาคม 2560 โดยใช้สัดส่วนโทษจำคุกหนึ่งปีต่อโทษปรับสองหมื่นบาทเช่นเดียวกัน เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจและสังคมของประเทศที่เปลี่ยนแปลงไปมาก และเพื่อให้การบังคับโทษทางอาญามีประสิทธิภาพมากขึ้น ในขณะที่อัตราโทษปรับตามพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535 ยังคงใช้อัตราโทษปรับตามเกณฑ์เดิม คือ โทษจำคุก 1 ปี ต่อโทษปรับ 1 หมื่นบาท ซึ่งถือเป็นอัตราโทษปรับที่ต่ำเกินไปเมื่อพิจารณาถึงสภาพการณ์ในปัจจุบัน

2.3 ปัญหาการไม่มีบทบัญญัติที่กำหนดหลักเกณฑ์เฉพาะในการชดใช้ค่าเสียหายให้แก่รัฐ

พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535 ไม่ได้มีบทบัญญัติที่กำหนดหลักเกณฑ์การชดใช้ค่าเสียหายให้แก่รัฐสำหรับการกระทำความผิดที่ได้ก่อให้เกิดความเสียหายต่อชีวิตสัตว์ป่า และทรัพยากรธรรมชาติที่ถูกทำลาย เสียหาย หรือสูญหายไป ในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ทำให้ขาดความชัดเจนว่าจะต้องเป็นการกระทำความผิดอย่างไรจึงจะเป็นการก่อให้เกิดความเสียหาย และจำนวนค่าเสียหาย ที่ผู้กระทำความผิดต้องชดใช้ให้แก่รัฐจะพิจารณาจากหลักเกณฑ์ใด ทำให้การเรียกร้องค่าเสียหายจากการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า ในปัจจุบันนี้ต้องดำเนินการโดยอาศัยบทบัญญัติในพระราชบัญญัติส่งเสริมรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 มาตรา 97 ที่กำหนดให้ผู้ที่ทำลาย ทำให้สูญหาย หรือทำให้เสียหายแก่ทรัพยากรธรรมชาติซึ่งเป็นของรัฐ หรือเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน มีหน้าที่ต้องรับผิดชอบชดใช้ค่าเสียหายให้แก่รัฐตามมูลค่าทั้งหมดของทรัพยากรธรรมชาติที่ถูกทำลาย สูญหาย หรือเสียหายไป ซึ่งหากจะได้มีการกำหนดหลักเกณฑ์ในการเรียกร้องให้ผู้กระทำความผิดชดใช้ค่าเสียหายให้แก่รัฐขึ้นเป็นการเฉพาะในพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่าแล้วย่อมจะสามารถกำหนดหลักเกณฑ์ที่มีความเหมาะสมกับการกระทำความผิดและสภาพความเสียหายที่เกิดขึ้นได้มากกว่า โดยคำนึงถึงความเสียหายต่อระบบนิเวศวิทยาประกอบด้วย

2.4 ปัญหาการไม่มีบทบัญญัติที่ให้อำนาจอัยการในการเรียกค่าเสียหายในคดีอาญาได้โดยตรง

เนื่องจากพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535 ไม่ได้ให้อำนาจอัยการในการเรียกค่าเสียหายทางแพ่งในคดีอาญาที่มีการฟ้องผู้กระทำความผิดเป็นจำเลย ดังนั้นหากมีการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่าและมีความเสียหายเกิดขึ้นแก่สัตว์ป่า ทรัพยากรธรรมชาติ หรือระบบนิเวศวิทยาในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า อัยการย่อมไม่มีอำนาจเรียกค่าเสียหายในคดีอาญาที่อัยการฟ้องผู้กระทำความผิดต่อศาลได้ หน่วยงานรัฐผู้เสียหายคือ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจึงต้องมีหน้าที่ในการเรียกร้องค่าเสียหายทางแพ่งเอง โดยการยื่นคำร้องเรียกค่าสินไหมทดแทนความเสียหายที่ได้รับเข้ามาในคดีอาญาที่อัยการเป็นโจทก์ฟ้องผู้กระทำความผิดตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44/1 เพื่อขอให้ศาลบังคับผู้กระทำความผิดให้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนความเสียหาย หรือกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจะไปฟ้องเรียกค่าเสียหายเป็นคดีแพ่งต่างหากก็ได้

ในกรณีนี้จะมีความแตกต่างจากพระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. 2507 ที่บัญญัติไว้ในมาตรา 26/5 ให้อำนาจอัยการในการเรียกค่าเสียหายจากการทำลาย หรือทำให้สูญหาย

หรือเสียหายแก่ทรัพยากรธรรมชาติในเขตป่าสงวนแห่งชาติ ในคดีอาญาที่อัยการเป็น โจทก์ฟ้อง ผู้กระทำความผิดตามพระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติได้โดยตรง เพื่อให้ผู้กระทำความผิดชดใช้ค่าเสียหายตามมูลค่าทั้งหมดของทรัพยากรธรรมชาติที่ถูกทำลาย สูญหาย หรือเสียหายไป ซึ่งย่อมทำให้เกิดความสะดวกรวดเร็วในการเรียกค่าเสียหายจากผู้กระทำความผิด ที่หน่วยงานของรัฐผู้เสียหายไม่ต้องมาดำเนินการเรียกร้องค่าเสียหายทางแพ่งจากผู้กระทำความผิดอีก

ดังนั้น หากพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่าจะมีบทบัญญัติที่ให้อำนาจอัยการในการเรียกค่าเสียหายทางแพ่งจากผู้กระทำความผิดได้โดยตรงในคดีอาญาที่อัยการเป็น โจทก์ฟ้องผู้กระทำความผิดแล้ว ก็ย่อมจะทำให้เกิดความสะดวกและลดขั้นตอนและระยะเวลาในการเรียกร้องให้ผู้กระทำความผิดชดใช้ค่าเสียหายไปได้อย่างมากและย่อมจะเป็นประโยชน์ต่อประเทศด้วย

2.5 ปัญหาการไม่มีบทบัญญัติที่ให้อำนาจพนักงานเจ้าหน้าที่ในการออกคำสั่งให้ผู้กระทำความผิดรื้อถอนสิ่งปลูกสร้างหรือสิ่งหนึ่งสิ่งใดในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ทำให้การควบคุมดูแลและแก้ไขปัญหาการบุกรุกทำลายชีวิตสัตว์ป่าและทรัพยากรธรรมชาติในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าประสบปัญหาในการดำเนินการ ซึ่งมีความแตกต่างจากพระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. 2507 ที่มีบทบัญญัติในมาตรา 25 (2) และ (3) ให้อำนาจพนักงานเจ้าหน้าที่ออกคำสั่งเป็นหนังสือให้ผู้กระทำความผิดรื้อถอน แก้ไขหรือทำประการอื่นใดแก่สิ่งที่เป็นอันตราย หรือสิ่งที่ทำให้เสื่อมสภาพในเขตป่าสงวนแห่งชาติภายในเวลาที่กำหนดให้ไว้ และหากผู้กระทำความผิดไม่ปฏิบัติตามพนักงานเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจยึด ทำลาย รื้อถอน แก้ไข หรือทำด้วยประการอื่นใดเองได้ โดยผู้กระทำความผิดต้องเป็นผู้เสียค่าใช้จ่ายทั้งหมด

2.6 ปัญหาการขาดบทบัญญัติที่ส่งเสริมและสนับสนุนกระบวนการสร้างจิตสำนึกร่วมในชุมชนเพื่อให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการป้องกันดูแลรักษาชีวิตสัตว์ป่าและทรัพยากรธรรมชาติตามรัฐธรรมนูญ

รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 มาตรา 57 (2) บัญญัติให้รัฐต้องมีหน้าที่ดำเนินการให้ประชาชนและชุมชนในท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ คุ้มครอง บำรุงรักษา ฟื้นฟู บริหารจัดการ ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และความหลากหลายทางชีวภาพ และได้รับประโยชน์จากการดำเนินการดังกล่าว แต่พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่ายังไม่มีบทบัญญัติใดที่สอดคล้องและรองรับการดำเนินการตามบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญ มาตรา 57 (2) ดังกล่าวเลย จึงควรที่จะมีการพิจารณากำหนดให้มีบทบัญญัติที่ส่งเสริมและสนับสนุนกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการคุ้มครอง ป้องกัน ดูแลรักษาชีวิตสัตว์ป่าและทรัพยากรธรรมชาติและ

ปลูกสร้างจิตสำนึกร่วมของชุมชนในเรื่องดังกล่าวด้วยเพื่อประโยชน์ในการสงวนและคุ้มครองชีวิตสัตว์ป่าและทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืนต่อไป

การบังคับใช้พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535 ให้บรรลุเจตนารมณ์ของกฎหมายในการสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า รวมทั้งปกป้องและคุ้มครองทรัพยากรธรรมชาติและระบบนิเวศวิทยาในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า นั้น นอกจากจะอยู่ที่ประสิทธิภาพในการบังคับใช้กฎหมายของเจ้าหน้าที่รัฐและหน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้อง และจิตสำนึกและการมีส่วนร่วมของชุมชนและสังคมในการร่วมกันป้องกันและคุ้มครอง สงวนรักษาชีวิตสัตว์ป่าและทรัพยากรธรรมชาติแล้ว บทบัญญัติกฎหมายที่มีความเหมาะสม ทันทต่อสภาพปัญหา สภาพการณ์ที่เกิดขึ้น รวมทั้งทันต่อสภาพเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงไป ก็เป็นสิ่งที่มีความสำคัญและมีความจำเป็นไม่ยิ่งหย่อนไปกว่ากัน

3. เพื่อเสนอแนะหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการนำแนวทางที่เหมาะสมกับการอนุรักษ์พันธุ์เสือในประเทศไทย

จากปัญหาต่าง ๆ ดังกล่าวมาแล้ว จึงทำให้การสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่าดำเนินไปไม่ได้เต็มที่ และสัตว์ป่าก็ยังคงตกอยู่ในสถานะที่จะต้องลดน้อยถอยลงไปเรื่อยๆ ดังนั้นในฐานะของประชาชนผู้หนึ่งก็น่าจะได้มาช่วยกันส่งเสริมการอนุรักษ์สัตว์ป่าโดยการ

3.1 กระตุ้นให้รัฐบาลให้ความสนใจต่อการอนุรักษ์สัตว์ป่าให้มากกว่านี้ โดยการเพิ่มทั้งงบประมาณและนักวิชาการ ให้มากขึ้น ทั้งนี้เพื่อจะได้มีความสามารถในการป้องกันเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าที่มีอยู่แล้ว ให้ได้ผลดียิ่งขึ้น นอกจากนี้จะได้ดำเนินการเพื่อการประกาศเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเพิ่มมากขึ้นตามหลักวิชาการที่เหมาะสมต่อไป

3.2 กระตุ้นให้รัฐมีมาตรการควบคุมการทำลายแหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่าอย่างมีประสิทธิภาพ และมีบทลงโทษอย่างรุนแรงและจริงจัง

3.3 กระตุ้นให้รัฐทุ่มเทความสนใจไปในเรื่องการให้ความรู้แก่ประชาชน เพราะการอนุรักษ์สัตว์ป่าจะประสบผลสำเร็จไม่ได้ ถ้าประชาชนไม่เล็งเห็นซึ่งความสำคัญและไม่ร่วมมือด้วย เราจึงต้องช่วยกันเพื่อให้การอนุรักษ์และการจัดการสัตว์ป่าของบ้านเราดำเนินไปสู่เป้าหมาย และลูกหลานของเราจะได้มีสัตว์ป่าต่าง ๆ ไว้ดูเล่น โดยไม่สูญพันธุ์ไปจากเมืองไทย

ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องการศึกษาแนวทางการอนุรักษ์พันธุ์เสือโคร่งในประเทศไทย กรณีศึกษา เขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์ป่าทุ่งใหญ่นเรศวร ผู้วิจัยขอเสนอข้อเสนอแนะดังนี้

1. ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับทางการอนุรักษ์พันธุ์เสือโคร่งในประเทศไทย ควรมีการรณรงค์ในเรื่องของการทางการอนุรักษ์พันธุ์เสือโคร่งในประเทศไทย รวมทั้งสัตว์ป่าประเภทอื่นๆ ด้วย โดยเริ่มจาก ชุมชนรอบๆ ป่า ศูนย์ส่งเสริมให้ตระหนักถึงจิตสำนึกในการอนุรักษ์พันธุ์เสือโคร่งในประเทศไทย

2. ปัญหาในการบังคับใช้พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่ารวมทั้งปัญหาอื่นๆ อีกหลายประการ หากหน่วยงานและผู้มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวข้องจะได้พิจารณากำหนดแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายให้เหมาะสมยิ่งขึ้นแล้ว ก็จะทำให้การสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่าและควบคุมดูแลทรัพยากรธรรมชาติมีความเหมาะสมสอดคล้องกับสถานการณ์ในปัจจุบันและเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นกว่าเดิม

3. รัฐบาลควรให้ความสนใจต่อการอนุรักษ์สัตว์ป่าให้มากกว่านี้ โดยการเพิ่มทั้งงบประมาณและนักวิชาการ ให้มากขึ้น ทั้งนี้เพื่อจะได้มีความสามารถในการป้องกันเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าที่มีอยู่แล้วให้ได้ผลดียิ่งขึ้น นอกจากนี้จะได้ดำเนินการเพื่อการประกาศเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเพิ่มมากขึ้นตามหลักวิชาการที่เหมาะสมต่อไป

4. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรหันมาใส่ใจเกี่ยวกับแหล่งที่อยู่อาศัยของเสือโคร่งและเหยื่อ การถูกล่าของเสือโคร่งและจำนวนเหยื่อของเสือโคร่งที่ลดลงจากการถูกลักลอบล่า ก็เป็นสาเหตุที่ทำให้เสือโคร่งลดจำนวนลงอย่างรวดเร็วเช่นกัน

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

กลุ่มงานวิจัยสัตว์ป่า สำนักอนุรักษ์สัตว์ป่า กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช .สถานภาพและการแพร่กระจายของสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมขนาดใหญ่ในประเทศไทย. กรุงเทพฯ : กรมอุทยานแห่งชาติสัตว์ป่าและพันธุ์พืช, 2548.

กลุ่มงานวิจัยสัตว์ป่า สำนักอนุรักษ์สัตว์ป่า กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช .สถานภาพของสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมขนาดใหญ่ในประเทศไทย. กรุงเทพฯ : กรมอุทยานแห่งชาติสัตว์ป่าและพันธุ์พืช, 2553.

กลุ่มงานประสานงานและเสริมสร้างความร่วมมือระหว่างประเทศ กองคุ้มครองพันธุ์สัตว์ป่าและพืชป่าตามอนุสัญญา กรมอุทยานแห่งชาติสัตว์ป่าและพันธุ์พืช. “ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับอนุสัญญาไซเตส”. ออนไลน์. เข้าถึงได้จาก : http://www.dnp.go.th/thailand-wen/about_tw/nowcites.html. ,สืบค้นปี 2560

กองคุ้มครองพันธุ์สัตว์ป่าและพืชป่าตามอนุสัญญา กรมอุทยานแห่งชาติสัตว์ป่าและพันธุ์พืช. “เกี่ยวกับไซเตส”.ออนไลน์. เข้าถึงได้จาก : <http://portal.dnp.go.th/Content/citesdnp?contentId=676> ,สืบค้นปี 2560

เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าทุ่งใหญ่นเรศวร. “ข้อมูลทั่วไปทุ่งใหญ่นเรศวร”. ออนไลน์. เข้าถึงได้จาก :<http://thungyaiwest.com/index.php/th/thungyaiwest/info>. 2561

“คนรักเสือ. “เสือในประเทศไทย””. ออนไลน์. เข้าถึงได้จาก : <https://sites.google.com/a/longwittaya.ac.th/i-love-tiger-khn-rak-seux/home>,2561.

นัฐกานต์ สุตนนท์, ปวีรบรรต อุทิสสิงห์, วาณิชยา นิลวิเชียร และเสรี หมุดแก้ว. ประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เรื่อง กำหนดชนิดสัตว์ป่า ซากของสัตว์ป่า และผลิตภัณฑ์ที่ทำจากซากของสัตว์ป่า ที่ห้ามนำเข้าหรือส่งออก พ.ศ. 2560. กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช, 2560.

บริษัท ปตท. สำรวจและผลิตปิโตรเลียม จำกัด (มหาชน). ตามรอยเสือโคร่ง. ม.ป.ป. (แผ่นพับ).

ปรีชา พรหมมะกุล. “การใช้ประโยชน์พื้นที่และเหยื่อของเสือโคร่งในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าทุ่งใหญ่นเรศวร”. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. 2546.

โรเบิร์ต สไตน์เมตซ์. “การฟื้นฟูเสือโคร่งยากกว่าที่คิด : บทเรียนจากอุทยานแห่งชาติกุยบุรี”. เอกสารประกอบการสัมมนาเรื่องสัตว์ป่าเมืองไทย ครั้งที่ 35 , คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ร่วมกับกรมอุทยานแห่งชาติสัตว์ป่าและพันธุ์พืช กรมป่าไม้ สมาคมอนุรักษ์สัตว์ป่าประเทศไทย WWF ประเทศไทยและองค์การสวนสัตว์ในพระบรมราชูปถัมภ์. กรุงเทพฯ.2557.

วรศักดิ์ พ่วงเจริญ และ สวัสดิ์ วงศ์ธีระวัฒน์. “การค้าสัตว์ป่า”. จดหมายข่าวสถานการณ์สิ่งแวดล้อม, ฉบับที่ 1 (1): มกราคม – กุมภาพันธ์ ,2547.

ศักดิ์สิทธิ์ ชัมเจริญ. “ประสบการณ์การทำงานวิจัยเสือโคร่ง” .ออนไลน์. เข้าถึงได้จาก

:http://www.la.biotech.or.th/BRT/dmdocuments/Simcharoen_Abstract_BRT2010.pdf, 24 สิงหาคม 2561. ม.ป.ป.

ศักดิ์สิทธิ์ ชัมเจริญ, บุญยัง ศรีจันทร์, สมพร พากเพียร, สมโภชน์ ดวงจันทราศิริ และอัจฉรา ชัมเจริญ. “การประเมินความหนาแน่นเสือโคร่งโดยสุ่มตัวอย่างจับซ้ำด้วยภาพถ่าย ในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้ง”. หน้า 68-77 ใน ผลงานวิจัยและรายงานความก้าวหน้างานวิจัย ประจำปี 2548. กรุงเทพฯ : กลุ่มงานวิจัยสัตว์ป่า สำนักอนุรักษ์สัตว์ป่า กรมอุทยานแห่งชาติสัตว์ป่า และพันธุ์พืช, 2549.

สถานีวิจัยสัตว์ป่าเขานางรำ.รายงานความก้าวหน้าการดำเนินงานโครงการวิจัยเสือโคร่งในพื้นที่มรดกโลก เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าทุ่งใหญ่นเรศวร – ห้วยขาแข้ง. สถานีวิจัยสัตว์ป่าเขานางรำ กลุ่มงานวิจัยสัตว์ป่า สำนักอนุรักษ์สัตว์ป่า กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช, กรุงเทพฯ. 2552.

สมโภชน์ ดวงจันทราศิริ, มยุรี อ่ำพลจันทร์, เกริกพล วงษ์ชู, วิทยา เทือกแถว และศักดิ์สิทธิ์ ชัมเจริญ. “การติดตามประชากรเสือโคร่งระยะยาวในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้ง”. ผลงานวิจัยและรายงานความก้าวหน้างานวิจัย ประจำปี 2555 .กรุงเทพฯ : กลุ่มงานวิจัยสัตว์ป่า สำนักอนุรักษ์สัตว์ป่า กรมอุทยานแห่งชาติสัตว์ป่า และพันธุ์พืช,2557.

สืบนาคะเสถียร, มุลนิตี. “โครงการวิจัยเสือโคร่งเดินหน้าศึกษาระบบนิเวศวิทยาเสือ”. ออนไลน์. เข้าถึงได้จาก : https://www.seub.or.th/blogging_14มกราคม2018.

สืบนาคะเสถียร,มุลนิตี. “รู้จัก เสือโคร่ง และงานอนุรักษ์ในประเทศไทย”. ออนไลน์. เข้าถึงได้จาก :https://www.seub.or.th/blogging_26กรกฎาคม2518.

อุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช, กรม. “ลักษณะขององค์กร”.ออนไลน์. เข้าถึงได้จาก :<http://www.dnp.go.th/wildlifednp>. 2557

อนุรักษ์สัตว์ป่า, สมาคม.“โครงการเสือโคร่งหัวนรินทร์”. ออนไลน์. เข้าถึงได้จาก :

<https://thailand.wcs.org/th-th/Initiatives/Tiger-Conservation/Line-Transect.aspx.2552>

อัจฉรา เพชรดี. “อุปนิสัยการกินอาหารของเสือโคร่งในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้งจากการวิเคราะห์ข้อมูล”. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.2543.

ภาษาต่างประเทศ

Care for the wild international. การหาประโยชน์ซากเสือโคร่ง. The granary, Tickfold farm, UK. 2008.

Kitchener, A. C. and Dugmore, A. J. Biogeographical change in the tiger, Panthera tigris. Animal Conservation. 3 . 2000. pp. 113–124.

Dinerstein, E., Loucks, C., Heydlauff, A., Wikramanayake, E., Bryja, G., Forrest, J., Ginsberg, J., Klenzendorf, S., Leimgruber, P., O'Brien, T., Sanderson, E., Seidensticker J. and Songer, M. “Setting Priorities for the Conservation and Recovery of Wild Tigers: 2005–2015” . A User’s Guide WWF, WCS, Smithsonian, and NFWF-STF, Washington, D.C. – New York, 2006.

Hemmer, H. . “The phylogeny of the tiger” . In: Tilson RL, Seal US, editors. Tigers of the World. The Biology, Biopolitics, Management, and Conservation of an Endangered Species. New Jersey: Noyes Public , 1987.pp. 28–35.

Lekagul, B. amd Mcneely, J.A. Mammals of Thailand. Second edition. Bangkok : n.p., 1988.

Luo, S.-J., Kim, J.-H., Johnson, W. E., Van Der Walt, J., Martenson, J., Yuhki, N., Miquelle, D. G., Uphyrkina, O., Goodrich, J. M., Quigley, H. B., Tilson, R., Brady, G., Martelli, P., Subramaniam, V., McDougal, C., Hean, S., Huang, S.-Q., Pan, W., Karanth, U. K., Sunquist, M., Smith, J. L. D. and O'Brien, S. J. “Phylogeography and genetic ancestry of tigers (*Panthera tigris*)”. PLOS Biology. 2 (12). 2004. pp.442.

Nowell, K. and Jackson, P. Status survey and conservation action plan Wild Cats. International Union for Conservation of Nature and Natural Resources. USA ,1996.

- Rabinowitz, A. “The density and behavior of large cats in a dry tropical forest mosaic in Huai Kha Khaeng Wildlife Sanctuary, Thailand”. Natural History Bulletin of the Siam Society. 37(2) , 1989. pp.235-251.
- Rostro-Garcia et al. . “Endangered leopards: Range collapse of the Indochinese leopard (*Panthera pardus delacouri*)” in . Southeast Asia. Biological Conservation .Volume 201, September 2016, 2016 .pp. 293-300.
- Smith, J.L.D., Tuntikorn, S., Tanhas, S. Simcharen, S. and Kanchanasaka, B. Metapopulation structure of tiger in Thailand. In Seidensticker, Sarah Christie and Peter Jackson. 1999. Riding the tiger: Tiger conservation in human-dominated landscapes. N. P.: Cambridge University press ,1999.
- Smith, J.L.D., S. Tunhikorn, S. Tanhan, S. Simcharoen, and B. Kanchanasaka. “Metapopulation structure of tigers in Thailand”. in Seidensticker, J., S. ,1999. pp. 166-175
- Steinmetz, R. Gaur (*Bos gaurus*) and Banteng (*B. javanicus*) in the lowland forest mosaic of Xe Pian Protected Area, Lao P.D.R.: Abundance, habitat use, and conservation. Mammalia. 68 (2 – 3), 2004. pp.141 – 157.

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ	นางอารีรัตน์ เลหาพล
วัน เดือน ปี เกิด	28 กรกฎาคม พ.ศ.2505
การศึกษา	บริหารธุรกิจบัณฑิต สาขา บริหารธุรกิจ พ.ศ.2543 มหาวิทยาลัยเพชรตัน สหรัฐอเมริกา รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต พ.ศ.2546 มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์
ประวัติการทำงานโดยย่อ	<ol style="list-style-type: none"> 1.ที่ปรึกษามูลนิธิคุ้มครองสัตว์ป่าและพรรณพืชแห่งประเทศไทยในพระบรมราชินูปถัมภ์ 2.ที่ปรึกษาประธานกรรมการการเงิน การคลัง การธนาคารและสถาบันการเงิน สภาผู้แทนราษฎร 3.ที่ปรึกษาประธานกรรมการการศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม สภาผู้แทนราษฎร 4.ที่ปรึกษารองนายกรัฐมนตรี 5.ที่ปรึกษารัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม 6.ที่ปรึกษาประธานสภากรุงเทพมหานคร 7.เลขาธิการประจำคณะกรรมาธิการศาสนา ศิลปวัฒนธรรม 8.บริษัท เซอร์เคิล วัน จำกัด
ตำแหน่งปัจจุบัน	ประธานบริษัท เซอร์เคิล วัน จำกัด

สรุปย่อ

ลักษณะวิชา วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

เรื่อง แนวทางการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์ป่าในประเทศไทย กรณีศึกษา เขตอนุรักษ์
พันธุ์สัตว์ป่าทุ่งใหญ่นเรศวร

ผู้วิจัย นางอารีรัตน์ เลาหพล หลักสูตร วปอ. รุ่นที่ 60

ตำแหน่ง ประธานบริษัท เซอร์เคิล รัณ จำกัด

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันปัญหาการใช้ประโยชน์จากสัตว์ป่าในเชิงธุรกิจการค้ามีการขยายตัวมากยิ่งขึ้น ซึ่งส่งผลให้ กระทบต่อสัตว์ป่าและระบบนิเวศของสิ่งที่มีชีวิตทั้งพืชและสัตว์จำนวนมาก การคุกคามสัตว์ป่าดังกล่าวได้พัฒนาในรูปแบบเป็นกระบวนการค้าสัตว์ป่า ซึ่งการค้าสัตว์ป่าดังกล่าวนี้มีทั้งสัตว์ป่าที่มีชีวิตและซากสัตว์เพื่อใช้เป็นอาหาร เป็นสมุนไพร เป็นเครื่องประดับตามความเชื่อ และค่านิยมและเลี้ยงไว้ดูเล่น โดยอ้างว่าเป็นการพักผ่อนหย่อนใจ หรือเสริมบารมี เป็นต้น และที่สำคัญยังพบอีกว่าสัตว์ป่าและระบบนิเวศของสัตว์ป่าในถิ่นกำเนิดดั้งเดิม เช่น ในพื้นที่ป่าอนุรักษ์ทั้งอุทยานแห่งชาติและเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าและอื่นๆ ไม่ได้มีหลักประกันในเรื่องของความปลอดภัยจากการบุกรุกทำลายแต่อย่างใด ถึงแม้ว่าพื้นที่ป่าอนุรักษ์หลายแห่งจะได้รับการประกาศให้เป็นพื้นที่มรดกโลกทางธรรมชาติแล้วก็ตาม แต่ปัญหาการค้าสัตว์ป่ายังเป็นข่าวปรากฏอยู่เสมอ จึงเป็นประเด็นที่น่าสนใจว่า ทำอย่างไรที่จะให้ปัญหาการค้าสัตว์ป่าและการคุกคามถิ่นที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่าในพื้นที่ป่าอนุรักษ์หมดไปหรือมีหลักประกันที่มั่นคงมากกว่าที่เป็นอยู่ขณะนี้กล่าวโดยสรุปคือ ปัญหาการคุกคามสัตว์ป่าในปัจจุบันได้พัฒนาไปสู่ธุรกิจการค้าทุกรูปแบบ ไม่ว่าจะเป็นการค้าสัตว์ป่าที่มีชีวิต การค้าสัตว์ป่าในกิจการสวนสัตว์ และการพยายามในการปรับแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้อง รวมไปถึงการคุ้มครองสัตว์ป่าในถิ่นกำเนิดเป็นประเด็นที่ผู้วิจัยในงานวิจัยนี้ซึ่งประกอบด้วย กลุ่มบุคคลที่ทำงานในแวดวงอนุรักษ์สัตว์ป่าและสื่อมวลชนด้านสิ่งแวดล้อม เล็งเห็นด้วยความเป็นห่วง และได้หยิบ ยกขึ้นมาเพื่อเป็นหัวข้อหลักในการสืบเสาะ ค้นหาข้อมูลที่เน้นข้อมูลเชิงสถานการณ์ และแนวโน้มในอนาคต มีการค้นหากระบวนการการคุกคาม และการค้าสัตว์ป่าว่าบุคคลใด หน่วยงานไหนเข้าไปเกี่ยวข้องมากน้อยเพียงใด และมีรูปแบบวิธีการดำเนินการอย่างไร ที่ขบวนการ

ค้าสัตว์ป่าจะหลีกเลี่ยงการตรวจสอบของเจ้าหน้าที่ รวมทั้งกฎระเบียบ ข้อบังคับตามกฎหมายต่างๆ และการสร้างค่านิยมใหม่ๆ ให้กับประชาชนผู้บริโภค รวมไปถึงชนิดและจำนวนของสัตว์ป่า การได้มาและจุดจบของสัตว์ป่าในกระบวนการธุรกิจการค้า เป็นต้น เพื่อให้เป็นประเด็นนำร่องและเป็นข้อถกเถียงในการสืบเสาะค้นหารายละเอียดต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสถานการณ์และสภาพปัญหาการอนุรักษ์พันธุ์เสือโคร่ง
2. เพื่อศึกษากฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ ที่ใช้กำหนดเกี่ยวกับการอนุรักษ์พันธุ์เสือโคร่ง ที่มีอยู่ในปัจจุบันเหมาะสมหรือไม่
3. เพื่อเสนอแนะหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการนำแนวทางที่เหมาะสมการกับการอนุรักษ์พันธุ์เสือโคร่งในประเทศไทย

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยจะศึกษาเกี่ยวกับการศึกษาแนวทางการอนุรักษ์สัตว์ป่าคุ้มครองประเภทเสือโคร่ง โดยจะศึกษาเฉพาะเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์ป่าทุ่งใหญ่นเรศวร ซึ่งใช้ข้อมูลจากหน่วยงานราชการ และงานวิจัยอื่นๆ มาทำการวิเคราะห์ รวมทั้งกฎหมาย ระเบียบข้อบังคับที่เกี่ยวข้อง และรวมถึงนโยบายของรัฐบาลที่เกี่ยวกับเรื่องนี้

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีความมุ่งหมายที่จะให้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) ใช้วิธีการวิจัยเชิงเอกสาร (documentary research) โดยรวบรวมจากแหล่งต่างๆ ทั้งในหน่วยงานภาครัฐและเอกชน ผู้เชี่ยวชาญ นักวิชาการ เจ้าหน้าที่ ผู้เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์สัตว์ป่า รวมถึงข้อมูลทฤษฎี กฎหมาย หนังสือ ตำรา และเอกสารงานวิจัยที่มีการตีพิมพ์ และสื่ออินเทอร์เน็ต ทั้งในประเทศและต่างประเทศ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์ป่าชนิดเสือ นำมาศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสถานการณ์และสภาพปัญหาการอนุรักษ์พันธุ์เสือโคร่ง

สำหรับในในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าทุ่งใหญ่นเรศวร นั้น เสือโคร่งคาดว่าจะเหลืออยู่ประมาณ ประมาณ 100 ตัวจากจำนวนเสือโคร่งในประเทศไทยมีประมาณ 200-250 ตัว ซึ่งภายในปี 2565 ประเทศไทยจะต้องเพิ่มประชากรเสือโคร่งในป่าธรรมชาติให้ได้ 300-375 ตัว ตามคำมั่นสัญญาที่ให้ไว้ในการประชุมสุดยอดผู้นำว่าด้วยการอนุรักษ์เสือโคร่ง (Tiger Summit) ที่ประเทศรัสเซีย (Rostro-Garcia et al., 2016)

2. เพื่อศึกษากฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ ที่ใช้กำหนดเกี่ยวกับการอนุรักษ์พันธุ์เสือโคร่งที่มีอยู่ในปัจจุบันเหมาะสมหรือไม่

ตามที่ปรากฏเป็นข่าวตามสื่อมวลชนกรณีที่มีนักธุรกิจรายใหญ่เข้าไปในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าทุ่งใหญ่นเรศวรตะวันตกโดยไม่ได้รับอนุญาต โดยเจ้าหน้าที่ได้แจ้งความดำเนินคดีในหลายข้อหา ซึ่งส่วนใหญ่เป็นการแจ้งข้อหาในการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535 นั้น มีนักวิชาการให้ความเห็นและข้อสังเกตทางวิชาการ ในเรื่องปัญหาการบังคับใช้พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535 ไว้ดังนี้

2.1 ปัญหาการไม่ได้กำหนดโทษทางอาญาไว้สำหรับการกระทำความผิดกฎหมายในบางกรณี เช่น

ตามมาตรา 37 วรรคหนึ่ง กำหนดห้ามบุคคลที่ไม่ได้เป็นพนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งต้องเข้าไปปฏิบัติการตามหน้าที่ เข้าไปในเขตรักษาพันธุ์ป่าโดยไม่ได้รับอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่ แต่ไม่ได้มีการกำหนดโทษไว้สำหรับผู้ที่ฝ่าฝืนเข้าไปในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าโดยไม่ได้รับอนุญาต

ตามมาตรา 37 วรรคสอง กำหนดให้ผู้ที่ได้รับอนุญาตให้เข้าไปในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง ซึ่งในกรณีที่ผู้ได้รับอนุญาตให้เข้าไปในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าฝ่าฝืน เช่น นำเครื่องมือล่าสัตว์ป่าหรือจับสัตว์ป่าเข้าไป ให้หัวหน้าเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่ามีอำนาจเพียงสั่งให้บุคคลนั้นออกไปจากเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเท่านั้น แต่ไม่ได้มีการกำหนดโทษทางอาญาสำหรับผู้ฝ่าฝืนเงื่อนไขที่กฎหมายได้กำหนดไว้แต่อย่างใด

2.2 ปัญหาอัตราโทษที่กำหนดไว้ไม่เหมาะสม

ถึงแม้พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535 ได้มีการแก้ไขมาแล้วทั้งสิ้น 2 ครั้ง ตามพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2546 และพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2557 เช่น การแก้ไขหลักเกณฑ์เกี่ยวกับ

การนำเข้า ส่งออก หรือนำผ่าน ซึ่งสัตว์ป่าสงวน สัตว์ป่าคุ้มครอง ซากของสัตว์ป่าสงวนและซากของสัตว์ป่าคุ้มครอง ให้ครอบคลุมถึงผลิตภัณฑ์ที่ทำจากซากของสัตว์ป่าสงวนและซากของสัตว์ป่าคุ้มครองด้วย เพื่อให้สอดคล้องกับอนุสัญญาว่าด้วยการค้าระหว่างประเทศซึ่งชนิดของสัตว์ป่าและพืชป่าที่ใกล้สูญพันธุ์ (Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora (CITES)) แต่ก็ไม่เคยมีการแก้ไขเรื่องอัตราโทษในพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่าเลย ทำให้อัตราโทษที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535 ยังคงเป็นอัตราโทษเดิมมาโดยตลอดตั้งแต่เมื่อพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่าเริ่มต้นใช้บังคับในวันที่ 29 กุมภาพันธ์ 2535 ซึ่งทำให้อัตราโทษจำคุกและโทษปรับที่กำหนดไว้ ไม่เหมาะสมในบางฐานความผิด

เมื่อได้พิจารณาถึงการบุกรุกทำอันตรายชีวิตสัตว์ป่าที่รุนแรงและมีมากขึ้นในปัจจุบัน โดยการกระทำความผิดฐานล่าสัตว์ป่าในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าโดยไม่ได้รับอนุญาตตามมาตรา 36 มีโทษจำคุกไม่เกิน 5 ปี โทษปรับไม่เกิน 5 หมื่นบาทตามมาตรา 53

ความผิดฐานล่าสัตว์ป่าสงวนหรือสัตว์ป่าคุ้มครองตามมาตรา 16 มีโทษจำคุกไม่เกิน 4 ปี โทษปรับไม่เกิน 4 หมื่นบาท ความผิดฐานครอบครองสัตว์ป่าสงวน สัตว์ป่าคุ้มครอง ซากของสัตว์ป่าสงวน และซากของสัตว์ป่าคุ้มครองโดยไม่ได้รับอนุญาตตามมาตรา 19 มีโทษจำคุกไม่เกิน 4 ปี โทษปรับไม่เกิน 4 หมื่นบาท ความผิดฐานค้าสัตว์ป่าสงวน สัตว์ป่าคุ้มครอง ซากของสัตว์ป่าสงวน ซากของสัตว์ป่าคุ้มครอง หรือผลิตภัณฑ์ที่ทำจากซากของสัตว์ป่าดังกล่าว โดยไม่ได้รับอนุญาตตามมาตรา 20 มีโทษจำคุกไม่เกิน 4 ปี โทษปรับไม่เกิน 4 หมื่นบาท ตามมาตรา 47 เป็นต้น

โดยอัตราโทษจำคุกและโทษปรับสูงสุดที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535 คือโทษจำคุกไม่เกิน 7 ปี และโทษปรับไม่เกิน 1 แสนบาทตามมาตรา 54 วรรคหนึ่ง เช่น การกระทำความผิดฐานยึดถือ ครอบครอง ที่ดิน หรือสิ่งปลูกสร้าง หรือก่อสร้างสิ่งหนึ่งสิ่งใด หรือตัด โคน แผลวถาง เผา หรือทำลายต้นไม้ ขุดดิน หรือเลี้ยงสัตว์ หรือปล่อยสัตว์ ในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าตามมาตรา 38 วรรคหนึ่ง ซึ่งจะเห็นว่าการกระทำความผิดฐานล่าสัตว์ป่าสงวนและสัตว์ป่าคุ้มครองมีอัตราโทษที่ต่ำกว่าการกระทำความผิดฐานขุดดิน เลี้ยงสัตว์ ปล่อยสัตว์ ในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ทั้งที่เป็นการกระทำความผิดที่ก่อให้เกิดอันตรายแก่ชีวิตสัตว์ป่าอย่างชัดเจน โดยตรงและทันทีทันใด นอกเหนือจากความเสียหายที่จะส่งผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติอื่น ๆ และระบบนิเวศวิทยาที่จะเกิดขึ้นตามมาในภายหลัง

อีกทั้งเมื่อพิจารณาเปรียบเทียบกับกฎหมายที่มีเจตนารมณ์ในการคุ้มครองทรัพยากรธรรมชาติเช่นเดียวกัน เช่น พระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. 2507 แล้วพระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติได้มีการแก้ไขอัตราโทษให้สูงขึ้นทั้งโทษจำคุกและโทษปรับใน

หลายฐานความผิด โดยมีการแก้ไขครั้งล่าสุดเมื่อปี พ.ศ. 2559 ตามพระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2559 โดยกำหนดโทษจำคุกไว้สูงสุดถึง 20 ปี และโทษปรับไว้สูงสุดถึง 2 ล้านบาท สำหรับการกระทำความผิดฐานยึดถือครอบครองทำประโยชน์หรืออยู่อาศัยในที่ดิน ก่อสร้าง แผ้วถาง เผาป่า ทำไม้ เก็บหาของป่า ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ ตามมาตรา 14 ที่ก่อให้เกิดความเสียหายที่รุนแรงตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 31 วรรคสอง

สำหรับในส่วนของโทษปรับนั้นพระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติฉบับที่แก้ไขล่าสุด ได้กำหนดเกณฑ์อัตราโทษปรับให้สูงขึ้นโดยใช้สัดส่วนโทษจำคุกหนึ่งปีต่อโทษปรับสองหมื่นบาท และประมวลกฎหมายอาญาก็ได้แก้ไขอัตราโทษปรับสำหรับความผิดทั่วไปในภาค 2 ให้สูงขึ้นเมื่อเดือนมีนาคม 2560 โดยใช้สัดส่วนโทษจำคุกหนึ่งปีต่อโทษปรับสองหมื่นบาท เช่นเดียวกัน เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจและสังคมของประเทศที่เปลี่ยนแปลงไปมาก และเพื่อให้การบังคับโทษทางอาญามีประสิทธิภาพมากขึ้น ในขณะที่อัตราโทษปรับตามพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535 ยังคงใช้อัตราโทษปรับตามเกณฑ์เดิม คือ โทษจำคุก 1 ปี ต่อโทษปรับ 1 หมื่นบาท ซึ่งถือเป็นอัตราโทษปรับที่ต่ำเกินไปเมื่อพิจารณาถึงสภาพการณ์ในปัจจุบัน

2.3 ปัญหาการไม่มีบทบัญญัติที่กำหนดหลักเกณฑ์เฉพาะในการชดเชยค่าเสียหายให้แก่รัฐ

พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535 ไม่ได้มีบทบัญญัติที่กำหนดหลักเกณฑ์การชดเชยค่าเสียหายให้แก่รัฐสำหรับการกระทำความผิดที่ได้ก่อให้เกิดความเสียหายต่อชีวิตสัตว์ป่า และทรัพยากรธรรมชาติที่ถูกทำลาย เสียหาย หรือสูญหายไป ในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ทำให้ขาดความชัดเจนว่าจะต้องเป็นการกระทำอย่างไรจึงจะเป็นการก่อให้เกิดความเสียหาย และจำนวนค่าเสียหาย ที่ผู้กระทำความผิดต้องชดเชยให้แก่รัฐจะพิจารณาจากหลักเกณฑ์ใด ทำให้การเรียกร้องค่าเสียหายจากการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า ในปัจจุบันนี้ต้องดำเนินการโดยอาศัยบทบัญญัติในพระราชบัญญัติส่งเสริมรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 มาตรา 97 ที่กำหนดให้ผู้ที่ทำลาย ทำให้สูญหาย หรือทำให้เสียหายแก่ทรัพยากรธรรมชาติซึ่งเป็นของรัฐ หรือเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน มีหน้าที่ต้องรับผิดชอบชดเชยค่าเสียหายให้แก่รัฐตามมูลค่าทั้งหมดของทรัพยากรธรรมชาติที่ถูกทำลาย สูญหาย หรือเสียหายไป ซึ่งหากจะได้มีการกำหนดหลักเกณฑ์ในการเรียกร้องให้ผู้กระทำความผิดชดเชยค่าเสียหายให้แก่รัฐขึ้นเป็นการเฉพาะในพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่าแล้วย่อมจะสามารถกำหนดหลักเกณฑ์ที่มีความเหมาะสมกับการกระทำความผิดและสภาพความเสียหายที่เกิดขึ้นได้มากกว่า โดยคำนึงถึงความเสียหายต่อระบบนิเวศวิทยาประกอบด้วย

2.4 ปัญหาการไม่มีบทบัญญัติที่ให้อำนาจอัยการในการเรียกค่าเสียหายในคดีอาญาได้โดยตรง

เนื่องจากพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535 ไม่ได้ให้อำนาจอัยการในการเรียกค่าเสียหายทางแพ่งในคดีอาญาที่มีการฟ้องผู้กระทำความผิดเป็นจำเลย ดังนั้นหากมีการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่าและมีความเสียหายเกิดขึ้นแก่สัตว์ป่า ทรัพยากรธรรมชาติ หรือระบบนิเวศวิทยาในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า อัยการย่อมไม่มีอำนาจเรียกค่าเสียหายในคดีอาญาที่อัยการฟ้องผู้กระทำความผิดต่อศาลได้ หน่วยงานรัฐผู้เสียหายคือ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจึงต้องมีหน้าที่ในการเรียกร้องค่าเสียหายทางแพ่งเอง โดยการยื่นคำร้องเรียกค่าสินไหมทดแทนความเสียหายที่ได้รับเข้ามาในคดีอาญาที่อัยการเป็นโจทก์ฟ้องผู้กระทำความผิดตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44/1 เพื่อขอให้ศาลบังคับผู้กระทำความผิดให้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนความเสียหาย หรือกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจะไปฟ้องเรียกค่าเสียหายเป็นคดีแพ่งต่างหากก็ได้

ในกรณีนี้จะมีความแตกต่างจากพระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. 2507 ที่บัญญัติไว้ในมาตรา 26/5 ให้อำนาจอัยการในการเรียกค่าเสียหายจากการทำลาย หรือทำให้สูญหาย หรือเสียหายแก่ทรัพยากรธรรมชาติในเขตป่าสงวนแห่งชาติ ในคดีอาญาที่อัยการเป็นโจทก์ฟ้องผู้กระทำความผิดตามพระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติได้โดยตรง เพื่อให้ผู้กระทำความผิดชดใช้ค่าเสียหายตามมูลค่าทั้งหมดของทรัพยากรธรรมชาติที่ถูกทำลาย สูญหาย หรือเสียหายไป ซึ่งย่อมทำให้เกิดความสะดวกรวดเร็วในการเรียกค่าเสียหายจากผู้กระทำความผิด ที่หน่วยงานของรัฐผู้เสียหายไม่ต้องมาดำเนินการเรียกร้องค่าเสียหายทางแพ่งจากผู้กระทำความผิดอีก

ดังนั้น หากพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่าจะได้มีบทบัญญัติที่ให้อำนาจอัยการในการเรียกค่าเสียหายทางแพ่งจากผู้กระทำความผิดได้โดยตรงในคดีอาญาที่อัยการเป็นโจทก์ฟ้องผู้กระทำความผิดแล้ว ก็ย่อมจะทำให้เกิดความสะดวกและลดขั้นตอนและระยะเวลาในการเรียกร้องให้ผู้กระทำความผิดชดใช้ค่าเสียหายไปได้อย่างมากและย่อมจะเป็นประโยชน์ต่อประเทศด้วย

2.5 ปัญหาการไม่มีบทบัญญัติที่ให้อำนาจพนักงานเจ้าหน้าที่ในการออกคำสั่งให้ผู้กระทำความผิดรื้อถอนสิ่งปลูกสร้างหรือสิ่งหนึ่งสิ่งใดในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ทำให้การควบคุมดูแลและแก้ไขปัญหาการบุกรุกทำลายชีวิตสัตว์ป่าและทรัพยากรธรรมชาติในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าประสบปัญหาในการดำเนินการ ซึ่งมีความแตกต่างจากพระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. 2507 ที่มีบทบัญญัติในมาตรา 25 (2) และ (3) ให้อำนาจพนักงานเจ้าหน้าที่ออกคำสั่งเป็นหนังสือให้ผู้กระทำความผิดรื้อถอน แก้ไขหรือทำประการอื่นใดแก่สิ่งที่เป็นอันตราย หรือสิ่งที่ทำให้

เสื่อมสภาพในเขตป่าสงวนแห่งชาติภายในเวลาที่กำหนดให้ไว้ และหากผู้กระทำผิดไม่ปฏิบัติตาม พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจยึด ทำลาย รื้อถอน แก้ไข หรือทำด้วยประการอื่นใดเองได้ โดยผู้กระทำผิดต้องเป็นผู้เสียค่าใช้จ่ายทั้งหมด

2.6 ปัญหาการขาดบทบัญญัติที่ส่งเสริมและสนับสนุนกระบวนการสร้างจิตสำนึก ร่วมในชุมชนเพื่อให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการป้องกันดูแลรักษาชีวิตสัตว์ป่าและทรัพยากรธรรมชาติ ตามรัฐธรรมนูญ

รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 มาตรา 57 (2) บัญญัติให้รัฐต้องมีหน้าที่ดำเนินการให้ ประชาชนและชุมชนในท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ ค้ำครอง บำรุงรักษา ฟื้นฟู บริหารจัดการ ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และความหลากหลายทางชีวภาพ และได้รับ ประโยชน์จากการดำเนินการดังกล่าว แต่พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่ายังไม่มี บทบัญญัติใดที่สอดคล้องและรองรับการดำเนินการตามบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญ มาตรา 57 (2) ดังกล่าวเลย จึงควรที่จะมีการพิจารณากำหนดให้มีบทบัญญัติที่ส่งเสริมและสนับสนุนกระบวนการ มีส่วนร่วมของชุมชนในการคุ้มครอง ป้องกัน ดูแลรักษาชีวิตสัตว์ป่าและทรัพยากรธรรมชาติและ ปลูกสร้างจิตสำนึกร่วมของชุมชนในเรื่องดังกล่าวด้วยเพื่อประโยชน์ในการสงวนและคุ้มครองชีวิต สัตว์ป่าและทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืนต่อไป

การบังคับใช้พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535 ให้บรรลุ เจตนารมณ์ของกฎหมายในการสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า รวมทั้งปกป้องและคุ้มครองทรัพยากร ธรรมชาติและระบบนิเวศวิทยาในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า นั้น นอกจากจะอยู่ที่ประสิทธิภาพในการ บังคับใช้กฎหมายของเจ้าหน้าที่รัฐและหน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้อง และจิตสำนึกและการมีส่วนร่วม ของชุมชนและสังคมในการร่วมกันป้องกันและคุ้มครอง สงวนรักษาชีวิตสัตว์ป่าและทรัพยากร ธรรมชาติแล้ว บทบัญญัติกฎหมายที่มีความเหมาะสม ทันต่อสภาพปัญหา สภาพการณ์ที่เกิดขึ้น รวมทั้งทันต่อสภาพเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงไป ก็เป็นสิ่งที่มีความสำคัญและ มีความจำเป็นไม่ยิ่งหย่อนไปกว่ากัน

3. เพื่อเสนอแนะหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการนำแนวทางที่เหมาะสมกับการ อนุรักษ์พันธุ์เสือในประเทศไทย

จากปัญหาต่าง ๆ ดังกล่าวมาแล้ว จึงทำให้การสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่าดำเนินไป ไม่ได้เต็มที่ และสัตว์ป่าก็ยังคงตกอยู่ในสถานะที่จะต้องลดน้อยถอยลงไปเรื่อยๆ ดังนั้นในฐานะของ ประชาชนผู้หนึ่งก็น่าจะได้มาช่วยกันส่งเสริมการอนุรักษ์สัตว์ป่าโดยการ

3.1 กระตุ้นให้รัฐบาลให้ความสนใจต่อการอนุรักษ์สัตว์ป่าให้มากกว่านี้ โดยการ เพิ่มทั้งงบประมาณและนักวิชาการ ให้มากขึ้น ทั้งนี้เพื่อจะได้มีความสามารถในการป้องกันเขต

รักษาพันธุ์สัตว์ป่าที่มีอยู่แล้วให้ได้ผลดียิ่งขึ้น นอกจากนี้จะได้ดำเนินการเพื่อการประกาศเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเพิ่มมากขึ้นตามหลักวิชาการที่เหมาะสมต่อไป

3.2 กระตุ้นให้รัฐมีมาตรการควบคุมการทำลายแหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่าอย่างมีประสิทธิภาพ และมีบทลงโทษอย่างรุนแรงและจริงจัง

3.3 กระตุ้นให้รัฐทุ่มเทความสนใจไปในเรื่องการให้ความรู้แก่ประชาชน เพราะการอนุรักษ์สัตว์ป่าจะประสบผลสำเร็จไม่ได้ ถ้าประชาชนไม่เล็งเห็นซึ่งความสำคัญและไม่ร่วมมือด้วย เราจึงต้องช่วยกันเพื่อให้การอนุรักษ์และการจัดการสัตว์ป่าของบ้านเราดำเนินไปสู่เป้าหมาย และลูกหลานของเราจะได้มีสัตว์ป่าต่าง ๆ ไว้ดูเล่น โดยไม่สูญพันธุ์ไปจากเมืองไทย

ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องการศึกษาแนวทางการอนุรักษ์พันธุ์เสือโคร่งในประเทศไทย กรณีศึกษาเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์ป่าทุ่งใหญ่นเรศวร ผู้วิจัยขอเสนอข้อเสนอแนะดังนี้

1. ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับทางการอนุรักษ์พันธุ์เสือโคร่งในประเทศไทย ควรมีการรณรงค์ในเรื่องของการทางการอนุรักษ์พันธุ์เสือโคร่งในประเทศไทย รวมทั้งสัตว์ป่าประเภทอื่นๆ ด้วย โดยเริ่มจาก ชุมชนรอบๆ ป่า สู่สังคมเมือง ให้ตระหนักถึงจิตสำนึกในการอนุรักษ์พันธุ์เสือโคร่งในประเทศไทย

2. ปัญหาในการบังคับใช้พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่ารวมทั้งปัญหาอื่นๆ อีกหลายประการ หากหน่วยงานและผู้มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวข้องจะได้พิจารณากำหนดแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายให้เหมาะสมยิ่งขึ้นแล้ว ก็จะทำให้การสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่าและควบคุมดูแลทรัพยากรธรรมชาติมีความเหมาะสมสอดคล้องกับสถานการณ์ในปัจจุบันและเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นกว่าเดิม

3. รัฐบาลควรให้ความสนใจต่อการอนุรักษ์สัตว์ป่าให้มากกว่านี้ โดยการเพิ่มทั้งงบประมาณและนักวิชาการ ให้มากขึ้น ทั้งนี้เพื่อจะได้มีความสามารถในการป้องกันเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าที่มีอยู่แล้วให้ได้ผลดียิ่งขึ้น นอกจากนี้จะได้ดำเนินการเพื่อการประกาศเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเพิ่มมากขึ้นตามหลักวิชาการที่เหมาะสมต่อไป

4. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรหันมาใส่ใจเกี่ยวกับแหล่งที่อยู่อาศัยของเสือโคร่งและเหยื่อ การถูกล่าของเสือโคร่งและจำนวนเหยื่อของเสือโคร่งที่ลดลงจากการถูกลักลอบล่า ก็เป็นสาเหตุที่ทำให้เสือโคร่งลดจำนวนลงอย่างรวดเร็วเช่นกัน